

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ІМЕНА, ЩО ГОВОРЯТЬ, В ОРИГІНАЛІ І ПЕРЕКЛАДІ
РОМАНУ Ф. ПУЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0358-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські
мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Процько Ольга Максимівна

Керівник к.філ.н., доц. Шама І. М.
Рецензент к.філ.н., доц. Голуб Ю. І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології _____

Кафедра германської філології і перекладу _____

Освітній рівень магістр _____

Спеціальність 035 Філологія _____

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська _____

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ПРОЦЬКО ОЛЬЗИ МАКСИМІВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Імена, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пулмана “Northern Lights”»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Шама Ірина Миколаївна, к.філ.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 597-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) _____

8 січня 2020 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) визначення власної назви; функціональні та типологічні особливості власних назв; власна назва у художньому тексті; способи перекладу власних назв; Ф. Пулман “Northern Lights”.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) на основі визначення власної назви, релевантного для перекладача, дати визначення терміну «ім'я, що говорить»; 2) з'ясувати загальні критерії виокремлення власних назв в оригіналах текстів різних типів; 3) описати функціональні та типологічні особливості власних назв, в тому числі тих, що існують у художньому тексті, акцентуючи цінність такого знання для перекладацького процесу 4) розглянути можливі способи відтворення імен, що говорять, у перекладі; 5) окреслити ономастичну картину роману Ф. Пулмана “Northern Lights”; 6) проаналізувати імена, що говорять, в оригіналі роману та охарактеризувати адекватність їх відтворення у перекладі, створеного Н. Рябовою.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Шама І. М., к.ф.н., доц.	23.04.2019	23.04.2019
Розділ 1	Шама І. М., к.ф.н., доц.	23.06.2019	23.06.2019
Розділ 2	Шама І. М., к.ф.н., доц.	01.09.2019	01.09.2019
Висновки	Шама І. М., к.ф.н., доц.	01.11.2019	01.11.2019

6. Дата видачі завдання 23.04.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	квітень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2019	виконано
3.	Написання вступу	травень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	червень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

(підпис)

О. М. Процько

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

І. М. Шама

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

М. В. Залужна

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 134 стор., 99 джерел, 9 додатків.

Об'єкт дослідження: власні назви в оригіналі художнього твору

Мета роботи: опис структурних, семантичних та функціональних особливостей імен, що говорять, в оригіналі роману Філіпа Пуллмана “Northern Lights” і у перекладі українською мовою, створеному Наталією Рябовою.

Теоретико-методологічні засади: дослідження власної назви у філософії (П. Флоренський, С. Н. Булгаков, Б. Рассел, А. Ф. Лосєв), психології (В. Мухіна), мовознавстві (В. В. Виноградов, В. М. Калінкін, О. А. Нахімова, О. О. Суперанська, Д. Жапова та ін.) та перекладознавстві (С. Влахов, С. Флорин, Д. І. Єрмолович, Р. С. Гіляревський, Б. А. Старостін та ін.)

Отримані результати: усі власні назви у романі Ф. Пуллмана “Northern Lights” поділяються на нейтральні, що створюють атмосферу твору, та імена, що говорять, які допомагають завершити художній образ. До основних функцій першої групи належать номінативна, дейктична та референційна. Нейтральні власні назви представлені топонімами, антропонімами, фіктонімами, ергонімами та теонімами. Друга група виконує характеризуючу, міфологізуючу та проспективну функції. Її складають антропоніми, фіктоніми, топоніми та ергоніми, їх також можна поділити на okazionalnі та алюзивні, що часто мають авторську внутрішню форму. Це зумовлювало необхідність збереження як алюзії, так і особливої форми імені. Для відтворення власних назв у цільовому тексті було використано способи транскрипції і транслітерації. Через це часто втрачалась семантика власної назви. Причина в невідповідності лексичних систем вихідної мови та мови перекладу. Загалом цільові варіанти виявилися адекватними, проте інколи втрачалась авторська внутрішня форма імені.

Ключові слова: *власна назва, ім'я, що говорить, адекватний переклад, вихідний та цільовий тексти, вихідна мова, мова перекладу, художній текст.*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ВЛАСНІ НАЗВИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД	10
1.1 Сучасні філологічні науки про власні назви	10
1.1.1 Визначення власної назви з погляду перекладознавства та критерії виокремлення власних назв в оригіналі художнього тексту	10
1.1.2 Функціональні та типологічні особливості власних назв у тексті оригіналу та їх значущість для перекладача	19
1.2 Ім'я, що говорить, у ракурсі перекладознавчого підходу	32
1.2.2 Різновиди та функції імен, що говорять, в оригіналі художнього тексту: перекладацька проблематика	34
1.2.3 Можливості відтворення імен, що говорять, у перекладі	37
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІМЕН, ЩО ГОВОРЯТЬ, В ОРИГІНАЛІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Ф. ПУЛЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”	42
2.1 Загальна характеристика імен, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”	42
2.2 Антропоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”	46
2.3 Фіктоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”	63
2.4 Топоніми та ергоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern Lights”	70
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТОК А	97

ДОДАТОК Б.....	98
ДОДАТОК В.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК Г.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК Д.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК Е.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК Ж.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК З.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТОК И.....	128

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВН – власна назва.

ХТ – художній текст.

ПТ – перекладений текст.

ВТ – вихідний текст.

МП – мова перекладу.

МО – мова оригіналу.

ВСУМ – Всесвітній словник української мови.

СЧС – Словник чужомовних слів, виразів і приповідок, що вживаються в українській мові.

ТСУМ – Тлумачний словник української мови.

CED – Collings English Dictionary.

OED – The Oxford English Dictionary.

DM-W – Dictionary by Merriam-Webster.

ED – Online Etymology Dictionary.

BD – Bible Dictionary.

FETJ – From Exeter to Jordan.

FDF – The Free Dictionary by Fralex.

JCRT – Jesus Christ is Risen Today.

ВСТУП

Власні назви займають особливе положення у текстовому просторі, допомагаючи у створенні художнього образу і продукуючи нові можливості для інтерпретації сюжету. Вони також є відображенням авторського задуму та стилю, який повинен бути зрозумілим для читача будь-якої мови та культури. Посередниками такого спілкування, у цьому випадку, стають перекладачі, завдання яких не просто відтворити онім у цільовому тексті, а й знайти спосіб донести зашифроване повідомлення письменника.

Проблема відтворення власних назв у перекладеному тексті нерозривно розглядається разом із питанням про їх функціонування у тексті оригіналу. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження семантики власних назв, якою займалися зокрема Г. В. Зимовець [Зимовець 2010] та Т. М. Ніколаєва, яка, у свою чергу, говорить про виявлення особливої семантичної аури у власних назв. Дослідниця також відмітила, що семантика імен на різних рівнях (рівень лексичних одиниць, висловлювань та текстовий рівень), що є автономними у певних аспектах, може не співпадати [Николаева 2007]. Це твердження можна вважати ключовим під час аналізу та опису власних назв у художньому тексті.

В. А. Кухаренко [Кухаренко 1988] досліджувала як імена, що говорять, допомагають інтерпретувати текст. В. Н. Михайлов [Михайлов 1984] та О. І. Фонякова [Фонякова 1990] вивчали співвідношення поетичного та реального у ономастиконі художнього тексту. Ю. А. Карпенко [Карпенко 1986] та В. А. Ніконов [Никонов 1970] розглядали стилістичні функції онімів. О. А. Нахімова [Нахимова 2007] зробила висновки щодо системності власних назв.

Важливість семантичного наповнення власної назви у перекладацькому аспекті досліджували С. Влахов та С. Флорін [Влахов, Флорін 1890], зазначаючи, що закладений у ній сенс зумовлює необхідність або

непотрібність перекладу. Р. С. Гітляревський і Б. А. Старостін вивчали можливості відтворення іншомовних власних назв у цільовій мові, наголошуючи на важливості звукової оболонки [Гітляревський, Старостин 1985]. Це питання також досліджував А. І. Рибакін [Рыбакин 2000а; 2000б], який розробив словники англійських імен та прізвищ, де пояснюється їх етимологія та представлені деривати.

Функціонування власних назв у тексті зумовлене не лише авторським задумом, а й жанровими особливостями твору, що також впливає на їх відтворення у мові перекладу. Завдання для перекладача ускладнилось з появою текстів гібридних жанрів, які важко віднести до певного жанру або визначити домінуючий. Функціонування власних назв у таких творах є ще більш різноманітним. Саме до такого тексту належить роман Ф. Пуллмана "Northern Lights". Через порівняну новизну такої форми підліткової літератури поки що не визначено єдиний алгоритм відтворення власних назв у тексті перекладу згаданих вихідних форм.

Актуальність дослідження полягає у необхідності вивчення функціонування власних назв в оригіналах сучасної літератури для підлітків та визначення закономірностей їх відтворення у її перекладі.

Об'єктом дослідження є власні назви в оригіналі художнього твору.

Предметом дослідження є особливості функціонування імен, що говорять, в оригіналі і перекладі художнього твору для підлітків.

Метою дослідження є опис структурних, семантичних та функціональних особливостей імен, що говорять, в оригіналі роману Філіпа Пуллмана "Northern Lights" і у перекладі українською мовою, створеному Наталією Рябовою.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) на основі визначення власної назви, релевантного для перекладача, дати визначення терміну «ім'я, що говорить»;
- 2) з'ясувати загальні критерії виокремлення власних назв в оригіналах текстів різних типів;

3) описати функціональні та типологічні особливості власних назв, в тому числі тих, що існують у художньому тексті, акцентуючи цінність такого знання для перекладацького процесу;

4) розглянути можливі способи відтворення імен, що говорять, у перекладі;

5) окреслити ономастичну картину роману Ф. Пуллмана “Northern Lights”;

6) проаналізувати імена, що говорять, в оригіналі роману Ф. Пуллмана “Northern Lights”, зазначивши їх структурні, семантичні та функціональні властивості, та охарактеризувати доцільність обраних способів їх відтворення у перекладі роману, створеного Н. Рябовою.

Матеріалом дослідження стали 165 власні назви, серед них зокрема 50 імен, що говорять, та 115 нейтральних власних назв, що були відібрані методом суцільної вибірки з оригіналу роману, а також 165 відповідників власних назв, вибраних з цільового тексту українською мовою, виконаного Н. Рябовою, з яких 50 – це відповідники імен, що говорять, та 115 – відповідники нейтральних власних назв.

Методи дослідження. Дослідження здійснювались на основі використання таких методів та прийомів:

- а) індуктивний метод;
- б) дедуктивний метод;
- в) метод суцільної вибірки;
- г) описовий метод;
- д) порівняльний метод;
- е) реферативний метод;
- ж) метод словникових дефініцій.

Наукова новизна та теоретичне значення роботи полягає в тому, що було сформовано визначення власної назви, яке допоможе перекладачу не тільки виокремити ВН у тексті, але й зрозуміти за якими критеріями це виокремлення може відбуватися. Також було здійснено спробу зіставити

існуючі терміни на позначення предмета нашого дослідження і аргументувати термін, відповідний нашій роботі. Нами з'ясовано, як імена функціонують у творі, їх роль у розкритті сюжету на прикладі тексту гібридного жанру. Ми проаналізували імена, що говорять, дослідили їх функціональні особливості в оригіналі та дослідили адекватність їх відтворення у перекладі твору Ф. Пуллмана “Northern Lights”, який є яскравим прикладом тексту гібридного жанру і який до цього не був проаналізований з даної точки зору.

Практичне значення роботи полягає у тому, що вона може бути використана в курсах з лексикології, стилістики, зарубіжної літератури, зокрема при вивченні творчості Ф. Пуллмана, спецкурсах з народознавства, ономастики, на лекційних та семінарських заняттях з перекладознавства, практики перекладу, а також для відтворення схожої групи імен у інших романах.

Робота пройшла **апробацію** на 4 науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 4 публікаціях:

1. Процько О. М. Власні назви у художньому творі : до проблеми термінопозначання. *Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua* : Матеріали X міжвишівської студентської науково-практичної конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 22 грудня 2017. С. 87-88.

2. Процько О. М. Семантичні особливості поетонімів у романі Ф. Пуллмана «Північне сяйво». *Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua* : Матеріали XI міжвишівської студентської науково-практичної конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 07 грудня 2018. С. 69-70.

3. Protsko O. The Importance of the Relevant Reproduction of the Speaking Names in the Target Text (“Northern Lights” By Philipp Pullman). *The 1st Young Researches’ International Web Conference : Communication in the Expanding Intellectual Space* : Book of Abstracts. Czestochowa, 2019. P. 130-131.

4. Процько О. М. Особливості відтворення алюзивних імен у перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern Lights”. *Різдвяні студентські наукові*

читання : *Vita in lingua* : Матеріали XII міжвишівської студентської науково-практичної конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019 (подано до друку).

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкта, предмета та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про власну назву, зокрема про ім'я, що говорить. Особлива увага приділяється типологічним та функціональним особливостям та їх важливості для перекладача.

Другий розділ містить власний аналіз імен, що говорять, що існують у романі Ф. Пуллмана "Northern Lights", у ході якого нами були визначені їх структурні, семантичні, типологічні та функціональні особливості, а також охарактеризовано доцільність їх перекладу українською мовою, виконаному Н. Рябовою.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Додатки містять зведену таблицю функцій тексту та власних назв, класифікації власних назв різних науковців, добірки з 50 імен, що говорять, та 115 нейтральних власних назв, які стали фактичним матеріалом дослідження, а також схеми взаємодії власних назв у тексті роману Ф. Пуллмана "Northern Lights".

Загальна кількість сторінок 134, кількість використаних джерел 99.

РОЗДІЛ 1

ВЛАСНІ НАЗВИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

1.1 Сучасні філологічні науки про власні назви

1.1.1 Визначення власної назви з погляду перекладознавства та критерії виокремлення власних назв в оригіналі художнього тексту. Кожна власна назва (онім) містить інформацію про особливості іменованого об'єкта і охоплює дуже широкий спектр характеристик цього об'єкта. Тому не дивно, що багато наук зацікавлені дослідженням онімів. Як результат, існує багато визначень оніму відповідно до завдань, які наука собі ставить. Проте власна назва (тут і далі – ВН), як і будь-який онім – це слово, що входить у систему мови, утворюється й існує за її законами, і тому найбільше уваги їй приділяють філологи, в тому числі перекладознавці, оскільки для них ВН є однією з тих складових, яка забезпечує системність відтворення художніх текстів (тут і далі – ХТ). Наше завдання у цьому підрозділі – розглянути різні підходи щодо визначення оніму крізь призму науки про переклад. Останнє, однак, є доволі непростим завданням, адже в науковій літературі не існує єдиної думки щодо того, що слід розуміти під ВН. Тому, у цьому підрозділі ми пропонуємо окреслити основні підходи до визначення оніму, оцінити їх з точки зору релевантності для цього дослідження, і обрати робочу дефініцію.

У пропонованій розвідці мова буде йти про ХТ. Тому будемо зважати на те, що перекладачу, як інтерпретатору, необхідно таке визначення, яке, по-перше, не міститиме внутрішніх протиріч і, по-друге, допоможе йому, на початковому етапі, зорієнтуватися і виділити одиницю перекладу на основі певних валідних критеріїв. Таке визначення повинно дати найбільш повний

перелік необхідних критеріїв. Виходячи з цього, ми спробуємо проаналізувати існуючі дефініції ВН, що дають науковці, включаючи і тих з них, сфера інтересів яких знаходиться поза перекладознавством. Ми зосередимося на підходах до ВН, запропонованих філософами, психологами і потім, поступово перейдемо до філологічних, зокрема, перекладознавчих визначень.

Почнемо з філософії. Як відомо, вона намагається пояснити людське буття, і, звичайно, це не може не відбиватися у ХТ. Адже автор ХТ, під час створення, керується певними ідеями, поглядами. Так, П. Флоренський, у роботі «Имяславие как философская предпосылка», співвідносить ім'я з характером людини, її властивостями. На основі цього, він дав таке визначення імені: «те, що, власне кажучи, називається іменем – є осередком, ядром особистості, її істотнішою формою; втілюючись, ця форма обростає кільцем другорядних ономастологічних символів, які своєю сукупністю, разом з тим, головним символом, створюють ім'я даної особистості» [Флоренский 1986]. З цього визначення перекладач може дізнатися, що ім'я пов'язане з індивідуальністю і з особистістю. Навколо імені концентруються смисли і характеристики самої особистості. Але у цьому визначенні не сказано, у чому полягає інформативність цього ядра і як це забезпечує функціонування імені.

Велика праця, присвячена імені, належить С. Н. Булгакову [Булгаков 1958], у якій можна знайти багато цікавих думок щодо того, які особливості має ім'я та як це пов'язано з особливостями його функціонування. Він, зокрема, також говорить про те, що «ім'я – це ідейне ядро людини», але, на жаль, він не дає прямого визначення імені. Тому детальніше ми поговоримо про його працю у підрозділі присвяченому функціонуванню імені.

Б. Рассел, говорячи про ВН, вважає, що без об'єкта номінації вона не має сенсу, що лише символ, значення якого є те, що може функціонувати як суб'єкт, тобто дещо, позначене нами як індивід, або «окремий випадок», «особина (“a particular”）」 [Russel 2010, с. 167-180]. Якщо взяти до уваги думку про те, що ВН набуває свого значення у контексті, то таке визначення має

право на життя. Насправді, таке визначення частково підходить для тих ВН, що є вигаданими самим автором і ним же наділені певною семантикою.

За А. Ф. Лосевим, «назва є знаряддя спілкування і розуміння. При спілкуванні ВН подібні до живих індивідуальностей: «ім'я – не називання, не просто слово і не термін, не вивіска, не зовнішній знак, не умовний символ, а одкровення особистості, її лик» [Лосев 1990, с. 68]. Саме слово «лик», що використав науковець у своєму визначенні, тобто образ, зазвичай людський, ментальний, часто охоплює у своєму семантичному просторі ВН. Для перекладача дуже важливо відтворити цей образ якомога точніше, але, згідно дефініції, не зрозуміло, яким чином він функціонує. Тому розглянемо ще інші дефініції у пошуках відповіді на це питання. Зокрема, нам здається, що у визначенні, якимось чином повинна бути відмічена інформативність ВН. Не дивлячись на те, що це функція ВН і про це мова піде далі. Тим не менш, навіть на рівні визначення, інтерпретатор повинен бути зорієнтованим на це.

У нагоді, тут, на нашу думку, може стати психологія – наука, яка намагається вивчити та пояснити людську поведінку. Вона також аналізує ХТ, з точки зору, наприклад впливу на людину, зокрема, важливим є вивчення вікової аудиторії текстів, а інколи, навіть досліджує поведінку персонажа твору, адже його психологія часто допомагає розібратися у поведінці реальних людей. Ім'я дозволяє розібратися у поведінкових реакціях і персонажа, і читача. Так, В. Мухіна зазначає, що ВН – це «перша ланка структури самопізнання» та ідентифікує ім'я з «тілесною та духовною індивідуальністю людини» [Мухіна 2006]. Тобто спочатку існує ВН, яка веде до розуміння сутності людини, але не зрозуміло те, що саме міститься у ВН, що допомагає цьому пізнанню. Ми можемо сказати про те, що, можливо, йдеться про інформацію, що закодована у ВН, але, скоріш за все, мова йде про звичайне прийняття і усвідомлення свого імені, самоідентифікацію. Саме це є прямою вказівкою на ідентифікаційну функцію ВН, що проте не вичерпує перелік усіх її особливостей. Увага також не акцентується на семантичній наповненості ВН, що, на нашу думку, дуже важливо у ХТ, зокрема, для розуміння тексту

читачем та відтворення його перекладачем, з опорою на семантику імені. Невизначеною також залишається думка про інформативність ВН, що може служити для оцінки людини, характеру її поведінки. Таким чином, проаналізувавши найсуттєвіші для філософії і психології роботи стосовно імен, ми можемо стверджувати, що, хоча визначення цих наук не можуть стати основоположними для нашої роботи, тим не менш, ми приймаємо до уваги те, що ім'я – ядро особистості, навколо якого існує семантичне поле, яке характеризує ВН. Але кожне ім'я презентується словесно, і тому найбільший інтерес до імені виявляють мовознавці. Перейдемо до їх поглядів на ВН.

В. Виноградов пояснював ВН (оніми) як «слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість, єдину в своєму роді» [Виноградов 2001, с. 150]. Тут вказано на те, що об'єкт номінації може бути вигаданим, чого немає в психології та філософії, але автор визначення згоден з тим, що ім'я є центральною функціонально-структурною одиницею, у даному випадку – словом. Проте для перекладача наведене визначення не є повним, адже не розкриває суті ВН, не говорить також про семантичне навантаження, що так важливе у даному дослідженні та у перекладацькій діяльності загалом.

О. В. Суперанська визначає «ВН (онім) – (від грец. *Όνομα* – ім'я, назва) – як слово, словосполучення чи речення, яке служить для виділення іменованого ним об'єкта з ряду подібних, індивідуалізуючи та ідентифікуючи даний об'єкт» [Суперанская 1973, с. 45-91]. На відміну від інших слів, оніми не пов'язані безпосередньо з поняттям; основне їх значення укладено в їх зв'язку з денотатом. До складу ВН можуть входити будь-які частини мови, артиклі, прийменники. У мовному значенні назв, ознака «індивідуальної значущості» підводиться під категорію предметності.

О. С. Ахманова ідентифікує ВН як «слова або словосполучення, специфічне призначення яких полягає в розпізнанні індивідуальних предметів без відношення до їх ознак, тобто, без встановлення відповідностей між якостями предмета» [Ахманова 1966, с. 175].

В. А. Ніконов визначив ВН як «іменник, що позначає слово або словосполучення, призначене для називання конкретного, цілком певного предмета або явища, що виділяє цей предмет або явище з ряду однотипних предметів чи явищ» [Ніконов 1966, с. 12-13].

Останні три дефініції спільні у тому, що ВН індивідуалізує об'єкт номінації та ідентифікує його. Проте не можна не помітити, що ці ж визначення є відмінними у приналежності оніму до вигаданого світу та наявності внутрішнього змісту, що зумовлює його функціонування у ХТ. Ми не можемо вважати жодне визначення достатніми для нашого дослідження, оскільки неможливо засновувати дослідження або займатися перекладом, лише ідентифікувавши ВН – з цього тільки починається праця перекладача. Потім необхідно визначити положення ВН по відношенню до інших, як воно функціонує у текстовому просторі, до якого типу належить і т.д. Для цього необхідно розуміти, що криється за цим поняттям.

О. А. Нахімова зробила висновки про те, що «ВН – це ім'я, що дається індивідуальному (одичному) предмету, яке у ментально-вербальній базі людини сприймається як предмет, що виділяє себе з кола йому подібних предметів» [Нахімова 2007, с. 26]. У визначенні увага акцентується на особливості ВН індивідуалізувати об'єкт. Проте якщо пам'ятати, що виокремлення одиниці перекладу на основі визначення – це перший етап перекладацького процесу, і, що визначення настановує перекладача на правильний алгоритм відтворення імені, то ми розуміємо, що стає також необхідним вказати на наявність інформаційного навантаження та функціональність ВН, чого не спостерігаємо у даній дефініції.

Ю. А. Рілов, досліджуючи антропоніми, визначає їх як «слова, що належать до категоріального розряду іменників і цікавлять лінгвістів як слова в усіх їх проявах, таким чином, вони – найважливіший компонент лексичної системи будь-якої мови. У мовній картині світу вони займають унікальне положення. Імена – одні з перших слів, які засвоює людина, і останні, які вона втрачає при апатичних розладах мовлення. Відомо також, що антропоніми є

важливою ланкою, що пов'язує людину з безпосереднім оточенням і суспільством в цілому. Людина живе не просто серед людей, але й серед імен, які створюють навколо кожної людини певний континуум, особливий національно-культурний простір, єдиний для усього мовного колективу й індивідуальний для будь-якого окремого його члена» [Рылов 2006, с. 4].

О. І. Фонякова говорить, що «ВН – це універсальна функціонально-семантична категорія іменників, особливий тип словесних знаків, що призначені для виділення та ідентифікації одиничних об'єктів (живих та неживих), що виражають одиничні поняття і загальні уявлення про ці об'єкти у мові, мовленні та культурі народу» [Фонякова 1990, с. 21]. Іменники, як ми бачимо у визначеннях, є основою імені, але до його складу можуть також входити й інші частини мови. Перекладачу необхідно про це пам'ятати, адже у деяких країнах саме інші частини мови, такі як артиклі, наприклад, можуть вказувати на походження об'єкта, його статус. ВН, дійсно, існує у середовищі, і у кожному наступному середовищі воно наділене своїм особливим значенням. Тому перекладачу також треба звертати увагу, у якому середовищі було створено цей об'єкт, для цього треба звернутися до культури, історії, якщо не сюжету, то самого письменника. Адже у ХТ це може бути продуктом задуму автора, а не випадковим збігом обставин.

За А. Гардинером (тут і далі переклад наш. – О. М.), «ВН – це слово або група слів, метою яких є ідентифікація, яка досягається за допомогою самого звуку, без урахування будь-якого значення, яким володіє звук з самого початку або яким наділений звук через асоціацію з об'єктом, що ідентифікується». Дійсно, звукові асоціації важливі для перекладача, і часто він користується лише ними під час перекладу, що може призвести до непорозумінь на семантичному рівні; такий переклад може не відповідати реальній картині подій, зображених у тексті. Важливо пам'ятати, що ВН, окрім звукової сторони, має й смислову, тобто «план вираження» та «план змісту» [Nijhoff 1968, p. 77].

Д. Жапова говорить, що «ВН – своєрідні пам'ятники, в яких відбивається суспільна історія етносу, простежується специфіка знакової системи і динаміка мовних закономірностей» [Жапова 2004, с. 216]. Доречно сказано про відбиток історії у ВН, адже деякі з них існують лише у певний період часу; згодом ВН може застаріти або вийти з використання і однією з причин може бути втрата референта. Вони також можуть піддаватися змінам, фонетичним або граматичним, з плином часу. Проте науковець не вказує на ієрархічність назви, її індивідуальні та ідентифікаційні особливості. З погляду на визначення, також важко говорити про властивість назви інтерпретуватись у текстовому просторі, що є безпосередньо сферою перекладача, який не може ігнорувати й той факт, що особливості імені також залежать і від стилю тексту.

За Л. І. Черепановою, «ім'я – один з ключів до підсвідомості. Обираючи нову назву, трактуючи назву тим чи іншим чином за допомогою контексту, ми підключаємо людину до континуальних потоків свідомості, відкриваємо у ній дещо таємне, отримуємо можливість доторкнутися до її духу» [Черепанова 1992, с. 14-19]. Ми можемо зрозуміти це визначення таким чином, що через назву або у самій же назві, нам відкривається внутрішній світ або суть об'єкта номінації. Тобто, це ще одне підтвердження необхідності дослідження ВН під час перекладу і розуміння її суті.

Серед перекладознавчих тлумачень відзначимо те, що наводить І. С. Алексєєва. Вона вказує, що ВН – «група лексики, що володіє однозначною відповідністю явищам дійсності» [Алексєєва 2004, с. 128]. Отже, імена здатні представляти об'єкт номінації не тільки як лінгвоетнічну реалію, а й як особливе, виняткове, неугальнююче явище в світі. Тому ВН передаються за допомогою однозначних, закріплених в мові відповідників або за допомогою транскрипції. Переклад, як такий, використовується в рідкісних випадках. Ми помічаємо, що автор вважає це явище однозначним, не даючи нам можливості думати про багатогранність назви. Складно говорити про однозначність явища тому, що багатьма лінгвістами підтримується наразі така думка, що ВН зовсім не має одного, конкретного, закріпленого значення, і цим

досягається безкінечна кількість значень ВН. Ця думка знаходить підтвердження при аналізі багатьох ХТ, де один онім може належати різним референтам, і їх кількість нічим не обмежується. Це визначення вказує на реальне походження імені, що не залишає місця вигадці, яка є незамінною у творенні художнього тексту.

За Д. І. Єрмоловичем [Єрмолович 2001, с. 9], «ВН – відноситься до одинарного предмета і служить для особливого, індивідуального позначення предмета, безвідносно до описуваної ситуації і без обов'язкових уточнювальних визначень, з тенденцією до універсальності використання, що при переході у розмові на іншу мову, зберігає свою ідентичність, а також має дві сторони: формальну і змістовну, і виконує функцію індивідуалізуючої, а також, в деякій ступені, і класифікуючої номінації». Зміст ВН відповідає усій сукупності її властивостей в їх нерозчленованій єдності. Однак, науковці також наголошують на тому, що ВН ніяк не характеризує предмети, не повідомляє про них нічого істинного або неправдоподібного. Д. І. Єрмолович говорить також, що усі ВН володіють значенням предметності, тобто частиною їх змісту (значення) є повідомлення про існування деякого предмета. Більшість ВН означають якийсь клас предметів, серед яких один предмет виділяється особливо. Вони закріплюють у своєму значенні певне походження, договір іменувати даний предмет певним чином. Несуть у собі якусь інформацію саме про цей предмет, про його властивості [Єрмолович 2001, с. 11].

Проаналізувавши цілу низку дефініцій ВН, ми можемо говорити про релевантність усіх наявних визначень для перекладача. Утім усі вони виявилися хоча й суттєвими, проте недостатніми для нашої роботи, адже надають неповний перелік ознак ВН, необхідних для перекладацької практики. Перекладач, керуючись тільки одним з підходів, може втрачати й якусь з особливостей ВН. Виходом, на нашу думку, могло б стати створення такого визначення, яке відображало б сутність даного феномену, було б вичерпним і допомогло б перекладачу, у даному випадку ХТ, зберегти у тексті

перекладу (тут і далі – ПТ) комплекс асоціацій, що закладено автором у вихідному тексті (тут і далі – ВТ).

Таким чином, на основі наведених вище спостережень, ми пропонуємо поєднати переваги всіх проаналізованих вище дефініцій, і під «власною назвою» або «онімом» розуміти слово, словосполучення або багатокomпонентну лексичну одиницю, що пишеться з великої літери, може бути виражено іменником, який може виступати як основа і супроводжуватись іншими частинами мови. ВН має формальну та змістовну сторони, є ядром характеристики дійсної або вигаданої особистості, предмета або явища, що може обростати невичерпним колом асоціацій у контексті або незалежно від нього, не узагальнює об'єкт, а навпаки індивідуалізує та ідентифікує його, зберігаючи у собі певну інформацію, генетичний код для наступних поколінь. ВН закріплює у значенні походження предмета та зберігає свою ідентичність при передачі іншою мовою.

Що стосується критеріїв вищелювання ВН у ХТ, то ми спробували виділити їх на основі визначень, що вказані вище. Тому можемо сказати, що ВН являє собою:

- слово, словосполучення або багатокomпонентну лексичну одиницю;
- пишеться з великої літери;
- виражається іменником, який інколи виступає як основа і може приєднувати також інші частини мови;
- має дві сторони: формальну і змістовну;
- є ядром характеристики дійсної або вигаданої особистості, предмета або явища;
- може мати невичерпне коло асоціацій у контексті або поза ним;
- називає предмет або явище, виділяючи його з ряду загальних понять, при цьому предмет або явище може бути реальним або вигаданим;
- містить у собі певну інформацію про об'єкт;
- у значенні також містить інформацію про походження;

– зберігає ідентичність при перенесенні на іншу мову.

Таким чином, дефініція, яку ми створили на основі різних визначень ВН, дасть, на наш погляд, перекладачеві можливість не тільки виокремити ВН у тексті, але й зрозуміти, за якими критеріями це виокремлення може відбуватися.

1.1.2 Функціональні та типологічні особливості власних назв у тексті оригіналу та їх значущість для перекладача. У попередньому підрозділі ми сформулювали узагальнене визначення ВН, яким будемо керуватися протягом усієї роботи. Ми також визначили критерії, за якими перекладач повинен здійснювати пошук ВН у ХТ. Але виявлення та виокремлення ВН необхідне перекладачу лише на початковому етапі, далі йому слід розробити стратегію перекладу ВН. Для цього перекладач повинен чітко розуміти особливості функціонування ВН у культурі і в ХТ, і яким чином ці особливості впливають на тип ВН, що використовується автором. Тому ми спробуємо виявити основні функції і представити найбільш поширені типології об'єкта дослідження, звертаючи увагу на їх цінність для перекладацького процесу.

С. П. Васильєва [Васильєва 2009, с. 138] виділила три підходи до характеристики ВН. Перший підхід, який за її спостереженнями сповідують Дж. Ст. Мілль, В. Рассел, А. Гардинер, О. О. Реформатський, О. С. Ахманова та ін., говорить про те, що ВН не володіють лексичним значенням, що принципово відрізняє їх від лексично значущих загальних назв. Основною функцією слід вважати називну, номінативну. ВН тільки називають денотат, але не приписують йому ніяких властивостей, оскільки наявність значення робило б оніми менш прозорими. Другий напрямок, представлений, на думку С. П. Васильєвої, О. Єсперсеном, А. Петерсоном, А. А. Уфимцевою, Н. Д. Арутюновою та ін., вказує на те, що ВН володіє значенням, але тільки у

мовленні, у той час як на рівні мови вони розглядаються як семантично порожні знаки. Третя позиція представлена, як зазначає С. П. Васильєва, – Л. В. Щербою, О. В. Суперанською, С. Д. Кацнельсоном та ін., виходить з наявності у ВН значення як у мові, так і в мовленні, але це значення різняться від значення загальних назв.

Саме наявність або відсутність значення зумовлює функціонування ВН. К. Бромберже [Бромберже 2006, с. 14] визначав дві основні функції ВН:

1. *Класифікаційна* – та, що відносить людину до певного стану або певної родини.

2. *Ідентифікаційна* – та, що ідентифікує людину за приналежністю до чогось, когось.

Також розрізняють ще одну функцію власної назви (антропоніма) – *охоронну*. В деяких країнах світу вірять, що якщо назвати людину певним ім'ям, можливо, на честь святого або якоїсь успішної людини, то це вплине на її долю і убереже від лиха або просто сулитиме щасливе життя. Цим фактом (вірою у власну назву, як генетичний код людини, що дається їй при народженні) можна також пояснити те, що у деяких племенах дитину не називають ім'ям померлої людини, бо це пророкує їй швидку смерть.

О. С. Кубрякова зазначає, що «ВН, як одиниці номінації, слугують виділенню, ідентифікації та характеристиці певної реалії та паралельно сприяють активізації знань про неї» [Кубрякова 2004, с. 430]. Вони також виконують функцію *репрезентації* окремих фрагментів світу та його концептуалізації.

К. Бюлер [Бюлер 1993, с. 25] виділяє три функції мовних знаків:

1. *Репрезентативну*, тобто функцію представлення предметів, положень справ і подій (*Darstellung*).

2. *Експресивну*, тобто функцію вираження внутрішнього стану, емоцій і позицій відправника (*Ausdruck*).

3. *Апелятивну*, тобто функцію, за допомогою якої відправник звертається до реципієнта і хоче спонукати його до певних реакцій (*Appell*).

Ю. А. Рилов, вивчаючи праці Л. Д. Чеснокової та Б. А. Успенського, визначив, що ВН пов'язана з позначенням роду, тобто служить конкретизації загального поняття за ознакою найменування. Вона позбавлена самостійного значення, імена – призвані називати, але не означати – можуть бути, тим не менш, надзвичайно значущі. Для оточуючих вони виявляються значущі настільки, наскільки відображають певну традицію найменування, прийняту у тому чи іншому соціальному середовищі. Відповідно, ім'я може виступати як соціальний знак, соціальна характеристика людини – це відноситься як до особистого так і до фамільного імені [Рылов 2006, с. 17].

В. А. Ніконов [Никонов 1970, с. 247] говорить, що треба розрізняти три функції ВН. Обов'язкова функція *номінативна*, вона співпадає з власне антропонімним значенням імені. Вона одночасно вводить у ряд і розрізняє в середині ряду. Інша функція – *дескриптивна (описова)*, що спирається тільки на етимологічне значення і діє в первинних іменах, і тільки поки живе етимологічне значення. Третя функція – *ідеологічна*, що спирається на будь-яке з трьох планів значення. Цій функції служили імена зі значенням побажань, заклинань, посвят. Цю функцію несуть відантропонімні значення імен. Ім'я може і не мати її, але вона присутня частіше, ніж її помічають, адже вибір імені майже завжди зумовлений поглядами і смаками (не завжди свідомо) [Никонов 1970, с. 247].

Я. І. Рецкер говорить, що ВН – це один з лінгвістичних феноменів, що здебільшого набуває своє конкретне значення лише в певному контексті і повністю або частково змінює його, відповідно до цього контексту. ВН також можуть нести різноманітні додаткові конотації (співзначення), і їх функція може виражатися не тільки в ідентифікації, але й характеристиці, в них часто вкладають метафоричні, метонімічні та інші значення [Рецкер 2007].

На думку С. Н. Булгакова, «ім'я – корінь індивідуального буття, по відношенню до якого носієм є той, що названий і для нього називання має фатальний, визначальний характер» [Булгаков 1958, с. 158]. Він також зазначає, що носій, не дивлячись на те, вдало він названий чи ні, є

«екземпляром» ВН. Хоча ім'я – ідейне ядро людини, це не означає, що названий його єдиний власник. Навпаки, на відміну від носія, який може вичерпати усю семантичну наповненість імені, ім'я невичерпне у своїй ідейній силі. Тобто, ВН існує окремо від носія і сама по собі містить інформацію (наявність інформативної функції поза контекстом), яка переноситься на об'єкт номінації. Не об'єкт називає себе, а його називають, йому відведена пасивна роль. З цього також виходить, що процес номінації і в реальному житті носить не випадковий характер, а містить в собі певні інтенції, і щодо ХТ ми можемо сказати те ж саме, адже, коли автор створює об'єкт, то створюється/обирається така назва, яка б відображала його сутність. Вона може не повністю втілитись у характері об'єкта номінації, проте може охопити усі його головні риси. І саме цей зв'язок повинен виявити і відобразити перекладач у кінцевому результаті, у ХТ.

І. М. Бернштейн говорить, що «ВН – невід'ємна частина особистості, воно дуже багато повідомляє про людину, зокрема, служить знаком приналежності до тієї чи іншої етнічної або соціальної групи. Проте в епоху сучасності, всесвітніх комунікацій, імена набувають інтернаціональний характер, і саме тому, інколи, втрачають свою культурну особливість» [Бернштейн 1998]. Саме в цей момент, перекладач і починає грати провідну роль у передачі колориту тексту. Він повинен відчувати настрій першотексту і відтворити його у перекладі, тобто зробити назву характерною. Хоча науковець і говорить про реальну сторону ВН, національний колорит також грає важливу роль у розумінні характеру і вигаданого об'єкта, його походження, навіть якщо про це не йдеться у ВТ. Перекладач також зобов'язаний передати цю, приховану за назвою, інформацію у перекладі, адже він виступає посередником між письменником та іноземним читачем, тобто, необхідно передати саме задум конкретного автора.

Таким чином, ми помічаємо, що науковці розходяться у думці щодо інформативності ВН і того, на якому етапі свого існування вона набуває даної

особливості, і чи набуває взагалі. Але ми не можемо уникати того факту, що все ж таки ВН виконує цю функцію. Особливо це помітно у ХТ.

«У різних функціональних стилях мовлення усі розряди ВН мають високу частоту використання, але завжди з різним набором стилістичних функцій. Літературно-художній стиль використовує власну назву у актуалізованому вигляді з естетичною гіперфункцією, яка проявляється як комунікативно-номінативна, характерологічна, темпоральна, локальна, ідеологічна, культурно-історична, і т.д. у різних жанрах художніх творів» [Фонякова 1990, с. 24]. Перекладачу необхідно зрозуміти, яку стилістичну функцію виконує ВН, яке семантичне поле оточує її, аби при передачі оніму у ПТ не втратити цей асоціативний зв'язок. Нерідко серед перекладачів виникає питання про те, навіщо зберігати у творі комплекс асоціацій, що закодовано у ВН, адже більшість читачів навіть не замислюється про те, що вона може мати певну семантичну наповненість. Проте саме на асоціативних зв'язках будується текст художнього твору.

У ХТ відсутні безпосередні зв'язки між комунікацією і життєдіяльністю людини, зміст – імпліцитний і є настанова на неоднозначність сприйняття створеної автором дійсності. За зображеннями картин життя завжди наявний підтекстний, інтерпретаційний, функціональний план, «вторинна дійсність». ХТ впливає на емоційну сферу людської особистості, у ньому завжди діє закон психологічної перспективи. Так як він будується на використанні образно-асоціативних якостей мовлення, образ – кінцева мета творчості, засоби вираження якого підпорядковані естетичному ідеалу митця. Для ХТ важлива образно-емоційна сутність фактів, явищ, і вона неминуче суб'єктивна. Внутрішній образний план часто передається через зовнішній предметний. Так створюється двоплановість і багатоплановість тексту. Таким чином, для ХТ важливий не стільки предметно-понятійний світ, скільки уявлення, наочний образ предмета, що виникає у пам'яті, уяві [Валгіна 2003]. І саме через ці уявлення, асоціації, значення художнього слова є майже невичерпним, як і невичерпним є питання про роль ВН у створенні цього художнього образу.

Ономастикон посідає особливе місце в мовній системі художнього тексту, бере активну участь у створенні сюжету твору, зокрема, художнього образу, є засобом відображення світогляду митця, його індивідуального стилю. Текст – первинний, а все, що у ньому, існує за його законами, доповнює його. Функції тексту нероздільно пов'язані з функціями його компонентів, і навпаки, елементи набувають певного значення лише у текстовому просторі. А відтак важливим завданням буде також визначити функції самого тексту, аби згодом дослідити роль самих ВН у його творенні.

Ю. М. Лотман [Леута 2009, с. 294-309] виділяє три функції тексту:

1. *Передача константної інформації*. Вона лежить на поверхні і легко схоплюється найбільш простими методами аналізу. Ідеальний текст в такому разі постає як повідомлення, зашифроване однією мовою і, отже, одноканальне, внутрішньо однорідне і моноструктурне. Текст тут виконує роль вмістилища деякого незмінного сенсу.

2. *Вироблення нових смислів*. Саме смислопородження і його механізми виступають засобом розвитку культури і її двигуном. В цьому аспекті текст перестає бути лише пасивною ланкою передачі деякої константної інформації. Він перетворюється в генератор нових змістів, а значить, головною його властивістю стає активність.

3. Функція *пам'яті*. Текст не тільки генератор нових змістів, але і конденсатор культурної пам'яті. Більш того, текст, в першу чергу найбільш складні його зразки, має здатність зберігати пам'ять про свої контексти.

Н. Н. Михайлов спирається на працю Романа Якобсона «Лінгвістика та поетика» [Михайлов 1984, с. 33-38] і визначає такі функції тексту:

1. *Референційна* функція актуалізує контекст, предметну ситуацію й інші екстралінгвістичні фактори.

2. *Емфатична* – встановлює і підтримує контакт (contact), спрямований на обробку та розуміння інформації, тобто його інтерпретацію.

3. *Поетична* – будь-яке творче використання мовної системи:

а) *міфопоетична* – вираження світогляду автора;

- б) *екстенсіальна* – розширення семантики слів, що використовуються;
 - в) *інтенсіальна* – підсилює фундаментальні властивості мови, що частіше називаються універсаліями: структурність, ритмічність, ієрархічна організація мовних одиниць, тощо;
 - г) *емотивна* – процес комунікації між «автором» і «читачем».
4. *Експресивна* – актуалізує почуття, які відчуває читач.
5. *Репрезентивна* – актуалізує враження, що виникають під впливом твору.

Т. В. Топорова говорить, що оскільки художній текст – явище статичне, і у ньому, на відміну від динамічного акту природньої вербальної комунікації, де у кожному мовленнєвому акті може проявлятися лише одна функція (або говорить, що має на увазі, або говорить одне, а має на увазі інше), може активізуватися декілька функцій одночасно (висловлення часто має одночасно і пряме, і переносне значення) [Топорова 1996, с. 6]. Так і ВН, яка частіше функціонує протягом усього твору, і рідше має епізодичний характер, може також називатися статичним явищем, а відтак виконувати декілька функцій одночасно, з однією домінантною.

Усі компоненти тексту, об'єднуючись, утворюють єдину функціональну систему твору. Проте як ми можемо спостерігати, елементи мають також свої окремі функції, що доповнюють функції тексту, часто вони співпадають, але можуть і різнитися. Узявши це до уваги, ми зробили зведену таблицю, за якою можна побачити, що майже усі функції ВН відповідають функціям тексту і навпаки (*детальніше див. Додаток А*). З цього можемо зробити висновок, що ВН допомагає розкрити сюжет тексту та навіть збільшити його смислове навантаження. Функції ВН настільки щільно вплетені у текстовий простір, що стають невід'ємною його частиною, а відтак набувають власної *текстотворчої* функції.

О. А. Нахімова пояснює, що сукупність ВН не створює єдиного масиву, а має ознаки поля: у складі лексико-граматичного розряду ВН виділяється центр та периферія. Найбільш типові носії – люди, тварини, географічні і

астрономічні об'єкти. Відповідні імена складають центральну зону (ядро) поля. Але це ядро також неоднорідне: його центром є слова, що позначають людей. Така організація власних назв відповідає антропонімічному принципу існування мовної системи. До периферії ВН належать найменування об'єктів, створених працею людини [Нахимова 2007, с. 26]. Нас же цікавлять лише ті ВН, які мають внутрішню форму і є семантично обтяженими. І перед тим, як проаналізувати їх, необхідно дослідити ті класифікації ВН, які існують в науці, та з'ясувати місце імен, які складають предмет нашого дослідження серед інших ВН.

М. П. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації [Кочерган 2001, с. 186-187]. І згідно до цього, він виділив 12 груп ВН. Важлива деталь цієї класифікації, на нашу думку, полягає у тому, що всі групи, окрім однієї, існують у реальному світі або належать до реального реєстру. У його класифікації помітні певні опозиції, наприклад, *антропоніми* та *зооніми* (люди – тварини), *топоніми* і *гідроніми* (опозиція суші та водного простору), *хремотоніми* й *ідеоніми* (матеріальна та духовна культури) та *космоніми* й *астроніми* (рух від загального до окремого). Лише одну групу він залишив вигаданим створінням, божествам – *теоніми*. Тобто, ми бачимо чіткий поділ на групи, за принципом подібності. Детальніше дивіться *Додаток Б*.

О. В. Суперанська, при вивченні ВН, поділяє погляд М. П. Кочерган [Суперанская 1986б, с. 132-141]. Вона теж говорить про властивості ВН ідентифікувати та індивідуалізувати об'єкт номінації та ділить ВН згідно з об'єктами, що їх вони номінують, і, таким чином, дає дещо ширшу класифікацію за рахунок збільшення груп і зміщення акценту з опозицій на конкретні об'єкти та їх властивості, конкретизуючи їх. У цій класифікації, на відміну від М. П. Кочерган, вона не виокремлює *гідроніми* в окрему групу, а використовує їх у контексті *топонімів*. Також зводить *астроніми* та *космоніми* до однієї групи, додаючи до них ще *астротопоніми*. Деяким ВН

науковець не дає видової назви, виділяючи лише можливі групи, наприклад, назви літаків, пароплавів, експресів. Рослини виділені у окрему групу, *фіктоніми*, чого не помічаємо у попередній класифікації. З'являється також спільна назва для онімів, що існують у текстовому просторі, *фіктоніми*. Саме це, на нашу думку, дає поштовх дослідженням ВН у ХТ, тому що, таким чином, О. В. Суперанська дає зрозуміти, що вони складають окрему групу ВН і вимагають окремої уваги. Детальніше дивіться *Додаток В*.

А. Н. Деревяго, у семантиці ВН, виділяє 3 основних компоненти: денотативний, сигніфікативний та прагматичний. Також вона говорить про те, що вихідна семантика ВН об'єднує їх у достатньо закінченні утворення. Семантична класифікація традиційно проводиться на основі денотативного компонента семантики і відповідно до цього виділяються групи ВН (*Додаток Г*) [Деревяго 2008]. Класифікація дещо менша. Відсутні назви тварин та рослин. Усі твори живопису об'єднані у групу *артіоніми*, а письменні твори у *бібліоніми*. У цій класифікації група гіпотетичних об'єктів має назву «*міфоніми*», у той час як у О. В. Суперанської вона має назву «*гіпотеліоніми*». Також з'являється загальна назва у групи «свята», *геортоніми* або назва відрізків святкового часу. Помічаємо ще одну важливу деталь: використання терміну В. М. Калінкіна [Калинкин 1999]. Останній позначає ВН у ХТ, як «*поетонім*». В сучасній науці його найчастіше використовують як загальну назву усіх ВН, що існують у ХТ, використовуючи *фіктонім* лише як назву для вигаданих об'єктів у ХТ.

Усі класифікації, про які ми говорили до цього, є загальними. Вони можуть використовуватись для аналізу будь-якої ВН, у будь-якому контексті. Проте існує також класифікація ВН, що функціонує безпосередньо у ХТ. Вони дещо відрізняються, оскільки спираються на наявність автору, його інтенцій, його проєкцій, його літературних традицій. Для перекладача художньої літератури, поза сумнівом, такі класифікації необхідні. Адже, як уже зазначалось, у кожного автора поетонімосфера своя і представлена різними типами онімів. У своїй статті «От реального имени к вымышленному:

антропонимикон современной белорусской прозы (на материале произведений русскоязычных писателей)» Т. Трощинська-Степушина [Трощинская-Степушина 2011, с. 88-106] виділила такі різновиди ВН у ХТ, тобто поетонімів:

1. *реальні найменування героїв* – імена узяті з реального національного реєстру;
2. *прецедентні імена* – співвідносні з денотатом, що існував або існує зараз і зберігають всю суму соціальних конотацій;
3. *загальновідомі імена*, перенесені у текст на новий об'єкт;
4. *імена-алюзії* – з'являються при перенесенні відомих літературних імен на нові художні образи (чимось на них схожі);
5. *імена, прізвища та прізвиська із прозорою семантикою*;
6. *імена з експресивно-звуковою мотивацією*, частіше з негативною оцінкою або для створення комічного ефекту;
7. *вигадані імена та назви (фіктоніми)*.

Л. М. Щетинін, аналізуючи антропоніми англійської літератури, запропонував таку класифікацію імен літературних героїв, з урахуванням їх стилістичної ролі в художньому творі:

- а) *нейтральні імена*, в яких значення основи і фонетична форма ніяк не відображає особливості характеру і поведінки героя, не мають асоціацій з його ім'ям;
- б) *описові (характеризуючі) імена*, основи яких дають пряму або опосередковану характеристику їх носіїв;
- в) *пародійні імена*, які мають яскраво-виражене емоційно-експресивне забарвлення, зазвичай негативного характеру;
- г) *асоціативні імена*, які своєю зоровою і звуковою формою викликають у читача різні асоціації, уточнюють і поглиблюють характеристику персонажів [Щетинін 1966]. У класифікації Л. М. Щетиніна не проглядається тенденція визначення ролі автора в створенні імен, що говорять.

С. М. Мезенін, на матеріалі ономастики драматичних творів В. Шекспіра, виділив наступні основні групи: а) *реальні імена історичних осіб*, б) *звичайні імена* (англійські, французькі та ін.), в) *стилізовані імена*, визначені жанрово-стилістичними особливостями твору, г) *імена, що говорять*, в основному *прізвиська* [Мезенін 2002].

Художня значущість поетоніму, як знаку ономастичного простору тексту, проявляється як у його формі (фонетичній, морфологічній), так і у значенні – номінативному, соціально-конотативному, словотворчому контекстуальному, естетичному. Складність системного аналізу ономастичного простору ще і у тому, що автор повинен володіти усією сумою ономастичних знань, що впливають на реальну і потенційну семантику власної назви в художньому тексті.

О. І. Фонякова [Фонякова 1990] згрупувала поетоніми за наступними параметрами:

1. За специфікою денотативного значення власної назви у загальному реєстрі мови і в ономастичному просторі тексту. Таким чином, отримуємо тематичний розряд онімів, де центральне місце у опозицій: *антропонім – топонім (гідронім); топонім – урбанонім; антропонім – зоонім; реальні антропоніми – міфоніми (теоніми); хрематоніми – товарні знаки і т.д.* Серед *антропонімів: власні назви – прізвиська; імена + прізвиська – прізвиська; власні назви – по-батькові і т.д.* Усі одиниці складають ядро ономастичного простору художнього тексту, вони тісно взаємодіють з іншими контекстуальними засобами номінації, що складають периферію ономастичного простору.

2. За способом художньої номінації у художньому тексті – дозволяє протиставити власне ономастичні, *узуальні* лексичні засоби і *оказіональні, контекстуальні, індивідуально-авторські*, куди відносяться *ситуативні загальні найменування* і різного роду *прізвиська* як чисто мовна категорія ВН.

3. За співвідношенням до національного реєстру мови народу, де виявляється відразу ряд опозицій: *реальні – вигадані*, а для реальних

найменувань своє – чуже (з іншомовних іменників); старе – нове; часте – рідке; станове – поза станове (міське – сільське) і т.д.

4. За способом перетворення форми власних назв у художньому тексті, можна виділити два типи: *модельні* і *позамодельні*. У єдиній, естетично організованій системі художнього тексту можуть бути представлені наступні види перетворень ономастичної лексики:

- а) імена і назви, що узяті з реального реєстру епохи;
- б) загальноживані імена і назви, що перенесені у тексті на новий об'єкт;
- в) перенесення відомих літературних імен з раніш опублікованих творів на нові художні образи (схожі);

5. Імена і назви «*на-пів-реальні*», побудовані за типовою мовною моделлю з деякими фонетичними змінами реальної історичної форми імені або прізвища. Існує прототип і створюється *криптонім* – зашифрована ономастична номінація для позначення вигаданого персонажа.

6. Імена, прізвища і прізвиська з семантично прозорою, «*що говорить*», внутрішньою формою.

7. Імена зі *звуковими асоціаціями*, частіше всього з негативною або гумористичною оцінкою персонажа. Є декілька видів:

- а) звуковий повтор;
- б) немилозвучна фонетична експресія, що викликає негативні асоціації;
- в) звукові переключки і повтори у іменах і прізвища для вираження певної експресії;

г) поза модельні, вигадані імена і прізвища, що не мають внутрішньої форми, типових формантів і соціальних конотацій, а тільки фонетичну експресію, часто неочікувану, на носія мови [Фонякова 1990].

На основі класифікацій поетонімів, ми бачимо, що ономастикон ХТ особливий саме тим, що не завжди ВН може бути взята з реального реєстру. ВН частіше стає продуктом креативності автора, а відтак набуває особливих рис, якими наділяє їх сам письменник, який вкладає в них свій особливий

смысл. Таким чином, від перекладача вимагається виявити ці особливості, на основі власних досліджень, а не загально відомих фактів.

Усі класифікації важливі для перекладача, тому що вони допомагають побачити ВН системно, поміщеними у текстовий простір, функціонально яскраво і повно, і допомагають підібрати алгоритм перекладу. Але головна проблема виникає у власне перекладацькому процесі, адже класифікації працюють на доперекладацькому його етапі. Вони не відповідають на головне питання, – що робити з ВН, – перекладати або транскрибувати/транслітерувати. Тому потрібна класифікація яка допоможе зрозуміти, чи є у ВН своя власна семантика.

На думку Р. С. Гіляревського та Б. А. Старостіна, особливість імен та назв на відміну від багатьох запозичених слів або апелятивів у тому, що при передачі їх іноземною мовою вони, в основному, зберігають свій початковий звуковий вигляд. Причина цього полягає у специфіці семантичної структури ВН. Для передачі ВН, на відміну від апелятивів, звукова оболонка дуже важлива. Існує дві основних теорії ВН: теорія індивідуалізації та теорія відсутності значення, згідно з якою саме через відсутність конкретного значення, воно набуває безкінечної кількості значень, або має вузький, користуючись терміном Л. Ельмслева, «план змісту» і широкий план вираження [Гіляревский, Старостин 1985, с. 4-5].

Попередні класифікації групували ВН за певними ознаками, незважаючи на їх семантичну наповненість. Проте у процесі перекладу, план змісту частіше є важливішим, ніж план вираження. Тому і ВН, на думку С. Влахова та С. Флоріна [Влахов, Флорин 1980, с. 211-214], треба групувати, у першу чергу, за їх семантикою. Таким чином, ця класифікація ділить ВН за наявністю та відсутністю семантичного наповнення. Це дозволяє розглядати:

1. Назви-знаки, назви-мітки, що не володіють власним змістом, а тільки називають об'єкт;
2. Назви, що володіють певним семантичним змістом;

3. Назви, що залежно від контексту змінюють свою приналежність до однієї з перших двох груп.

4. Назви, що поєднують особливості перших двох груп. Саме такими ВН є «імена, що говорять», і саме про них мова піде далі.

Художня література діє образами. Тому і ВН часто входить до образної системи ХТ, і для теорії художнього перекладу вивчення їх семантики і функціонування у побудові образу є дуже важливим. Таким чином, на доперекладацькому етапі перекладач повинен спиратися на усі можливі класифікації та розуміння усіх можливих функцій. А на власне перекладацькому етапі, під час безпосередньо трансформації ХТ, він вже оперує, на основі усіх класифікацій, тією, що за основу бере наявність семантичної наповненості ВН. Саме такою є класифікація С. Влахова та С. Флоріна [Влахов, Флорин 1980, с. 211-214].

1.2 Ім'я, що говорить, у ракурсі перекладознавчого підходу

1.2.1 Імена, що говорять: проблема термінопозначання та визначення. Предметом нашої уваги – є оніми, вжиті саме у художньому тексті. Але, у процесі дослідження, виникла проблема з тим, що кожен науковець, працюючи з онімами у художньому тексті, пропонує свою видову назву. Зокрема – «поетонім», «фіктонім», «характерологічне ім'я» та «ім'я, що говорить». Дивлячись на це, перед нами постало питання, яким терміном треба користуватися, який є найбільш вдалим для того, аби він міг вмістити у собі лише ті власні назви, які є справді інформативними.

Термін «поетонім» був запропонований В. М. Калінкіним як будь-яка власна назва, що функціонує у художньому творі [Калинкин 1999]. Подібно до того, як в ономастиці утворюються терміни за допомогою базового поняття

онім, у літературній ономастиці терміноутворюючим є поетонім. Звідси: антропоетонім (ім'я людини – персонажа), зоопетонім і т.д. Ми не можемо обрати такий підхід, тому що, на нашу думку, він досить загальний.

О. В. Суперанська, у своїй праці «Теорія та методика ономастичних досліджень» [Суперанская 1986а, с. 42-46], для позначення власних назв у літературному просторі, пропонує оперувати поняттям «фіктонім» (“fictionum”), яке означає вигадане ім'я, що використовується у художньому творі. Тут проблема дещо інша, у порівнянні з попереднім терміном. Той же В. М. Калінкін наголошує, що часто джерелом поетонімії стають вигадані письменником імена, «фіктоніми», відсутні у реальному ономастиконі даної мови. Наскільки ми знаємо, у художніх творах рідко можна зустріти ім'я, яке б не існувало у реальності, адже майже завжди письменники намагаються створити життєву ситуацію або наближену до неї; навіть якщо ім'я персонажа буде вигаданим, то, все одно, воно буде у меншості. Тобто ми не можемо говорити про те, що усі імена персонажів є фіктонімами, адже не усіх їх автор вигадує. Звідси впливає, що термін, зазначений О. В. Суперанською, не є окремим, а виходить або існує у системі поетонімів (поетонімії), що звужує можливості інтерпретації.

Ще один термін, який зустрічається у науковому обігу – «характерологічне ім'я» (“characteronym”). Його у своїй праці використовує філософ Патрік Хьорлі. Britannica.com визначає це поняття як «назву вигаданого персонажа, що говорить про його своєрідну рису» [Britannica.com]. Проте для нас є важливим не лише окрема риса персонажа, а його повна характеристика з усіма можливими відтінками його характеру. Також цей термін, на нашу думку, ніяк не розкриває події у тексті, навіть не натякає на них. Він не є ні засобом ретроспекції, ні проспекції.

У праці В. А. Кухаренко, «Інтерпретація тексту», для позначення оніму в художньому тексті, ми зустріли ще один термін, «Ім'я, що говорить» (“speaking name”) [Кухаренко 1988]. Цей термін дає додаткову характеристику персонажа, показує відношення письменника до нього, конкретизує ідейно-

художній зміст твору. Автор не коментує значення імені або прізвища, а дає читачу, а інколи і персонажу, змогу зробити це самостійно. Тобто ми можемо побачити, що воно існує не тільки у тексті, а й для тексту, допомагає краще зрозуміти його та, інколи, навіть передбачити можливі події.

Такий погляд на тлумачення феномену, що досліджується, є, на наш погляд, найбільш вдалим, адже тут підкреслюються, що ВН існує та функціонує саме у художньому тексті не просто як засіб номінації, а стає посередником між автором і читачем, говорячи з ним на підсвідомому рівні і провокуючи читацьку емпатію. Надалі ми будемо користуватися саме цим терміном

Проблемним також залишається визначення терміну «ім'я, що говорить». Та ж В. А. Кухаренко говорить про те, що «імена, що говорять» – це назви, які за формою нагадують загальні і позначають рису, що найбільше притаманна персонажу» [Кухаренко 1988, с. 103]. Проте це визначення, на нашу думку, неповне. Адже ми раніше зазначали, що ВН може містити набагато більше, ніж інформацію про одну домінуючу рису. С. Влахов та С. Флорін [Влахов, Флорін 1980, с. 214] у своїй класифікації також користуються цим терміном, «ім'я, що говорить», і для них це дуже важливо, тому що, оскільки воно говорить з читачем, то у нього є своя власна семантика і саме її треба передавати. З точки зору перекладача, цей термін є суттєвим і перспективним. На нашу думку, «ім'я, що говорить» – це ВН (а тому слід також користуватися нашим узагальненим визначенням ВН) у ХТ, вигадана або узята з реального реєстру, що володіє більш менш помітною внутрішньою формою, а також часто має яскраву зовнішню форму, повідомляє про носія якусь інформацію (вигляд, походження, характер) та виражає авторський задум, провокуючи читацьку емпатію.

1.2.2 Різновиди та функції імен, що говорять, в оригіналі художнього тексту: перекладацька проблематика. Багато дослідників

спираються на позиції Л. В. Щерби. Наприклад, О. І. Фонякова [Фонякова 1990, с. 24-25], цитуючи його, говорить, що текст літературного твору – продукт естетично організованої «індивідуальної мовленнєвої діяльності» письменника. Усі закінчені тексти письменника мають або відображають його «дійсний словник», який представляє індивідуальну систему (стиль) даного письменника і в який входять власні назви і художній текст. Ономастикон тексту, його склад, відбір і взаємодія власних назв з контекстом визначається законом жанру і художнього методу письменника, родом і видом літературного твору і законами його побудови в поезії, прозі і драмі, відповідністю сюжетно-тематичному змісту тексту, естетичного навантаження імені у ближньому і широкому контексті і багатьма індивідуально-неповторними творчими особливостями стилю письменника у цілому. Завдяки цьому, у кожного великого письменника створюється і живе у текстах свій унікальний ономастичний світ, що виражає його художні ідеї наряду з іншими засобами мовного стилю [Фонякова 1990, с. 24-25].

Розглядаючи функціонування ВН у художньому творі, не можна не зупинитися на їх ролі у створенні і розкритті художнього образу. Образ завжди був естетично органічним, структурним елементом стилю літературного твору. ВН служить своєрідним засобом вираження цілісності і конкретності образу, а нерідко і основою відношення до нього. Зокрема, ВН робить ці образи дискретними, тобто виділяє їх, робить їх упізнаваними у всій художній тканині роману. Вибираючи ВН, автор ХТ повинен брати до уваги всі факти, пов'язані з функціонуванням назви в суспільстві і в літературі. Авторська індивідуальність визначає багато в чому цей вибір, і успіх або невдача твору залежать від яскравості і запам'ятовування образів, а, отже, і від точності і виразності їх назв.

Вдала назва не просто характеризує образ, вона може нести яскраво виражене смислове навантаження, володіти прихованим асоціативним фоном, мати особливий звуковий образ, передавати національний і місцевий колорит, відображати історичну епоху, до якої відноситься дія роману, повісті,

оповідання, володіти соціальною характеристикою. Крім того, вона показує, як автор здійснює органічний зв'язок форми і значення, підсилює емоційне враження від твору, до складу якого входить онім.

Власне, імена, що говорять, дублюють функції усіх ВН. Проте у художньому творі роль ВН важливіша і різноманітніша. О. В. Суперанська [Суперанская 1993, с. 29-36], беручи за основу поділу призначення, яке мають ВН в художніх творах, до вже існуючих функцій ВН, про які ми згадували раніше, додає *апелятивну (закликаючу)* та *дейктичну (вказівну)* функції, що належать виключно до імен, що говорять.

Н. Васильєва підтримує класифікацію німецького вченого Д. Лампінга [Васильєва 2005, с. 82], який привносить ще декілька функцій імен, що говорять, а саме: *ілюзійністичну* (назви викликають у читача ілюзію реального світу), *міфологізуючу* (ім'я породжує в читачів реальну уяву героя та його властивостей), *акцентуючу*, *перспективізуючу* та *естетичну*. Ці функції належать виключно іменам, що говорять, онімам, що існують саме у текстовому просторі. Проте це не означає, що вони не виконують загальних функцій, притаманних усім ВН. Але при введенні імені у текст, функція ВН відчуває на собі вплив авторської інтерпретації. У такому разі письменник сам наділяє ВН конкретною функцією, додатковою або винятковою.

Ці функції є корисними для нашого дослідження, але для інтерпретації тексту перекладачу мало знати лише функції імен, що говорять. Важливо також знати, на які групи вони поділяються, адже від цього залежить їх функціонування у ХТ, і залежно від того, до якого типу відноситься ім'я, ми можемо ідентифікувати образ. Імена, що говорять, можна розглядати по тим класифікаціям, які ми дослідили стосовно всіх ВН, але не можна ігнорувати той факт, що для перекладача важлива наявність семантики. У зв'язку з цим ім'я, що говорить, може розглядатися, за С. Влаховим та С. Флорінім [Влахов, Флорин 1980, с. 215-227], як «*алюзивні*» або «*крилаті назви*» та «*оказіональні*» або вигадані назви.

До «алюзивних» належать ті назви, що викликають у носіїв мови асоціації, пов'язані з певним словом з фольклорних, літературних та фразеологічних джерел [Влахов, Флорин 1980, с. 215]. Це особлива група ВН з широко відомим денотатом, що займає проміжне положення між власними і загальними назвами. Своїми функціонально-семантичними характеристиками вони наближаються до загальних назв, але залишаються у статусі ВН, оскільки, незважаючи на семантичні перетворення, зберігають зв'язок з носієм назви [Блинова 2007, с. 5]. Складність їх перекладу полягає у тому, як трансформувати або перенести ВН аби алюзія, використана автором, була зрозуміла для іноземного читача.

«Оказіональні оніми» – специфічна категорія слів, що вживаються для репрезентації одиничного об'єкта [Денисовец 2014, с. 28-30]; одна з характерних ознак авторської манери та художнього стилю письменника [Сеньків 2017, с. 121-125]. Головна особливість okazіональних ВН це те, що вони є витвором уяви автора. Таке ім'я створюється базуючись на зовнішніх або внутрішніх особливостях об'єкта номінації.

Таким чином, перекладачу необхідно розгадати та переосмислити авторський задум і донести його до читача. Проте також необхідно визначати ступінь переосмислення, аби уникнути плутанини або дезорієнтації читача, при ознайомленні з об'єктом номінації. Як вирішувати ці проблеми перекладач повинен обирати сам і для цього у нього є ряд способів, які ми представимо у наступному підрозділі.

1.2.3 Можливості відтворення імен, що говорять, у перекладі. Складнощі перекладу імен, що говорять, можна розділити на дві частини. Перша пов'язана з відтворенням ВН як явища. І тоді при перекладі слід використовувати ті стратегії, що пропонуються для перекладу ВН у цілому. Друга частина складнощів виникає у зв'язку з іменами, що говорять. Вони вимагають особливої уваги та підходу під час роботи з ними.

Традиційно, ВН транскрибуються («звуки іншомовного слова передаються за допомогою літер алфавіту рідної мови» [Влахов, Флорин 1980, с. 208]) або транслітеруються («літери іншомовного слова передаються за допомогою літер алфавіту рідної мови» [Влахов, Флорин 1980, с. 208]), і це загальноприйнята стратегія. Існують методики як перекладати ВН таким чином. Але такі практики не завжди спрацьовують при роботі з ХТ. Якщо згадати класифікацію С. Влахова та С. Флоріна [Влахов, Флорин 1980, с. 211-214], то зрозуміло що таким чином можна передавати семантично нейтральні ВН. Імена, що говорять, так перекладати не можна. Тим більше, що за правилами перекладацької практики імена, що говорять, завжди перекладаються.

ВН, у своєму початковому мовному середовищі, як зазначає Д. І. Єрмолович [Єрмолович 2001, с. 3], володіють складною смисловою структурою, унікальними особливостями форми і етимології, здатністю до видозміни і словотворення, численними зв'язками з іншими одиницями і категоріями мови. Якщо не знати або ігнорувати ці особливості, то перенос імені на інший лінгвістичний ґрунт може не тільки не полегшити, але і ускладнити ідентифікацію носія імені.

ВН допомагає подолати мовні бар'єри. Вона виконує функцію міжмовного, міжкультурного містка. Ця цінна властивість онімів, однак, породила розповсюджену ілюзію про те, що імена і назви не вимагають особливої уваги при перекладі з іноземної мови [Єрмолович 2001, с. 3]. Через це перекладачі часто не вдаються до особливих процедур та досліджень під час перекладу ВН, лише транслітеруючи або транскрибуючи їх. Це призводить до втрати більшої частини властивостей ВН, що зазначені вище. Проте задача перекладача, як її формулює Я. І. Рецкер [Рецкер 2007, с. 240], полягає у передачі засобами іншої мови цілісно (єдність змісту і форми, передача інформації рівноцінними засобами) і точно (тотожність інформації) змісту оригіналу, зберігши його стилістичні і експресивні особливості, які під час транслітерації або транскрипції онімів майже завжди повністю або частково

втрачаються. Таким чином, ми розуміємо, що перекладачу необхідно дослідити її сутність, зрозуміти її значення, а потім, відштовхуючись від отриманої інформації, перекладати ВН. Способи перекладу, якими повинен надалі, розкривши заковану інформацію, користуватись перекладач залежать від того, до якого типу належить ВН.

Якщо це «алюзивна назва», то перш за все треба встановити джерело алюзії, а потім обирати спосіб перекладу. Одним з популярних джерел є релігійні тексти. У цьому разі у мовах світу вже існують загальноприйняті відповідники релігійним ВН. «Ці назви-символи при перекладі транскрибуються з урахуванням форми, у якій вони відомі носіям МП» [Влахов, Флорин 1980, с. 215]. Джерелом також можуть послужити історичні події. У такому разі також використовують транскрипцію або транслітерацію, залежно від типу ВН. Ще одним численним джерелом виступають літературні твори. С. Влахов та С. Флорін [Влахов, Флорин 1980, с. 216] розрізняють декілька типів імен, що говорять, за необхідністю їх перекладу. До першого належать ті, що зазвичай не перекладаються, оскільки, їх називна функція домінує над комунікативною (план вираження виходить на перший план). Другий тип репрезентує ті імена, що говорять, які підлягають перекладу залежно від контексту, який може «висвітлити» їх зміст. Третя група вимагає такого перекладу, який би допомагав сприймати як називне, так і семантичне значення (каламбури). Таким чином і необхідність перекладу і спосіб слід обирати згідно до цієї класифікації.

Якщо ВН належить до оказіонального типу, то треба пам'ятати, що її сенс лежить у корні, у значущій основі. З неї і треба почати. Але у перекладача можуть виникнути складності. З одного боку, на семантичному рівні, закладене значення може бути незрозуміле, у зв'язку з використанням діалектної основи або іншомовного кореню. З іншого боку, на структурній основі, слово, яким виражено ВН може бути складним.

Р. С. Гиляревский та Б. А. Старостін [Гиляревский, Старостин 1985] особливістю імен та назв, на відміну від багатьох запозичених іноземних слів

або апелятивів, вбачають у тому, що при передачі їх іноземною мовою вони, в основному, зберігають свій початковий звуковий вигляд. Причину вони вбачають у специфіці семантичної структури ВН. Для передачі ВН, на відміну від апелятивів, звукова оболонка дуже важлива. Існує дві основних теорії ВН: теорія індивідуалізації та теорія відсутності значення, згідно з якою саме через відсутність конкретного значення, воно набуває безкінечної кількості значень, або має вузький, користуючись терміном Л. Ельмслева, «план змісту» і широкий план вираження [Гиляревский, Старостин 1985, с. 4-5]. Тому, на етапі класифікації необхідно виявити максимально можливе число значень і смислів, закладених автором. Це дасть змогу в повному обсязі зрозуміти сенс ВН у системі ХТ. І вже після цього перекладач повинен розробити алгоритм дій і обрати спосіб перекладу. Як ми вже зазначали до цього, працювати лише зі звуковими асоціаціями неможливо через те, що вони часто не передають семантику ВН, тому не можна забувати про імітування форми. Адже у МП ВН повинна звучати і сприйматися як ім'я, так, як і у МО.

Способи перекладу okazіональних ВН є численними. Перекладач може використати будь-яку трансформацію, яка дозволить перекладачу успішно виконати переклад. До таких трансформацій належать вже відомі нам транскрипція та транслітерація, калькування, модуляція [Комиссаров 1990]; додавання, заміни, перестановки, опущення [Бархударов 1975]; конкретизація, генералізація, розширення значення, повна трансформація висловлювання, антонімічне значення, компенсація, еквівалентна заміна [Рецкер 2007]. Детальніше ознайомитися з тим, що собою являє кожна трансформація можна звернувшись до розвідок відомих перекладознавців [Бархударов 1975], [Комиссаров 1990], [Рецкер 2007].

Таким чином, ми визначили можливі способи перекладу імен, що говорять, у ХТ. Далі, користуючись цією інформацією, ми будемо аналізувати ХТ на доречність використання даних трансформацій.

У результаті проведених досліджень, ми можемо запропонувати методику роботи з іменами, що говорять, при відтворенні їх іншою мовою. З

нашої точки зору, етапи, які необхідно пройти перекладачу перед тим, як він адекватно відтворить імена, що говорять, у тексті перекладу, поділяються на доперекладацький та суто перекладацький.

1. *Доперекладацький етап.* Перш за все, перекладачу необхідно розпізнати ВН у ХТ, виокремити її та визначити тип оніму. У нашій роботі зазначено декілька типологій ВН: а) за об'єктом номінації (*Додаток Б, В, Г*); б) за ступенем перенесення/відображення у ХТ [Нахимова 2007], [Трощинская-Степушина 2011]; в) за відсутністю/наявністю семантичного змісту [Влахов, Флорин 1980]; г) за ступенем вигаданості ВН (алюзивна/оказіональна) [Влахов, Флорин 1980]. Перекладачу необхідно також дослідити особливість форми, за якими нормами було створено ВН, важливо розглянути етимологію оніму. Як вже зазначалось, трансформація ВН залежить не лише від її форми, але й від змісту, який часто залежить від авторського задуму. Далі треба зрозуміти, як ВН вплітається у ХТ, які функції вона виконує сама (основну та додаткову), а які є реалізацією ВТ.

2. *Перекладацький етап.* На основі інформації, отриманої під час роботи на попередньому етапі, треба обрати відповідну перекладацьку трансформацію [Бархударов 1975], [Комиссаров 1990], [Рецкер 2007]. Отримавши перший результат, необхідно провести самооцінку. Якщо всі особливості, які було віднайдено на першому етапі аналізу, відтворено вірно, то переклад можна вважати адекватним. Проте якщо якась особливість втрачена і ВН не реалізується у ТП так, як у ВТ, треба змінити вектор пошуку відповідника у мові перекладу, поставити інші акценти, а для цього обрати іншу трансформацію. Але треба пам'ятати, що не можна переходити до другого етапу, у повному обсязі не завершивши перший, доперекладацький етап, у іншому разі, лакун у розумінні та сприйнятті цілісного тексту не минути.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІМЕН, ЩО ГОВОРЯТЬ, В ОРИГІНАЛІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Ф. ПУЛЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”

2.1 Загальна характеристика імен, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”

Імена, що говорять, являють собою складний комплекс значень та асоціацій, який вкладає в них автор. На відміну від звичайної ВН, вони є справді обраними. Неважливо, до якого виду вони належать, алюзивного чи okazіонального, адже у обох випадках письменник використовує їх у своєму творі з якоюсь метою. Частіше за все, його ціллю є натякнути на розвиток сюжету або створити у нашій уяві певну картинку, зовнішність або характер персонажа, пейзажі, що його оточують або ставлення до того, що відбувається у творі, розбудити або спровокувати читацьку емпатію.

Імена, що говорять, можуть сказати багато про стиль автора, його світогляд, вподобання, джерела натхнення, суспільну позицію, реакцію на події або порядок речей у світі. Не виключенням є і британський письменник Філіп Пуллман і його твір “Northern Lights” («Північне сяйво»), що розповідає про пригоди 12-річної дівчинки Ліри Белакви та її деймона, Пантелеймона. Ф. Пуллман у дитинстві багато подорожував, що не могло не вплинути на його уяву та широке бачення світу. Він навчався, а пізніше викладав у Оксфорді, можливо, саме тому і Ліра, головна героїня, живе та зростає у цьому місті. У обох випадках це ще й осередок знань, адже у ньому знаходиться престижний Оксфордський університет, що є одним з найстаріших та найкращих університетів Європи [Philip Pullman]. На написання трилогії “His Dark

Materials” («Його темні матерії»), першою книгою якої є “Northern Lights”, письменника надихнув улюблений твір – “Paradise Lost” («Втрачений Рай») Дж. Мільтона [Schwartz], що зумовило не тільки схожі сюжетні лінії, але й випадки запозичень ВН.

На перший погляд, “Northern Lights” [Pullman] – це фантастичний роман для дітей, підлітків, про пригоди дівчинки у світі, так схожий на наш, проте у якому поряд з людьми існують величезні броньовані ведмеді, що наділені розумом та здатністю говорити, тварини-деймони, що являють собою фізичний прояв людської душі, відьми, є пристрої, що здатні розказувати правду та багато іншого. Насправді, твір – приклад гібридного жанру, у якому наявні елементи: пригодницького роману (пригоди Ліри на шляху до Больвангара (“*Bolvangar*”), а потім лорда Ізраеля (“*lord Asriel*”), роману-виховання, “Bildungsroman” (Ліра протягом своєї подорожі пізнає світ, її свідомість змінюється), філософського роману (автор піднімає важливі релігійно-філософські питання, наприклад, щодо людського буття, призначення) та стімпанку, “Steam-punk” (стилізація оточення під ХІХ століття, існують цепеніни, напалм, шпигуни, урбаністичний антураж, соціальне розшарування).

Зважаючи на таке переплетіння жанрів, ми вже можемо говорити про складність, заплутаність сюжету, навіть не прочитавши його. На нашу думку, це також вимагає детального опису багатьох моментів, подій, пейзажів. Для дитини, в силу її світогляду, на даному етапі життя, складні речі, описи є нудними та часто незрозумілими. Вона також важко сприймає абстрактні речі, що унеможливорює розуміння тексту. Але автору вдалось зробити так, аби таке сплетіння не заважало прочитанню та сприйняттю тексту дітьми. Він вклав значний пласт інформації, досить важкої та незрозумілої для юних читачів, проте необхідної для повного сприйняття тексту, у ВН (щоб розповісти про стан речей та порядок у цьому світі автор увів ім’я “*John Calvin*” («Джон Кельвін»), вказівкою на час є використання старих назв як, наприклад, “*Falkeshall Gardens*” («сади Фолкшел»), сучасна назва “*Spring Gardens*”).

Дитина не звертає уваги на підтексти навіть у реальному житті, для неї все прямо і прозоро, проте це не означає, що у неї не розвинуті інстинкти або інтуїція, і саме на цьому рівні починають працювати імена, що говорять (детальніше див. Додаток Д).

Кожне ім'я має значення, проте не кожне здатне говорити з читачем у певному контексті. У творі багато імен, і складається враження, що кожне хоче нам повідомити свою історію. Є ВН, які згадуються лише раз, але вони не стають при цьому менш унікальними. Це особливо проявляється у іменах циган, кочового народу, де кожна ВН узята з різних реєстрів різних країн світу. Здається, під час своїх подорожей у дитинстві, автор твору збирав ці імена один по одному, наче сувеніри на згадку. На нашу думку, цим автор хотів підкреслити кочовий характер цього народу, який побував усюди де існують канали, адже вони пересувалися на човнах (*"Adam Stefanski"* (Польща), *"Nicholas Rokeby"* (Англія), *"Roger van Poppel"* (Нідерланди), *"Benjamin de Ruyter"* (Франція), *"Michael Canzona"* (Італія), *"Ruud Koorman"* (Голландія)). У текстове полотно також вплетені етноніми, ВН народів, етносів (*"Skraelings"*, *"Tungusks"*, *"Tartars"*, *"gyptians"*).

У створеному автором світі усім керує Церква, а точніше її дорадчий орган – Магістрат (*"Magisterium"*). Це зумовило не тільки превалювання чоловічих імен у романі, але також вплинуло на їх походження: біблійне (*"Asriel"*, *"John"*, *"Jotham Santelia"*, *"Adam"*, *"Benjamin"*). Проте жіночі імена є не менш цікавими, навпаки, незважаючи на невелику кількість, вони є більш семантично навантаженими (*"Lyra Belaqua"*, *"Marisa Coulter"*, *"Serafina Pekkala"*, *"Martha"*, *"Annie"*).

Цікавими прикладами ВН є імена демонів. Більшість з них відносяться до імен, що говорять, і є семантично навантаженими. На нашу думку, це зумовлене тим, що феномен деймона, і кожен демон сам по собі, а точніше його форма, є джерелом інформації про людину. Форма деймона залежить від природи, характеру власника, схильностей або роду занять, професії, що не завжди зумовлена природними рисами характеру людини, а більше звичками

набутими за життя, тобто життєвим досвідом (*“Sophonax”, “Salcilia”, “Kaisa”, “Hester”, “Pantalaimon”, “Stelmaria”*).

Ще одна особливість імен, що говорять, у романі *“Northern Lights”*, це те, що їх оточує не лише текстовий простір, вони мають ще свій власний, іменний простір. Кожне ім'я, що говорить, оточене колом інших ВН, які є допоміжними у розкритті семантики цього імені та сюжету в цілому. Вони існують у тексті по типу центру та периферії і таких центрів може бути декілька. Можуть пов'язуватись як безпосереднім зв'язком так і опосередковано, через інші ВН (*детальніше див. Додаток З*). Ці ВН – нейтральні, можуть бути реальні або нести подібні конотації з центральним іменем (*детальніше див. Додаток Ж*). Ім'я закріплює за собою образ об'єкта номінації, без імені референт – безликий. Топоніми складають найбільшу групу нейтральних ВН, адже майже усі взяті з реального реєстру. Деякі з них є еквівалентами своїх прототипів з реального світу, зберігають сукупність конотацій (*“Holland”, “Kazakhstan”, “London”, “Manchester”, “Geneva”, “Turl Street”*), деякі є аналогіями (*“German Ocean”, “Van Tieren’s Land”*), є приклади використання застарілих назв (*“Muskovy”*). У тексті також присутні назви будівель, урбаноніми (*“White Hall”, “Pilgrim’s Tower”, “Sheldon Building”*).

Цікавими для нашого дослідження виявилися також деякі окремі випадки імен, що говорять. До них належать ті, що називають витвори власної уяви Ф. Пуллмана: прилад, що говорить правду (*“alethiometer”*), броньовані ведмеді (*“panserbjorne”*), фізичний прояв людської душі (*“daemons”*), елементарні частинки, що мають свідомість (*“Dust”*), об'єднання людей, що викрадає дітей (*“Gobblers”*).

Таким чином ми бачимо, що пласт ВН у творі дуже значний, складний і різноманітний (*детальніше див. Додатки Д, Е, Ж*). І навіть ВН, що є нейтральними, стають дуже важливими у створенні картини твору. Вони створюють атмосферу історії, яку ми читаємо. Складається враження, що автор дуже відповідально віднісся до вибору кожної ВН. Однак, є імена, які

вимагають більш детальної уваги, саме їх ми називаємо «імена, що говорять» і саме їх ми розглянемо у наступних підрозділах.

2.2 Антропоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”

Як ми зазначали, у творі “Northern Lights” усі ВН разом утворюють іменну модель «центр-периферія», де ім’я, що говорить, формує центр, а периферія складається з нейтральних ВН і допомагає краще сприйняти текст. У той час як центр – постійний, периферія може розвиватись або змінюватись впродовж усього твору. Імена, що говорять, самі по собі також можуть утворювати подібну іменну модель. Водночас кожна окрема периферія сама є центром і формує своє власне коло зв’язків. Слід також пам’ятати, що ВН формують подібні зв’язки через об’єкти номінації та їх зв’язок у творі (*детальніше див. Додаток 3*).

На нашу думку, найкращим прикладом такої іменної моделі, у романі Філіпа Пуллмана, є імена головної героїні, допитливої русявої 12-річної дівчинки-сироти, що не любить навчатися, яка вміє переконливо брехати та має здатність читати прилад, що говорить правду. Протягом усього твору вона використовувала декілька імен, але одне було справжнім і незмінним, і виключно її – “*Lyra*” («Ліра»), що, на наш погляд, є алюзивним з авторською внутрішньою формою, яка виражена як у семантиці, так і у звучанні імені.

За словами самого автора [Schwartz], це ім’я було взяте з назви збірки гімнів Дж. Б. Уолша “*Lyra Davidica*” [JCRT]. Він подумав, що “*Lyra*” – це ім’я дівчини, але виявилось, що назва збірки перекладається як «Ліра Давида» або «Давидова ліра» (*harp of David*), тобто струнний музичний інструмент, який відомий ще з Античності, завдяки співцю та музиканту Орфею з міфу про

«Орфея та Еврідіку». Тим не менш, автору воно дуже сподобалось і він вирішив зробити з нього ім'я, адже «втратив рахунок маленьких Лір, які існують у цьому світі» [Schwartz].

Проаналізувавши попередню цитату автора, ми виявили, що у цьому разі мається на увазі зовсім не ім'я, "Lyra", а вкладений сенс. Оригінальне звучання імені – [ˈlaira], співзвучне зі словом "to lie" – «говорити неправду», що на пряму пов'язане з характерною рисою персонажа, адже Ліра часто брехала та вигадувала різні історії. Відтак автор, скоріше за все, говорив про те, що його оточує багато маленьких брехух. Зважаючи на це, ми можемо також стверджувати, що ім'я виконує характерологічну функцію, а відтак і перспективну, у певному розумінні, адже саме такої поведінки ми будемо від неї очікувати і надалі. Проте перекладач вирішив не відобразити риси характеру персонажа в імені, зберігши лише асоціацію зі струнним інструментом, що на пряму пов'язане зі змістом назви вище зазначеної збірки, та використавши еквівалент назви в українській мові – «Ліра». Такий варіант перекладу, на нашу думку, є досить адекватним, адже не суперечить характеру персонажа, а навпаки, наче підтверджує, що з уст Ліри брехня плеться наче пісня і звучить правдиво.

Ліра мала прізвище – "Belacqua" («Белаква»). Воно належало батькам дівчинки, які загинули в авіакатастрофі і які, проте, не були її справжніми. Походження цього прізвища, що, до речі, є алюзивним, простежуємо з «Божественної комедії» Данте [Alighieri], який, подорожуючи Чистилищем («Пургаторію»), зустрів Белакву, свого друга, що був флорентійським музикантом, грав на лютні і славився своєю лінню. Він знаходився серед тих, хто до смертної години зволікав з покайням. Цим прізвищем, на нашу думку, автор не тільки підкріплює музичність імені Ліра, а також характеризує поведінку дівчинки, яка любить бити байдики більше, ніж вчитися.

Ще однією цікавою деталлю, пов'язаною з іменем «Белаква», є місце, де знаходився музикант, а саме Чистилище. Зазначалось, що подібні душі знаходяться між двох світів, не знаючи, куди потраплять. Ліра Белаква

протягом усього твору також знаходилась посередині (*Додаток II: приклад №10*).

Так, можемо стверджувати, що прізвище виконує характерологічну функцію. Перекладач використав транскрипцію та транслітерацію при перенесенні імені у ПТ, «Белаква», тим самим залишивши зв'язок із оригінальним ім'ям.

Як ми вже зазначали, характерною рисою Ліри є її схильність брехати та вигадувати. Вона робить це настільки майстерно, що одного разу обманула короля ведмедів Йофура Рекнісона (*“Iofur Raknison”*). Відомо, що броньовані ведмеді надто проникливі та розумні, аби хтось міг їх обдурити, вони завжди відчували брехню. Дізнавшись про це, Йорик Бернісон (*“Iorek Byrnison”*), друг дівчинки, броньований ведмідь, що був вигнаний Йофуром Рекнісоном із королівства, прозвав її *“Silvertongue”*, ім'ям, яке, на нашу думку, є оказіональним.

Головна героїня дійсно затята брехуха, як її характеризує автор. Слово *“silvertongue”*, що складається з двох основ – *“silver”*, що означає *«срібний»* та *“tongue”* – *«язик»* або *«мова»*, визначається як *“skilful at persuading”* [CED] або *“marked by eloquent expression”* [DM-W]. Воно також характеризує Ліру. Проте, дивлячись на позитивний характер слова, у даному контексті, воно набуває дещо негативного відтінку, і репрезентує уміння красиво представити брехню.

У ПТ ми бачимо, що перекладач трансформував ім'я за допомогою перекладу та адаптації під прізвисько, а саме *«Красномовка»*. Аналіз слова *«красномовний»*, яке автор адаптував під прізвисько, виявив що воно містить у собі дві складові: *«красно»*, що у МП походить від слова *«краса»* та *«мовний»*, прикметник від слова *«мова»*. *«Красномовний»* у МП означає *«уміння гарно (красиво) говорити»* [ВСУМ]. Як ми можемо бачити, елемент *«мови»* (*“tongue”* та *«мовний»*, а у випадку з іменем, *«мовка»*) у ПТ було збережено і відтворено. Інша справа з першим елементом імені, *“silver”*, що було відтворено як *«красно»*. У МО слово *“silver”* використовується також для

«опису чогось мелодійного та лункого, даючи посилання на приємний звук дзвінкого срібла» [Silver-tongued], а «красно» у МП означає «красивий», що, як ми можемо спостерігати, не є прямими відповідниками, проте їх значення не суперечать один одному, а відтак переклад є адекватним та зрозумілим. Зважаючи на її ім'я, прізвище і прізвисько, ми можемо з упевненістю назвати дівчинку митцем, яка вправно володіє інструментом брехні.

Як ми вже зазначали, ім'я оточене іншими назвами, що можуть працювати у взаємодії, доповнюючи або розкриваючи значення центрального імені або образ самого об'єкта номінації. Однак, ми виявили приклад зв'язку, коли допоміжна назва навпаки суперечить сутності персонажа. Йдеться про *“alethiometer”* («алетіометр»), пристрій, для читання символів, у вигляді компаса, який використовувався для спілкування з Пилом (*“Dust”*) та пошуком правдивих відповідей на запитання.

Назва *“alethiometer”* – okazіональна, її складові походять з грецької мови, де *“aletheia”* означає «правда», а *“meter”* – «вимірювати» [Pullman], що повністю відповідає сутності об'єкта, адже цей прилад говорить правду, а також вимірює правдивість слів співрозмовника читача. Згідно до цього ім'я виконує акцентуючу функцію, адже підкреслює той факт, що прилад говорить лише про правдиві події, що були або є, а також може сказати своєму власнику чи бреше його співрозмовник.

Перекладач відтворив назву використавши транскрипцію – «алетіометр». Якщо говорити про адекватність перекладу, то треба зауважити, що зберегти сенс вдалось частково, адже читаючи слово «алетіометр», ми впізнаємо лише частину «метр», що вживається у назвах приладів, що щось вимірюють, наприклад барометр (вимірювач тиску) або спідометр (вимірювач швидкості). Проте значення елемента «алетіо» є новим і незрозумілим, але такий результат сприйняття можемо пояснити незрозумілістю роботи самого приладу. Щоб уміти користуватися приладом за задумом автора потрібно було прочитати та дослідити інформацію у

спеціальному підручнику, також, аби зрозуміти, що означає назва у МП, необхідно звернутись до книги.

За сюжетом твору цей прилад був переданий Лірі, головній героїні твору, яка змогла самотійно навчитись його читати. Як нам відомо, Ліра дуже любить вигадувати різні історії та може переконати інших у їх правдивості. Вона настільки майстерно це робить, що саме через те, власне кажучи, і отримала прізвисько «Красномовка». У цій сюжетній деталі, на нашу думку є певна іронія і очевидна суперечність. Хоча пояснення можемо знайти у тому, що автор таким чином вирішив компенсувати Лірину звичку брехати.

Під час своїх пригод, Ліра потрапляла у ситуації, де було надто небезпечно називати справжнє ім'я. Аби приховати свою особистість, вона використовувала вигадані імена. Одне з таких імен – “*Alice*” («Еліс»). Так вона представилась незнайомцю, коли після втечі від Маріси Кольтер (“*Marisa Coulter*”) блукала вулицями Лондону і зупинилась перекусити. Хоча, на перший погляд, ім'я може показатися нейтральним, але воно, на нашу думку, дає достатньо інформації, аби вважати його іменем, що говорить.

У тексті ми можемо знайти цитати, що наштовхують на думку про те, що портрет Ліри у цій частині твору порівнюється з портретом Аліси з твору Л. Керрола «Аліса у Країні Чудес» [Керрол], наприклад (*Додаток И: приклад №8*).

Уривок описує подорож Ліри та її відчуття. Вона зовсім не знає Лондону і блукає у ньому як Аліса блукала Країною Чудес, яка була для неї дуже дивною, чужою, повною таємного життя, про яке вона зовсім нічого не знала. Схожість з блуканнями Аліси ми помічаємо ще до Ліриної втечі:

ВТ: “*She wandered through the two big rooms where the party was taking place, half-listening to the conversations around her, half-interested in the taste of the cocktails she wasn't allowed to try, and increasingly fretful*” [Pullman].

ПТ: «Вона блукала по двох великих кімнатах, де відбувалася вечірка, напівслухаючи розмови навколо, напівцікавлячись смаком різних коктейлів, які

її дозволено було тити, та її роздратованість зростала» [Пуллман 2006, с. 96].

Ще одним аргументом на користь цієї алюзії є волосся Ліри, яке було русявого кольору та зовнішній вигляд на момент вечірки, який не описується напряму, але ми можемо його уявити, зіставивши вигляд Ліри з виглядом Аліси, що за класичним образом світловолоса дівчинка у сукні, панчохах і черевичках. Підтвердження цьому ми можемо спостерігати під час прочитання цієї цитати (*Додаток І: приклад №3*).

Ім'я "Alice" також прояснює наші відчуття щодо алюзії. Це старофранцузький онім "Aliz", що має германське походження і утворене від середнього старовірхньонімецького слова "adal", що означає «благородний» та "heit" (староанглійське "had") – «статок», «суспільний стан». Буквально ім'я означає «благородного походження» [Рыбакин 2000а, с. 31-32]. Відповідно до значення імені можемо припустити, що сама Ліра була знатного походження, як і Аліса. Це має сенс, якщо згадати те, що її ймовірні батьки, які загинули, були графом та графінею [Пуллман 2007, с. 91]. Проте, як і ім'я, її положення було несправжнім, оскільки її справжніми батьками були Маріса Кольтер та лорд Ізраель, або чужим, адже вона не відчувала себе світською людиною і все хотіла повернутися до життя у коледжі. Їй було некомфортно у подібному суспільстві, оточенні і на це вказує наступний уривок (*Додаток І: приклад №4*).

Коли Ліра блукала вулицями Лондона, її деймон, Пантелеймон, перетворився на дику кішку, щоб відчувати наближення небезпеки:

ВТ: "Pantalaimon became a wildcat and scanned the dark all around with his night-piercing eyes" [Pullman].

ПТ: «Пантелеймон обернувся на дику кішку й уважно вдивлявся у темряву, пронизуючи ніч очима» [Пуллман 2006, с. 101].

Наскільки нам відомо, Аліса також мала кішку, яку звали Діна, і яку дівчинка дуже любила, це помітно з того, як вона переживає за кішку:

BT: *“Dinah’ll miss me very much to-night, I should think !” (Dinah was the cat.) “I hope they’ll remember her saucer of milk at tea-time. Dinah, my dear! I wish you were down here with me” [Carrol]!*

ПТ: *«Уявляю, як Діні буде сумно сьогодні без мене! (Діна - це кішка.) Хоч би ж не забули, як питимуть чай, поставити і їй блюдечко з молоком. Діно, кицюню моя! Як жаль, що ти не зі мною» [Керрол]!*

Усі ці маленькі деталі є підтвердженням думки про алюзію названого імені. Таким чином, ми можемо сказати, що ім'я виконує міфологізуючу та описову функцію. Щодо адекватності перекладу, то важко сказати, чи помітив перекладач алюзію. Скоріше за все, він не звернув на неї увагу і просто використав транскрипцію, як і у більшості випадків. Можливо, доречніше було б використати саме варіант імені *«Аліса»*, хоча *«Еліс»* звучить більш звично для пересічного лондонця, яким і був незнайомиць.

Ще один алюзивний псевдонім, який було використано Лірою – це *“Lizzie Brooks”*. Цим ім'ям вона назвала себе, прибувши до науково-дослідної станції на Півночі. *“Lizzie”* – це дериватив від імені *“Elizabeth”*, воно означає *«мій Бог поклявся»* або *«клятва Бога»* [Рыбакин 2000а, с. 78]. *“Brooks”* – це англійзоване прізвище з єврейської мови, іврити, воно пішло від англійських євреїв Ашкеназі, і у початковому вигляді представляло собою слово *“Boruch”*, що означає *«благословенний»* [Oh Baby Names]. Ліра, можна сказати, дала собі клятву, що врятує Роджера та інших дітей і була благословенна на цю справу, головним чином тим, що її в експедицію все ж таки взяли цигани. Тобто *“Lizzie Brooks”* – ім'я, що виконує емпатичну функцію, яка полягає у встановленні та підтримці контакту, спрямованого на інтерпретацію тексту.

Проте, нами було знайдене ще одне ім'я, алюзією на яке, можливо, став використаний псевдонім – *“Lizzie Borden”* [Lizzie Borden]. Лізі Борден була громадянкою США і проживала у Фол-Рівер. Її рідна мати померла, коли дівчинці було 2 роки. Батько був родом з Англії, пізніше переїхав до Америки та став власником похоронного бюро, займався також купівлею та продажем нерухомості. Після смерті дружини одружився на іншій жінці, яку Лізі не

любила. У Лізі Борден також була старша сестра. У них вдома працювала служниця на ім'я Бріджит Саліван, яка стала головним свідком у справі Лізі. Дівчина ходила до церкви, на риболовлю та доглядала за голубами у своєму саду. Але після того, як батько повбивав усіх птахів на очах у дівчини, через декілька днів було скоєно вбивство. Жертвами стали батько та мачуха Лізі Борден. Її звинуватили у вбивстві, адже на це вказувало багато доказів, зокрема свідчення служниці та слова самої Лізі, що не відповідали дійсності. Але дівчину виправдали, і частково це сталось через недбале виконання обов'язків поліції. Останні роки життя провела у рідному місті, і до самої смерті не виказала своєї таємниці.

Висновки, щодо джерела алюзії ми зробили порівнявши декілька деталей з життя Лізі Борден та сюжету. Перше, це ім'я та початкові літери прізвища *“Lizzie Brooks” – “Lizzie Borden”*, тобто не *“Elizabeth”*, *“Betty”*, *“Beth”* або *“Liza”*, а саме *“Lizzie”*.

Коли Ліра розповідала викрадачам свою історію того, як вона опинилась на Півночі, вона зазначила такі деталі (*Додаток II: приклад №15*).

Батько справжньої Лізі був родом з Англії, потім переїхав до Америки та став бізнесменом, у нього також були двоюрідні брати, тобто дядьки Лізі. Батько дівчини хоч і був багатий, проте дуже жадібний. Стосунки між ними завжди були погані [Lizzie Borden].

Лірі, відвернувши увагу викрадачів, вдалось проникнути до будівлі, у якій знаходились клітки з деймонами, відрізаних від своїх господарів, що інколи призводило до смерті. Це можемо спостерігати у наступному уривку:

BT: *“In a series of glass cases on shelves around the walls were all the daemons of the severed children: ghostlike forms of cats, or birds, or rats, or other creatures, each bewildered and frightened and as pale as smoke”* [Pullman].

ПТ: *«У скляних ящиках на полицях уздовж стін сиділи деймони всіх роз'єднаних дітей: схожі на привидів коти, птахи, щури та інші створіння — всі нажахані та збентежені й бліді як крейда»* [Пуллман 2006, с. 261].

Лізі дуже любила наглядати за голубами, що мешкали у неї в саду, у курнику, який вона збудувала. Одного разу до саду хтось проникнув і витоптав усі грядки. Батько дійшов висновку, що злочинців привабили саме голуби і він позбувся їх, відрубавши голови сокирою на очах у Лізі [Lizzie Borden].

Коли Ліру привезли на станцію, в силу її віку та загальмованої поведінки (що було звичайної брехнею, грою), викрадачі не обшукували дівчинку, а сестра Клара зовсім не зацікавилася іграшкою (алетіометром), що її захотіла залишити Ліра (*Додаток И: приклад №14*).

Можливо, якщо б працівники станції серйозніше ставилися до дітей та відповідальніше до своєї роботи, то Ліра не звільнила би нікого.

Під час обшуку Лізі Борден та місця злочину, поліція випустила багато важливих деталей, що могли довести вину дівчини, через те, що вона, начебто, була втомлена і погано себе почувала, а вони не хотіли турбувати її [Lizzie Borden].

Єдине, про що Ліра не збрехала, під час розповіді про те, як вона потрапила до станції, були деталі про напад. Однак, її намагались запевнити, що вона щось плутає:

BT: *“I saw a fight,» she said. «They was shooting arrows and that... – Ah, you thought you did. That often happens in the intense cold, Lizzie. You fall asleep and have bad dreams and you can't remember what's true and what isn't. That wasn't a fight, don't worry”* [Pullman].

ПТ: *«Я бачила бійку, — наполягала вона. — Вони стріляли стрілами і потім... — Тобі лише здалося, що ти бачила. Таке трапляється на такому морозі, Лізі. Ти заснула, і тобі наснився поганий сон, ти не пам'ятаєш, що було насправді, а чого не було. Бійки не було, не турбуйся»* [Пуллман 2006, с. 244].

Під час допиту, відповіді Лізі Борден були дивними та суперечили доказам [Conforti].

Ліра також розповіла, що батько займався торгівлею: продавав тютюн, привезений з Нової Данії (у творі відповідник США), в обмін на хутро.

BT: “*Trading. We come with a load of New Danish smokeleaf and we was buying furs*” [Pullman].

ПТ: «*Торгує. Ми привезли листя для куріння з Нової Данії і купували тут хутро*» [Пуллман 2006, с. 236].

Ще одне значення прізвища “*Brooks*” – “*dweller by the brook*” [Oh Baby Names]. Місце проживання самої Лізі Борден – Fall River, місто, яке у XIX столітті здобуло популярність, як головний центр текстильної промисловості США [Lizzie Borden].

На науково-дослідній станції була білява дівчинка на ім’я Bridget McGinn. Саме вона остання бачила хлопчика, Тоні Макаріуса, якого знайшла Ліра під час подорожі до станції, відрізаного від свого деймона. Вона також стала свідком розмови між хлопчиком та працівницею станції (*Додаток И: приклад №16*).

У Лізі Борден була служниця, яку також звали Bridget, Bridget “Maggie” Sullivan, і яка була ірландкою. Вона свідчила у справі Лізі [Conforti].

Принагідно проаналізуємо ім’я дівчинки, “*Bridget McGinn*”, адже воно, ми вважаємо, також підтверджує алюзію. Її ім’я, “*Bridget*” походить від ірландського “*Brighit*”, “*Brigit*”, що утворилось з кельтського слова “*brigh*” і означає «*сила*» [Рыбакин 2000а, с. 51-52]. Прізвище “*McGinn*” – ірландське за походженням, але спочатку з’явилося у гельській мові, у варіанті “*O’Finn*”, похідним від слова “*fionn*”, що означає “*fair*”, “*blond*” [Irish Ancestors]. Одним з варіантів прізвища є “*Maginn*”, де перші три літери, “*mag*”, збігаються з першими трьома літерами імені, яким Лізі Борден називала свою служницю-ірландку, а саме “*Maggie*” [Conforti]. Таким чином, ми можемо стверджувати, що ім’я, “*Bridget McGinn*”, повністю вказує на походження об’єкта, ірландське, що співпадає з національністю служниці Лізі Борден, а також характеризує зовнішність дівчинки, біляве волосся. Перекладач використав транскрипцію під час відтворення імені у ПТ. Таким чином ім’я виглядає як «*Бріджит Макджин*» і, на нашу думку, зберігає асоціацію з іменем.

Дивлячись на таку кількість деталей, ми можемо сміливо говорити про те, що пишучи сцени, що відбувались у Больвангарі, письменник узяв для прикладу історію Лізі Борден, чиє ім'я, у свій час, сколихнуло усю Америку, а відтак і літературний світ не міг залишитись осторонь. Таким чином, можна стверджувати, що ім'я "*Lizzie Brooks*" також виконує міфологізуючу функцію і ще, можливо, перспективну, адже, знаючи історію першоджерела, ми можемо очікувати на певний розвиток сюжету. У ПТ назва відтворена як «*Лізі Брукс*», тобто використана транскрипція. Такий спосіб повністю зберіг варіант імені «*Лізі*», що використовують на позначення Лізі Борден, але у випадку з прізвищем залишилась лише форма, проте семантика втрачена.

На прикладі головної героїні твору, ми можемо проілюструвати, як різні імена одного персонажу можуть функціонувати на різних етапах твору, утворюючи зв'язки з іншими іменами, що говорять. До найчисленнішого кола належать імена, що утворюють зв'язок з іменем «*Ліра Белаква*». У творі ми зустрічаємо два персонажа (а відповідно й імені, що говорять), які протиставляються одне одному – це названа мати Ліри, *Ma Costa*, що виростила її, та справжня мати, *Marisa Coulter*.

Перше ім'я, "*Ma Costa*", належить найшанованішій жінці серед західних циган, яка колись була нянею Ліри. Вона також піклувалась про неї, коли дівчинка потрапила до циган, після втечі від Маріси Кольтер. Ім'я "*Ma*" має декілька значень. У першому випадку, "*Ma*", у мові шумерів, означає "*land*". У шумерській міфології так називають матір гір [Behind the Name]. Це значення відображається у ролі об'єкта номінації. У творі вона представлена як віддана матір, у якої два рідні сини, Біллі, якого викрали, і Тоні, старший, а також названа дитина, Ліра. Жінка ладна на все заради своїх дітей (*Додаток И: приклад № 2*).

У другому випадку слово "*Ma*" знаходимо у китайській мові, де “馬” (“*mǎ*”) означає "*horse*" [Behind the Name]. Така інтерпретація імені корелюється з характером циган, які, як і кінь, є вільними за натурою.

Значення її прізвища, “Costa”, пов’язане вже не з характером циганки, а з родом занять та місцем проживання. Так, “Costa” походить з латинського слова “costa”, що у романських мовах означає “the side of a river” [SurnameDB]. Також “costa” – це скорочення від слова “costermonger” – “a person who sells fruit, vegetables, etc, from a barrow” [CED]. З цього ми можемо зрозуміти, що Ма Коста – це свobodолюбива жінка, що є уособленням справжньої матери, яка готова пожертвувати собою заради спасіння своїх дітей і Ліри, не становить виключення; вона сама або її сім’я займається торгівлею.

Переклад імені, «Ма Коста», на нашу думку, є адекватним, адже зберігає конотацію і матері (співзвучне з тим, як у МП кличуть маму – «ма»), і торгівельної діяльності, адже «Коста» співзвучне з українським словом «коштувати».

Справжня мати Ліри, на ім’я “Marisa Coulter”, зовсім не поводить себе подібним чином. Вона дуже впевнена в собі жінка-вчена, а також голова спільноти, що викрадала дітей.

Її ім’я, “Marisa” – дериват від імені “Mary” (традиційна форма імені – “Maria”) [Рыбакин 2000а, с. 140]. Онім означає «гіркота, обурення, опір». Maria була дівою з Назарету, заручена з Йосипом, проте він не був батьком її дитини, Ісуса Христа, адже зачаття було непорочне [Рыбакин 2000а, с. 142]. Ця деталь багато що може розповісти про персонажа. Її дитина, Ліра, також не була від чоловіка Маріси (Додаток II: приклад №7).

Якщо проаналізувати значення імені лорда Ізраеля, то аналогія стає зрозумілою, адже ім’я “Asriel” за своїм походженням не належало людині, вважається, що так звали ангела, про що ми розповімо пізніше. І тому ім’я “Marisa” ми можемо вважати дійктивним за функцією, адже воно безпосередньо вказує на походження Ліри.

Прізвище Маріси, “Coulter” узяті з англійської мови, де “coulter” означає “a cutting tool (such as a knife or sharp disc) that is attached to the beam of a plow, makes a vertical cut in the surface, and permits clean separation” [DM-W]. Таким чином, ім’я розповідає зовсім не про характер жінки, як може

здатися на перший погляд, хоча і не виключає цього. Воно, до речі, як і у випадку з прізвищем “*Costa*”, натякає на діяльність жінки. Пізніше ми дізнаємось, що власне за допомогою такого різача, закріпленого вертикально, Генеральне Облаткове братство відділяло дітей від їх деймонів (Додаток II: приклад №18).

У даному випадку ми можемо виділити декілька функцій, що їх виконує прізвище «*Кольтер*»: дейктичну, тому що вказує нам на діяльність персонажа, експресивну, оскільки актуалізує наші почуття, щодо цього персонажа, а також характерологічну. Перекладач використав спосіб транслітерації, «*Marisa*», та транскрипції, «*Кольтер*», що у даному випадку доречно, адже зберігає сукупність конотацій, наявних у тексті оригіналу. Ім’я «*Marisa*» співзвучне з іменем «*Марія*» у МП, тому асоціація не втрачається, так само як і прізвище «*Кольтер*», яке нагадує слово «колоти», щось, що є болючим або колючий характер.

У творі знаходимо назву, що позначає процес від’єднання дитини від її деймона, «*Intercision*» («інтерсекція»). Він здійснюється за допомогою конструкції, що складається з двох відділень, між якими розміщена срібна гільйотина зі спеціального металу, яка опускаючись донизу, розрізає, руйнує зв’язок між деймоном і його власником. Таким чином, можемо стверджувати, що назва пов’язується з іменем Маріси Кольтер.

Слово “*intercision*” означає «відрізання» [DM-W]. Сама назва вказує на суть процесу і виконує дейктичну функцію. Варіант перекладу імені виявився досить цікавим для аналізу. Перекладач обрав слово «інтерсекція» для відтворення феномену у ПТ. Проте, якщо ми розділимо слово на частини, вийде «інтер» та «секція». У МО, частинці «інтер» відповідає “*inter*”, що ми і спостерігаємо у оригіналі імені. Щодо другої частини «секція», то його відповідником у МО є «*section*», у той час як у творі цією частиною є “*cision*”, яка сама по собі не має жодного значення.

Якщо ми сполучимо частинки “*inter*” та “*section*” у слово “*intersection*” і пошукаємо його у мові оригіналу, то виявиться, що воно означає “*the act or*

process of intersecting” [DM-W], що ніяк не відповідає значенню, яке вкладено у оригінальну назву. Але проаналізувавши кожну частину перекладеного варіанту, то виявимо певний зв’язок імені та поняття. Елемент «*інтер*» у МП – префікс, що означає «*перебування між*», а «*секція*» – це одна з частин цілого, або у нашому випадку одна з частин конструкції, де розміщували піддослідного. Проте головним у цій конструкції є не секції, а саме різак, гільйотина, яка і розрізає священний зв’язок між людиною та деймоном, а точніше те, що знаходиться між цими секціями. Таким чином, ми можемо говорити про те, що відтворення імені у ПТ як «*інтерсекція*» є адекватним і зберігає асоціації, що закладено автором.

У тексті твору знаходимо ім’я (*lord*) “*Asriel*”, що належить справжньому батьку Ліри. Ім’я означає «*кому Бог допомагає*». У мусульманських міфах “*Asriel*” – ангел смерті, один з чотирьох головних ангелів [Wikipedia]. Як відомо, ангели – духовні істоти, посередники між Богом та людьми. Якщо слідувати цій закономірності, то Ліра, дочка Маріси, що завагітніла не від чоловіка, – Божа дитина або, якщо точніше, особлива дитина. Це також пояснює її пророцтво, згідно якого вона народжена стати другою Євою, що також була створена Господом (*Додаток И: приклад №19*).

Одне ім’я, яке, на перший погляд, пов’язане з Лірою, проте розкриває своє значення лише у зв’язку із першим значенням імені лорда Ізраеля – “*Roger Parslow*”. Ім’я належить другу головної героїні, хлопчику з кухні, якого також викрали. Ім’я “*Roger*” складається з таких елементів як “*hrod*”, що означає «*слава*» та “*ger*” – «*спис*» [Рыбакин 2000а, с. 169-170]. Люди з таким ім’ям мають глибоке внутрішнє бажання надихнути інших на вищу справу, що власне і здійснилось наприкінці твору [She Knows].

Прізвище “*Parslow*” означає «*перетинати воду*» [Рыбакин 2000б, с. 348], можливо, професійне прізвище для торговця, який подорожував за кордон, або хтось, хто був на паломництві або хрестовому поході, і, як наслідок, «*перетнув води*». Протягом усього твору персонаж подорожує, спочатку з Оксфорду до Лондону, потім викрадачі його везуть на Північ, потім, разом із

Лірою він потрапляє до лорда Ізраеля [Пуллман 2006]. Як ми знаємо, Британія – острівна країна, і щоб покинути її, у будь-якому випадку, необхідно перетинати воду, річку, море. Тобто прізвище вже натякає нам на те, що його очікує у майбутньому, а так виконує проспективну функцію.

Однак, у творі знаходимо сцени, що безпосередньо відносяться до значення прізвища “*Parslow*”, яке розкривається через вчинок лорда Ізраеля. Часто, аби перетнути певний водяний простір будуються мости. Як відомо, протягом усього твору, нам говорять про те, що лорд Ізраель хоче/повинен побудувати міст, який сполучатиме світи:

ВТ: *“He won't want to go back to Oxford, Lyra. It seems that there is something to be done in another world, and Lord Asriel is the only one who can bridge the gulf between that world and this. But he needs something to help him”* [Pullman].

ПТ: *«Він не захоче повертатися до Оксфорда, Ліро. Здається, щось має відбутися в іншому світі, і лорд Ізраель — єдина людина, яка може зробити міст між тим світом і нашим. Але йому дещо потрібно для цього»* [Пуллман 2006, с. 313].

І саме хлопчик стає інструментом у здійсненні цієї мети. І саме тут розкривається значення як імені “*Roger*”, так і “*Asriel*”, онім, який є алюзією на ім'я янгола смерті.

Таким чином, ім'я “*Roger Parslow*” виконує дейктичну функцію, оскільки вказує на можливе призначення персонажа. Проте варіант перекладу, «*Роджер Парслоу*», зовсім не натякає нам на семантику імені.

Знаходимо ще одне значення імені “*Asriel*”. За легендою це дароване янголом ім'я Якова, патріарха єврейського народу, яке він отримав під час боротьби з Богом. *«I сказав [ангел]: як ім'я твоє? Він сказав: Яків. I сказав [йому]: віднині ім'я тобі буде не Яків, а Ізраїль, бо ти боровся з Богом, і людей долати будеш»* (Книга Буття 32:28) [Wikipedia]. Відтак «*Ізраїль*» означає «*богоборець*».

Лорд Ізраель зображується саме таким богоборцем, а точніше бунтівником проти Церкви (Додаток І: приклад №17).

Насправді, у першій книзі, “Northern Lights”, ця його сторона мало проявляється. Ми можемо зрозуміти те, що його погляди суперечать Церкві лише через ставлення та розмови інших персонажей. Ми вважаємо, що, можливо, це значення імені розкриється у наступних частинах історії, ставши у цьому разі ім’ям перспективного характеру.

Як відомо, на службі у нього був чоловік, якого звали “*Thorold*”. Його ім’я походить з давньоскандинавського імені “*Thorvaldr*”, де “*Thorr*” – це ім’я Тора (бога грому), а “*valdr*” означає «*правитель*» [Рыбакин 2000а, с. 186]. Значення імені також знаходимо у іншому джерелі, що пояснює “*Thorold*” – як “*follower/servant of Thor*” [Think Baby Names]. Воно стає, на нашу думку, вирішальним розкритті сутності лорда Ізраеля, того, хто, згідно значенню свого імені, і є громовержцем, та у пророкуванні його намірів. Таким чином онім “*Thorold*” також виконує перспективну та дейктичну функцію.

Якщо зважити на відтворення імені у ПТ, а саме «*Торольд*», то транскрипція, у даному випадку, призвела лише до часткової втрати семантики ВН. Як бачимо, елемент, що вкаує на бога грому, «*Тор*», збережений, проте частина «*ольд*», втратила асоціацію.

У ПТ перекладач відтворив ім’я “*Asriel*”, як «*Ізраель*», скориставшись еквівалентним перекладом та, частково, транслітерацією. У першому випадку бачимо, що початкова літера “*A*” замінилась на «*I*», а літера “*i*”, в середині слова – на «*a*», і таким чином ім’я наблизилось до свого аналогу у МП, «*Ізраїль*». Однак, у другому випадку бачимо, що перекладач використав транслітерацію і обрав літеру “*e*”, замість оригінальної «*i*». Це, ми вважаємо, дало змогу зберегти асоціацію не тільки з антропонімом, адже у МП Ізраїль – це топонім, але й з ізраелітами, єврейським народом, що і наштовхує нас на пошук семантики імені саме у цьому джерелі.

Підсумовуючи усе вище сказане, можемо сказати, що ім’я «*Ізраель*», що алюзивне, виконує перспективну функцію, адже на початку ми навіть не підозрюємо про його наміри, але ім’я насторожує нас, цей же факт зумовлений

репрезентативною функцією, що актуалізує враження, що виникають під впливом твору. Емфатична функція також чітко виражена.

У творі згадується пророцтво про дівчинку, яка повинна врятувати світи. Як відомо, першими про це почали говорити відьми. (*Додаток II: приклад №11*).

Відьми живуть біля озер, кланами, у кожного клану є королева. Однією з таких королев була відьма на ім'я "*Serafina Pekkala*". За сюжетом їй понад 300 років. Ім'я "*Serafina*" – це жіноча форма пізнього латинського імені, "*Seraphina*", що походить від біблійного слова "*seraphim*", яке було єврейським за походженням і означало "*burning ones*". Відображення значення знаходимо у цьому уривку:

BT: "*Witches and their daemons felt no cold, but they were aware that other humans did*" [Pullman]

ПТ: «Відьми та їх деймони не відчували холоду, але знали, що люди його бояться» [Пуллман 2006, с. 186].

Серафими були ангелами, описані Ісаєю в Біблії, кожен мав по шість крил і були наближені до Господа [The Name Meaning]. Це ім'я чітко вказує нам на можливість відьом літати, хоч крил вони і не мали:

BT: "*She [Lyra] was eager to see cloud-pine, because the witches used it for flying, and she'd never seen any before*" [Pullman].

ПТ: «Її (Лірі) дуже кортіло подивитися на небесну сосну, тому що відьми користувалися нею, коли літали, а вона ще ніколи її не бачила» [Пуллман 2006, с. 175].

Прізвище "*Pekkala*" функціонує у ономастиконі Фінляндії [Word Sense], і відтак підтверджує лапландське походження відьми. Таким чином, ім'я є міфілогізуючим та описовим. З огляду його на походження, можемо сказати, що транскрипція імен, «Серафіна Пекала», у цьому випадку алюзивного, зберігає сукупність конотацій, адже у МП також існує феномен серафимів – шестикрилих янголів вищого порядку. До речі, ім'я «Серафіна» існує у МП і функціонує як онім. Щодо прізвища «Пекала», то його інтерпретація викликає

складнощі у МП, але можемо впевнено сказати, що у цьому випадку збережено асоціації з іноземним словом.

Як ми можемо спостерігати, функціонування імен, що говорять, у романі Ф. Пуллмана, часто обумовлюється їх зв'язком, повним або частковим, з джерелом походження і передбачає наявність певної літературної або культурної основи. Ця їхня особливість зумовлює не лише складнощі з інтерпретацією явища, а й відтворення імен цієї групи. Перекладачу, у цьому разі, з одного боку, необхідно відобразити/зберегти семантику, асоціативний зв'язок імені, а з іншого боку не спричинити плутанини у читача, який може ототожнити об'єкти.

У романі Ф. Пуллмана “Northern Lights” антропоніми, що говорять, підібрані справді сумлінно. У них заховано значний пласт інформації, який пояснює безліч деталей, що не були озвучені напряду. Що справді є цікавим для дослідження так це зв'язок імен один з одним, адже деякі ВН повніше розкриваються лише при наявності іншого імені. Проте антропоніми оточують не лише інші антропоніми. У нашому випадку є інші імена, фіктоніми, топоніми, що говорять, які ми розглянемо наступних розділах.

2.3 Фіктоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern lights”

Фіктоніми складають особливу групу імен, що говорять. Загалом вони актуалізують контекст і спрямовані на краще сприйняття та розуміння сюжету, тобто виконують референційну та проспективну функції.

Яскраві приклади фіктонімів спостерігаємо у найменуванні демонів. Їх імена зазвичай несуть інформацію, що підкріплюють семантику імені власника. Форма “*daemon*” є архаїчним варіантом написання слова “*demon*”.

Назва “*daemon*” запозичена з латинської мови, і походить з давньогрецького слова “*δαίμων*” (“*daímōn*”) що означає “*a god, goddess, divine power, genius, guardian spirit*” [Wiktionary]. У творі вона отримала нове значення – зовнішній фізичний прояв душі людини у вигляді тварини.

Відтворення назви у ПТ, «*деймон*», як і сам феномен, є досить неоднозначним. Для перекладача, у цьому випадку, виявилось необхідним відтворити не тільки вірну асоціацію назви з феноменом, який та позначає, але й зберегти також особливість форми ВН.

Звучання слова асоціюється з двома референтами: «*деймон*» як ім’я людини іншомовного походження, та «*демон*» – дух із надлюдською силою, переважно злий. Таким чином, на нашу думку, обравши варіант «*демон*», перекладач заплутав би читача, який, можливо, підсвідомо співвідносив би два поняття. Такий варіант також не відображає особливості форми назви.

Інша справа виявилась з варіантом «*деймон*». По-перше, такий відповідник звучить більш загадково. Він також, на нашу думку, дає зрозуміти, що не слід шукати аналогій зі словом «*демон*» та його значенням, адже це зовсім інший феномен. Більше того, у нашій свідомості воно вже склалось як ім’я, назва іншомовного походження, у той час як «*демон*» звучить звичніше. У цьому разі, як ми бачимо, зберіглась і особлива незвична форма слова.

Серед прикладів імен, що належать до групи імен «*деймони*», можна назвати – “*Salcilia*” («*Сальцилія*»), деймон Роджера Парслоу. Назва утворилась від латинського слова “*salsus*”, що позначає прикметник “*salty*” та дієслово – “*preserve with salt*”, “*sprinkle salt before a sacrifice*”. Друга частина “*cilia*” може походити з латинських елементів “*-cil*” та “*āre*”, що об’єднані у “*calāre*”, і означає “*to summon*”, “*to convoke*”. Фігуративно назва може означати “*to call for the salt*” – «*кликати, щоб принесли сіль*» [Daemonomicon].

Зважаючи на час твору, а саме ХІХ століття, за сіллю, особливо у заможних будинках, відіслати могли тільки лакеїв. Визначальною деталлю є улюблена форма деймона – собака. З тексту твору нам відомо, що, зазвичай, форму собак мали деймони лакеїв, що працювали у коледжі Джордана:

BT: *“It was the Master. As Lyra held her breath, she saw the servant's daemon (a dog, like all servants' daemons) trot in and sit quietly at his feet, and then the Master's feet became visible too, in the shabby black shoes he always wore”* [Pullman].

ПТ: *«Це був Ректор. Ліра зачала подих, коли побачила, як деймон слуги — собака (майже всі деймони слуг мали вигляд собак) забіг до кімнати і тихо сів біля ніг хазяїна. За мить Ліра побачила ноги Ректора у стоптаних чорних туфлях, які він завжди носив»* [Пуллман 2006, с. 9].

У цьому випадку ім'я та форма підтверджують інформацію про те, що Роджер Парслоу був лакеєм. Коли ми читаємо вже перекладений варіант імені, єдине, що нагадує про сіль – частинка «саль», але асоціація зникає, коли додаємо елемент «ци», що разом, «сальци», нагадує нам ніщо інше як слово «сальце», підшкірний жир. Ще одна асоціація, що виникає при прочитанні відтвореної назви «Сальцилія», – це топонім «Сицилія». І якщо «сальце» корелюється з їжею, то топонім «Сицилія» не дає нам ніяких асоціацій. Тобто, на нашу думку, перекладач втратив семантику імені, обравши транскрипцію за спосіб перекладу.

Наступний приклад – *“Stelmaria”* («Стелмарія») – ім'я деймона лорда Ізраеля, сніжного барса. Ім'я означає «зірка моря» або «улюблена зірка». З латинської *“Stella Maris”*, інша назва Поляріса, Північної або Полярної зірки. З давніх часів ім'я також використовувалось як титул Пресвятої Діви Марії, Богоматері, Зорі моря, у якості провідниці та захисниці тих, хто подорожує або шукає засоби для існування у океані [Wikipedia].

Тут можемо чітко простежити експресивну та перспективну функцію, адже ім'я натякає нам на сфери інтересу Лорда Ізраеля і на те, що, можливо, він щось шукає, а ще на місце його постійного перебування (*Додаток И: приклад №9*).

Феномен Полярної зірки відомий також і в МП, проте не кожен знає його латинську назву. Така ж ситуація склалась із титулом Діви Марії. Тим не менш, перекладач зберіг звучання імені, «Стелмарія», перенісши його

шляхом транскрипції й транслітерації. Але, якщо елемент «*марія*» (“*maria*”) є асоціативним, і зберігає конотацію імені, то щодо елемента «*стел*» (“*stel*”) є певні сумніви, адже словосполучення *Stella Maris* відоме не кожному і може стати зрозумілим лише певному колу читачів.

Цікавий приклад фіктоніма спостерігаємо у назві деймона Тоні Макаріуса, хлопчика, якого Ліра знайшла у селищі на шляху до Больвангара. Його звали “*Ratter*” («*Щуроловка*»). Слово у МО означає “*one that catches rats*”, або “*a rat-catching dog or cat*” [DM-W]. Подробиць, щодо форми та статі цього деймона у творі немає. Проте є інформація, що зазвичай люди та деймони були протилежної статі. На основі цих даних, а також визначення слова, ми можемо зробити висновок про те, що скоріше за все улюблена форма деймона хлопчика була собака або кішка і була вона жіночої статі.

Перекладач вийшов з цієї ситуації переклавши слово та додавши до слова суфікс жіночого роду, таким чином ми маємо ім’я «*Щуроловка*». Хоча у мові перекладу слово «*щуроловка*» також існує і означає не тварину, а скоріше пристрій, асоціації не переплітаються, коли ми дізнаємось, що ім’я належить живій істоті.

У відьми Серафіни Пекали також був деймон. Його звали “*Kaisa*” («*Каїса*»). Він мав форму сірого гусака. Онім “*Kaisa*” походить від фінського жіночого імені “*Kajsa*”. Спочатку ім’я, “*Kajsa*”, “*Kaisa*” або “*Cajsa*” було варіантом імені “*Karin*”, що у свою чергу було дериватом від “*Katarina*” (“*Catherine*”) [Wikipedia]. Це зумовило його значення у МО – “*pure*” [She Knows]. У даному контексті, це значення імені, скоріше за все, може означати чисті помисли носія і таким чином виконувати характерологічну функцію, та приналежність до місця проживання, нагадуємо, що Серафіна Пеккала належала до клану відьом, що мешкали на території Лапландії (територія Фінляндії у нашому світі) [Пуллман 2006], а так виконувати також дейктичну функцію.

Якщо дослідити ім'я детальніше, то знайдемо, що є теорія походження імені “*Catherine*”, що лежить в основі оніму “*Kaisa*”, від грецької назви “*Εκατη*” (“*Hekate*”), що походить від слова “*εκας*” (“*hekas*”) та означає “*far off*” [Daemonomikon]. За авторським задумом деймони людей повинні знаходитись на певній відстані від власника, але це не стосується відьом, деймони яких, зазвичай птахи, можуть відлітати на будь-які дистанції:

BT: “*In the Aurora's light she saw a great bird, a beautiful gray goose whose head was crowned with a flash of pure white. And yet it wasn't a bird: it was a daemon, though there was no one in sight but Lyra herself The idea filled her with sickly fear*” [Pullman].

ПТ: «У світлі Аврори вона побачила величезного птаха, прекрасного сірого гусака, чия голова була увінчана яскраво-білою плямою. Але це був не птах — це був деймон, хоч докола не було нікого, крім Ліри. Це сповнило дівчинку холодним жахом» [Пуллман 2006, с. 185].

У цьому випадку ім'я виконує референційну функцію, адже актуалізує можливість деймона здійснювати перельоти на невизначені дистанції. Також, згідно до тексту, частіше за все гусак з'являється окремо від відьми, що наводить на думку, що ім'я виконує ще й додаткову акцентуючу функцію.

Щодо відтворення імені у ПТ, то перекладач використав транскрипцію і передав лише звукову форму, «*Kaïsa*», зберігши при цьому іноземне звучання, але втративши семантику назви.

Наступну групу фіктонімів, що говорять, складають оніми броньованих ведмедів, “*panserbjørne*”, і належать до кола видової назви. “*Panserbjørne*” – це вид полярних броньованих ведмедів, що живуть на острові Свальбард (“*Svalbard*”). Вони наділені розумом та здатністю говорити, ведмедів також неможливо одурити завдяки їх проникливості:

BT: “*By not being human,» he said. «That's why you could never trick a bear. We see tricks and deceit as plain as arms and legs. We can see in a way humans have forgotten. But you know about this; you can understand the symbol reader*” [Pullman]

ПТ: «— Я не людина, — відповів він. — Ось чому ти ніколи не одуриш ведмедя. Ми бачимо обман і хитрощі так само, як руки і ноги. Ми бачимо таким способом, який люди забули. Але ти це знаєш — ти можеш розуміти читач символів» [Пуллман 2006, с. 226].

У перекладі з норвезької та датської “*panserbjørne*” означає “*armoured bear*”[HDM-F]. Елемент “*panser*” перекладається як «панцир», «броня» [Wikipedia], “*bjørn*” походить зі староанглійського слова “*beorn*” і означає «ведмідь»[HDM-F].

У ВТ автор використовує дві структури, говорячи про броньованих ведмедів, власне “*panserbjørne*”, що є, скоріше, біологічною назвою виду, та “*armoured bears*”, тобто описову назву. В обох випадках значення одне, проте перекладач у ПТ відтворив мовою перекладу лише другу структуру, залишивши першу незмінною. Ми вважаємо, що таким чином вказується на те, що це справді біологічна назва, що як і латинські назви у наукових колах вживаються мовою оригіналу і ніколи не відтворюються мовою перекладу. Фіктонім у цьому ХТ виконує дейктичну функцію, адже вказує нам на зовнішній вигляд об’єкта номінації, а зважаючи, що це видова назва, то і класифікаційну.

Один із фіктонімів, що складає групу “*panserbjørne*” – “*Iorek Byrnison*” («Йорик Бернісон») – ведмідь-вигнанець, друг Ліри Белакви, який нарік її іменем “*Silvertongue*”. Його ім’я складається з частини “*Ior*”, що є похідною від староскандинавського елемента “*Jar*” – “*battle*” та “*rek*” – від староскандинавського/старогерманського “*rikr*” – “*mighty*”, “*distinguished*”, “*ruler*” [Nameberry]. Йорик Бернісон є справді могутнім воїном, саме таким він здався Лірі під час першої зустрічі (Додаток І: приклад №12).

Прізвище ведмедя, “*Byrnison*”, складається з частини “*byrnie*”, староанглійського слова “*byrne*” що означає “*coat of mail*” [DM-W], що є типом броні та староанглійського елемента “*son*”, що перекладається як «син»

[Wikipedia]. Згідно патрімоніальній традиції найменування це означає, що, можливо, його батька іменували “*Byrnie*”.

Броня – це не лише ведмежа амуніція, вона також вважається частиною їхнього життя, адже кожен ведмідь повинен сам викувати собі обладунки:

BT: *“I stay here and drink spirits because the men here took my armor away, and without that, I can hunt seals but I can't go to war; and I am an armored bear; war is the sea I swim in and the air I breathe”* [Pullman]

ПТ: *«Я залишаюся тут і п'ю спирт, тому що місцеві чоловіки забрали мої обладунки, а без них я можу полювати на тюленів, але не можу піти на війну. Я ведмідь в обладунках: війна — це море, в якому я плаваю, і повітря, яким я дихаю»* [Пуллман 2006, с. 182].

Таким чином, ім'я “*Iorek Byrnison*” можна вважати характерологічним та дійсним за сфоїми функціями. Щодо відтворення його у ПТ, то перекладач використав спосіб транскрипції і відтворив ім'я як «*Йорик Бернісон*».

У випадку з ім'ям «*Йорик*», певний асоціативний зв'язок ми можемо простежити з елементом «*рик*», що існує у мові перекладу як окреме слово і означає сильний рев тварин, у нашому випадку ведмедів, які ревуть під час битви з ворогом. Проте помічаємо ще одну асоціацію, що виникає при прочитанні цього відповідника, а саме з «*бідним Йориком*», королівським блазнем із п'єси В. Шекспіра «Гамлет» [Шекспір]. У цьому випадку, така конотація імені, на нашу думку, може допомогти сприйняти ведмедя як людину, через людську свідомість, хоча, як зазначалось вище, самою Лірою, «*нічого схожого на людину*» [Пуллман 2006, с. 179] у ньому не було.

Щодо «*Бернісон*», то у мові перекладу воно не асоціюється із бронєю або панцирем. Таким чином, можемо сказати, що перекладач, у цьому разі, частково втратив семантику імені «*Йорик Бернісон*».

Як ми можемо спостерігати, фіктоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “*Northern Lights*” складають досить цікавий матеріал для аналізу. Вони здебільшого представляють собою оказіональний тип імен, що говорять, і тому частина авторського повідомлення тут більша.

Це зумовлює необхідність детального розгляду їх етимології, а відтак і відтворення, релевантного жанровим особливостям тексту.

2.4 Топоніми та ергоніми, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пуллмана “Northern Lights”

Антропоніми посідають провідне місце у текстовому просторі твору. Вони не просто називають об’єкт, а відображають його сутність та вказують на його особливості. Ще однією важливою деталлю є те, що вони існують не самі по собі, а серед інших ВН. Як персонаж не може існувати без середовища, так і ім’я у творі не існує без інших назв оточення. Автор створив надзвичайний світ і, читаючи твір, можна подумати, що наш світ було перенесено у світ твору – так багато ВН, що узяті з реального реєстру і розташовані у межах своїх справжніх територій (“*Berlin*”, “*Holland*”, “*Geneva*”). Проте також введено і назви, що дещо видозмінені або використані у своїх застарілих версіях (“*Brytain*”, “*Falkshell*”, “*Muscovy*”), і тоді треба обмірковувати, які межі встановив автор для цих територій, аби уявити маршрут або напрямок.

Часто назви згадуються лише раз і не оточені описами або натяками на місцезнаходження об’єкта (“*New France*”, “*New Denmark*”, “*Van Tieren’s Land*”), але письменник знайшов вихід, вводячи маленькі деталі, які допомагають зрозуміти, про що йдеться. Так, потрапивши до Больвангару (“*Bolvangar*”), Ліра сказала, що вони з батьком привезли листя для куріння з Нової Данії (“*New Denmark*”) [Пуллман 2006, с. 243], а наскільки нам відомо, тютюн постачали до Європи з Америки (Британія мала із США торговельні зв’язки [США]). Пізніше, після друку твору, була випущена мапа світу Ф. Пуллмана і тоді географічні прогаліни були заповнені. Якщо переклад реальних нейтральних ВН часто зумовлений відповідниками у мові перекладу, то з авторськими назвами або зміненими, алюзивними, треба працювати

детальніше, адже їх переклад повинен зберігати семантику та нагадувати або асоціюватись з прототипом, проте не викликати непорозумінь.

У першій частині твору “Northern Lights” під назвою «Оксфорд» події головним чином відбувались у межах острівної країни “*Brytain*” («*Британія*»). Під час ознайомлення з цією частиною тексту ми можемо помітити, що багато назв узяті з реального реєстру Великобританії. Це, на нашу думку, може заплутати читача, адже складається враження, що автор узяв справжню країну і додав до неї трохи чарівних речей. Однак, про хибність думки вказує ніщо інше як написання назви – “*Brytain*”. У оригінальній назві країни букву “*y*” замінює “*i*”, тобто слово пишеться як “*Britain*”. Це, ми вважаємо, є, звичайно, не стільки вказівка на несхожість явищ, як скоріше на їх паралельність.

Справді, на перший погляд усе збігається і Оксфорд, і Лондон з їхніми описами, і навіть наявність таких міст як Манчестер, Брістоль та Норідж. Але, є також об’єкти, які здаються реальними (для іноземного читача, який або зовсім не знайомий з реаліями країни, або не дуже обізнаний у її географії), хоча якщо пошукати у довідниках зрозуміємо, що з такими назвами місць або не існує, або ж вони не збігаються у просторі чи об’єктах номінації, і саме такі назви необхідно досліджувати, адже автор увів їх у твір з певним задумом. Хоча цей паралелізм буде зрозуміліший і підтверджений у продовженні історії, натяки на це ми помічаємо вже зараз. Таким чином, можна стверджувати, що назва є алюзивною і виконує міфологізуючу функцію, але наявна також і емотивна функція, адже написанням слова автор говорить нам, що це не зовсім те, чим видається на перший погляд.

Отже, ми вияснили, що у тексті оригіналу автор відокремив дві назви за допомогою зміни літери, аби читач зрозумів, що має справу з іншим світом, вигаданим. Тепер справа у тому, як відтворити цю назву у ПТ так, аби в іноземного читача не виникало плутанини. Перекладач аналізованого ПТ пішов шляхом еквіваленту та транслітерації, відтворивши назву як «*Британія*». З цього ми можемо зробити декілька висновків: перекладач або

зумисно знехтував семантикою назви, або не помітив її, поверхнево сприйнявши історію. У такому випадку, можливо він хотів, аби назва була зрозуміліша для дітей, що не часто проводять аналогії, а так назва з реального світу буде для них більш сприятлива для усвідомлення. З цього випливає, що він відтворив назву, лише частково зберігши асоціативний зв'язок і лишивши виконання емотивної функції, що спостерігаємо у оригінальній назві, на сюжет, тобто виключно на текст. А відтак і адекватним назвати цей переклад ми можемо лише частково.

Тим не менш, перше з чим ми знайомимось у творі не сама країна у цілому, а її частина – місто, “*Oxford*” («Оксфорд»), у якому знаходиться однойменний університет, який складається із 23 коледжів, один з яких, а саме *Jordan College*, був домом для головної героїні твору, Ліри. Цей Коледж у творі вважається найбільшим та найбагатшим серед інших коледжів Оксфорду:

BT: “*Jordan College was the grandest and richest of all the colleges in Oxford. It was probably the largest, too, though no one knew for certain*” [Pullman].

ПТ: «Коледж Джордана був найважливіший і найбагатший серед усіх коледжів Оксфорда. І, мабуть, найбільший, хоч цього ніхто не знав точно» [Пуллман 2006, с. 38].

Розташування та планування цього Коледжу є аналогічним розташуванню Коледжу Ексетер (*Exeter College*), альма-матері Ф. Пуллмана, який проте не є найбагатшим та найпрестижнішим [FETJ]. На підтвердження цього, окрім слів самого автора, у творі ми також можемо спостерігати годоніми, що вказують на це, наприклад “*Turl Street*” («Тарл-стріт») [Pullman], вулиця на якій розташований *Jordan College* (а у реальності коледж Ексетер), або урбаноніми, “*Palmer’s Tower*” («башта Палмера») [Pullman].

Назва “*Jordan*” походить від назви річки, що тече між країнами Йорданія та Ізраїль, тобто є алюзивною. На івриті вона виглядає як “*יַרְדֵּן*”, а латиницею пишеться як “*Yarden*”, назва походить від слова “*יָרַד*” або “*yarad*”, що означає «спускатись» (“*to descend*”) або «стікати вниз» (“*to flow down*”) [Behind the Name]. Відображення значення назви простежуємо у таких рядках:

BT: *“It had never been planned; it had grown piecemeal, with past and present overlapping at every spot, and the final effect was one of jumbled and squalid grandeur. Some part was always about to fall down...”* [Pullman]

ПТ: *«Ніколи не існувало плану забудови: Коледж зростав поступово, минуле й теперішнє перепліталось тут на кожному ярді, і кінцевий ефект створював враження убогої розкоші. Деякі споруди майже розвалилися...»* [Пуллман 2006, с. 36].

Пізніше, завдяки Лірі, ми дізнаємось що те, що лежить на поверхні лише частина Коледжу (*Додаток И: приклад № 1*).

Тобто, ми можемо бачити, що будівля Коледжу спускається донизу (*“fall down”*) і має багато підземних кімнат та проходів, як річка, з її підземними водами, течіями та печерами.

Якщо простежувати історію об'єкта номінації, у якого було запозичено назву, то виявимо інформацію про те, що згідно до «Нового Завіту», Іоанн Хреститель охрестив Ісуса Христа у водах річки *“Jordan”* («Йордан»). Пізніше, ім'я *“Jordan”* було прийнято в Європі у якості антропоніму після того, як хрестоносці принесли воду з цієї річки для хрещення своїх дітей [Behind the Name] і, можливо, тоді отримало звучання [*'dʒɔːrdən*]. Доходимо, таким чином, висновку, що перекладач відтворював назву згідно її прийнятого звучання, а саме *«Джордан»* («Коледж Джордана»), тобто за допомогою традиційної транскрипції. Однак, окрім асоціації з іменем, для читачів ПТ таке відтворення не несе ніякого семантичного навантаження або співвіднесеності з річкою, зокрема Йордан, чи її властивостями.

Набережна частина міста Оксфорд мала назву *“Jericho”* («Єрихон»). Вона розташовувалась у декількох хвилинах ходьби від Коледжу Джордана. Поруч розташовувався порт Медоу (*“port Meadow”*). Вона також мала ринкову площу і була центром торгівлі в Оксфорді:

BT: *“...and the canal basin was crowded with narrowboats and butty boats, with traders and travelers, and the wharves along the waterfront in Jericho were*

bright with gleaming harness and loud with the clop of hooves and the clamor of bargaining” [Pullman].

ПТ: «...канал був переповнений вузькими човнами з торговцями й мандрівниками, набережна Єрихона мерехтіла від блиску зброї, була заповнена цокотом котит та галасом людей, які торгувалися» [Пуллман 2006, с. 55].

Ім'я, що позначає набережну, “*Jericho*”, є алюзивним і походить від єврейської назви “*Yericho*”. Воно вважається похідним від ханаанського слова “*𐤍𐤒*” (“*reyach*”) і перекладається як «запахний». Існує версія що назва утворилась від слова “*𐤍𐤕*” (“*yareah*”), що означає «місяць» або від імені місячного божества Яриха, завдяки кому місто було раннім місцем культу [Behind the Name]. Зараз *Jericho* – це місто в Палестині, що розташоване на західному березі річки Йордан [Горпинченко], що дуже показово, адже ця назва відповідає назві Коледжу Джордана – “*Jordan*”. Як зазначав автор, назва “*Jericho*” передбачає назву “*Jordan*” [FETJ].

Стародавній Єрихон, який, можливо, і мається на увазі, – одне з найдавніших міст людської цивілізації, також це місце найнижче щодо рівня світового океану з-посеред усіх населених пунктів світу. Місто розташоване на перехресті торгових шляхів і було центром поживленої торгівлі, а його жителі – єдиними торговцями сіллю Мертвого моря, що мала величезну популярність, з огляду на лікувальні властивості [Горпинченко]. Таким чином, ми можемо стверджувати, що назва дійсно алюзивна і не тільки допомагає уявити картину життя у тому місці, але й утворює асоціативний зв'язок з іншою назвою, “*Jordan*”, що підтверджує походження назв одне одного. А відтак переклад назви за допомогою еквіваленту, “*Єрихон*”, є адекватним і зберігає комплекс асоціацій, закладених автором.

Гідроніми, що говорять, також присутні у полотні твору. У Лапландії (“*Lapland*”), наприклад, розташовувалось озеро під назвою “*Enara*”. Територія, навколо озера, була домом для клану відьом, королевою якого була Серафіна Пекала. Про це нам повідомляє уривок:

BT: *“Serafina Pekkala is queen of a witch clan in the region of Lake Enara”* [Pullman].

ПТ: *«Серафіна Пекала — королева відьмацького клану в районі озера Енара»* [Пуллман 2006, с. 170].

Назва озера *“Enara”* є алюзивною і відповідає *“Enari”*, гідроніму справжнього озера у Фінляндії [HDM-F], що фінською мовою відоме як *“Inarijärvi”*, що перекладається як *«озеро Інарі»*, а *“Inari”*, у свою чергу, означає *«озеро»*. Проте назва також має авторську внутрішню форму, що можемо простежити із форми використаного слова *«Enara»*, що у перекладі з баскської означає *«ластівка»* [Behind the Name].

Як говориться у творі, деймонами відьом зазвичай були птахи, таким чином вони могли пересуватись на будь-які відстані як окремо так і разом з відьмами, які пересувались за допомогою гілок сосни, не ускладнюючи їм шлях.

BT: *“The witches have the power to separate their-selves from their daemons a mighty sight further'n what we can. If need be, they can send their daemons far abroad on the wind or the clouds, or down below the ocean”* [Pullman].

ПТ: *«У відьом є сила відділятися від своїх деймонів — могутня сила, якої ми не маємо. Якщо потрібно, вони можуть послати своїх деймонів далеко-далеко з вітром чи хмарою, чи під океан»* [Пуллман 2006, с. 164].

У ПТ назва має вигляд *«Енара»*. Як ми можемо бачити, перекладач відобразив звукову оболонку слова, що лише частково відображає сутність назви. Єдине, що, на нашу думку, зберіг автор перекладу, – це асоціація з іменем іншомовного походження.

Під час аналізу ономастичної картини твору *“Northern Lights”*, ми виявили ще один топонім, що говорить, а точніше астіонім, що говорить, *“Trollesund”* (*«Трольсанд»*), що, згідно до нашого аналізу, є алюзивним, проте з авторською внутрішньою формою. Справа у тому, що *“Trollesund”* існує у реальному реєстрі і позначає селище у Швейцарії. Але, якщо дослідити

структуру назви та значення її складових, то дізнаємось, що астіонім відображає суть об'єкта номінації.

Назва “*Trollesund*” складається з двох елементів: “*trolle*”, що у норвезькій мові означає “*gjere trolldom*”, “*forhekse*” («чаклувати», «зачаровувати») [Sprakradet]. У англійській мові знаходимо варіант слова “*troll*”, що має значення “*fisherman lure*” [Word Sense].

Визначення елемента “*trolle*” знаходить своє відображення у причині, чому Ліра прибула до цього міста. Тут знаходився консул відьом, згідно до цього уривку:

BT: “*The witches had a consulate in the town, and John Faa knew that without their help, or at least their friendly neutrality, it would be impossible to rescue the captive children*” [Pullman].

ПТ: «У відьом цього міста було консульство, а Джон Фаа знав, що без їх допомоги чи, принаймні, дружнього нейтралітету, буде неможливо врятувати вкрадених дітей» [Пуллман 2006, с. 164].

Наскільки нам відомо, це місто було портовим, тому значення елемента “*troll*” можемо вважати відповідним до суті самого об'єкта номінації.

BT: “*John Faa and the other leaders had decided that they would make for Trollesund, the main port of Lapland*” [Pullman].

ПТ: «Джон Фаа та інші ватажки вирішили прямувати до Трольсанда — головного порту Лапландії» [Пуллман 2006, с. 164].

Другий елемент назви – “*sund*” це староанглійське слово, що означає “*swimming*”, інколи його використовують у поезії на позначення “*sea*”, “*water*” [Word Sense]. Це слово також знаходимо у старонорвезькій мові, де “*sund*” – це “*strait*” або “*channel*” [Wikipedia]. З цього виходить, що другий елемент назви узгоджується зі значенням елемента “*troll*”.

Перекладач відтворив назву у МП як «Трольсанд», використавши, на нашу думку, транслітерацію, частково транскрипцію і, можливо, переклад. Якщо б перекладач використав лише звучання складових назви, тобто транскрипцію, де “*trolle*” у МО звучить як [tɹɔʊl], “*troll*” вимовляється як

[tɹəʊl], а “*sund*” – як [sʌnd] [Myefe], то вірогідніше, у МП, назва мала б вигляд «Трол(ь)сунд». Проте, очевидно, у випадку з “*troll(e)*” він використав переклад, «*троль*», що зумовлює асоціацію у МП з надприроднім створінням зі скандинавської міфології, що відповідає місцю, зображеному у творі, а саме Норвегії, а також .

У випадку з елементом “*sund*” справа дещо інша. Між складовими назви є літера “*e*”, що поєднує ці елементи у одне слово. І саме на це, на нашу думку, повинен був звернути увагу перекладач. У нашому випадку, літера “*s*” у слові “*Trollesund*” потрапляє у інтервокальну позицію, “*-esu-*”, що зумовлює її звучання у англійській мові – [z]. Таким чином, якщо б перекладач використав транскрипцію у цьому випадку, то назва мала би, як мінімум, вигляд «Трользунд». Проте автор перекладу, на нашу думку, знехтував особливістю форми та звучання назви у МО, використавши варіант «Трольсанд». Однак, можемо припустити, що перекладач не звернув увагу на те, що назва має норвезьке походження, тобто не дослідив її детально. Він зосередився на її існуванні у творі, написаному саме англійською мовою і провів аналогію елементу “*sund*” із словами “*sun*” [sʌn], “*Sunday*” [ˈsʌndeɪ] [Myefe]. Якщо з перекладом першої частини «Троль» конотації з місцем, пов’язаним з магією зберігаються, то відтворення елементу «санд» не викликає ніяких асоціацій.

У творі “Northern Lights” автор також використав ще один урбанонім, що говорить, “*Bolvangar*” («Большвангар»). У цій будівлі розміщувалась експериментальна станція, куди викрадачі відвозили дітей для проведення дослідів. Назва є оказіональною і складається з декількох елементів, старонорвезького слова “*bql*”, що означає «зло» та “*vangar*” – «поле». Буквально назву можна перекласти як «поле зла» [Wikipedia] (Додаток II: приклад №13).

На цій станції члени Генерального Облаткового братства досліджували явище Пилу (“*Dust*”). Як було відомо, діти не приваблювали ці часточки і науковці хотіли виявити чому так відбувається.

BT: *“They've got this special kind of photogram where you can see Dust, and when you see a man, there's like all light coming to him, and there's none on a child. At least, not so much”* [Pullman].

ПТ: *«У них є ця особлива фотограма, за допомогою якої можна побачити Пил і людину, на яку він іде, ніби світло, але на дитину не потрапляє. Принаймні, не такою мірою»* [Пуллман 2006, с. 97].

Вони відділяли дітей від їх деймонів за допомогою різних способів, одним з яких була інтерсекція (*“intercision”*), зазначена раніше. Процес відділення був нестерпно болючим, а інколи закінчувався летально. Крім того, вони не просто забирали дітей, а викрадали, зрозуміло, батьки були розлючені і для них подібні дії були чистим злом. Отже, можна стверджувати, що назва відображає усе ставлення до цього місця та атмосферу, що там панувала, а відтак вона виконує експресивну та референційну функцію. Аналізуючи відтворення назви у ПТ, *«Большангар»*, ми помічаємо, що перекладач використав транскрипцію. Говорячи про адекватність такого перекладу, то, на нашу думку, обраний спосіб є доречним, адже звучання елемента *«боль»* в українській мові нагадує *«болісний»* або *«боліти»*. Частина *«ангар»* відповідає слову, що означає *«споруду для зберігання технічного обладнання та ремонту»*. З цього випливає, що відтворена у ПТ назва зберігає асоціації, що було передбачено автором.

У творі також існують ергоніми, що говорять. До них відноситься назва *“General Oblation Board”* (*«Генеральне Облаткове братство»*), що належить товариству, що викрадало дітей, аби удосконалити процес відділення від деймонів та нівелювати вплив Пилу. Головою товариства була Маріса Кольтер. Магістрат підтримував та спонсорував їх.

Якщо розібрати назву цього об'єднання, то виявимо, що вона складається зі слів *“general”*, що означає *“holding superior rank”*, *“oblation”* – *“the act of making a religious offering”* та *“board”* – *“a group of persons having managerial, supervisory powers”* [DM-W]. Дослівно назву можна перекласти як *«Головна Жертвенна колегія»*. Коли ми дізнаємось, чим займалось це

товариство, то стає зрозуміло, що назва повністю відтворює суть об'єкта номінації (Додаток І: приклад №6).

Члени цього угруповання приносили у жертву життя дітей заради так би мовити науки, хоча радше своїх власних переконань.

Це об'єднання мало ще одну назву, “*Gobblers*” (Додаток І: приклад №5).

Якщо звернутись до значення слова, то у МО “*gobbler*” – це “*a male turkey*”, а також “*one who consumes voraciously*” [DM-W]. На нашу думку, саме друге значення характеризує об'єкт, адже викрадачі не знали міри у викраданні дітей.

Першу назву перекладач відтворив за допомогою перекладу «*Генеральне Облаткове братство*». Проте якщо у випадку зі словами “*general*” («генеральне») та “*board*” («братство») переклад є доречним та не нівелює значення назви, то інша ситуація склалась зі словом “*oblation*” («облаткове»). Слово «обляція» у МП означає «пожертва» або «дар» [СЧС]. Слово «обляція» прийшло із латинської мови і є церковним терміном, він також вузьконаправлений і не надто поширений у повсякденному спілкуванні звичайних людей, а тим більше молоді. Тому ми вважаємо, що переклад, «*Генеральне Облаткове братство*», хоча і є адекватним, проте незрозумілим для широкого кола читачів, зокрема дітей. Однак, на захист можемо додати, що все ж таки приналежність до церковної сфери у цьому випадку збереглась, адже це був орган, створений Магістратом, а відтак і названий з використанням функціональних церковних термінів. Говорячи про відтворення назви “*Gobblers*”, а саме «*Гобліни*», можемо сказати, що перекладач намагався зберегти походження слова, від аббревіатури. Але, тим не менш, він не втратив також і асоціативного зв'язку імені з чимось небезпечним, адже у МП «*гобліни*» – злі, неохайні, потворні істоти, близькі до бісів [Wikipedia].

З урахуванням вищенаведеного, можемо дійти висновку, що автор твору “*Northern Lights*” ґрунтовно підійшов до процесу найменування. У просторі тексту діють не тільки персонажі, а і їх імена. Він наділив здатністю говорити

німі речі, міста, країни, озера. Більш того, весь твір це Коледж Джордана, стільки цікавого розповідає нам текст, але ще більше знаходиться під ним. Проте треба також зазначити, що автор перекладу часто втрачає семантику імен, що говорять, використовуючи транскрипцію. Він часто відбирає їхню здатність говорити.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження ми проаналізували низку визначень власної назви, що дають науковці з різних напрямків науки. Ми дійшли висновку, що усі дефініції є релевантними та суттєвими для перекладача, але недостатніми для нашої роботи, адже дають неповний перелік ознак власної назви, необхідних для перекладацької практики. Перекладач, керуючись тільки одним з підходів, може втрачати якусь з особливостей власної назви.

Тому, на основі аналізу усіх визначень, ми спробували поєднати їх переваги, і під «власною назвою» або «онімом» пропонуємо розуміти слово, словосполучення або багатокomпонентну лексичну одиницю, що пишеться з великої літери, може бути виражено іменником, який може виступати як основа і супроводжуватись іншими частинами мови. Власна назва має формальну та змістовну сторони, є ядром характеристики дійсної або вигаданої особистості, предмета або явища, що може обростати невичерпним колом асоціацій у контексті або незалежно від нього, не узагальнює об'єкт, а навпаки індивідуалізує та ідентифікує його, зберігаючи у собі певну інформацію, генетичний код для наступних поколінь. Власна назва закріплює у значенні походження предмета та зберігає свою ідентичність при передачі іншою мовою.

Таке розуміння власної назви надає перекладачу змогу безпомилково виокремлювати такі назви в тексті оригіналу. Таким чином, під час перекладацького процесу йому необхідно звертати увагу на те, що власна назва:

- слово, словосполучення або багатокomпонентна лексична одиниця;
- пишеться з великої літери;
- виражається іменником, який інколи виступає як основа і може приєднувати також інші частини мови;
- має дві сторони: формальну і змістовну;

- є ядром характеристики дійсної або вигаданої особистості, предмета або явища;
- може мати невичерпне коло асоціацій у контексті або поза ним;
- називає предмет або явище, виділяючи його з ряду загальних понять, при цьому предмет або явище може бути реальним або вигаданим;
- містить у собі певну інформацію про об'єкт;
- у значенні містить інформацію про походження;
- зберігає ідентичність при перенесенні на іншу мову.

Власні назви у текстовому просторі функціонують за певними законами, які корелюють з законами тексту. Дослідження виявило, що власні назви у вихідному тексті можуть виконувати власні функції, дублювати функції тексту або доповнювати їх. Тим самим власна назва допомагає розкрити сюжет твору, краще його інтерпретувати. Ми вияснили, що класифікаційну, дійктичну, номінативну, акцентуючу, проспективну, ілюзійністичну, міфологізуючу та естетичну функцію виконують лише власні назви. До виключно текстових належать смислопороджувальна, емотивна, міфопоетична та продукуюча функція. Усі інші функції, що їх виконують власні назви, такі як ідентифікаційна, характерологічна, інформативна, експресивна, емотивна, референційна, репрезентивна, репрезентуюча, дескриптивна, ідеологічна, екстенсіальна та апелятивна, дублюють текстові. Завдяки закодованій інформації власні назви допомагають розширити інформаційну функцію тексту. Вони також актуалізують контекст, у якому знаходяться, завдяки своїй номінативній, міфологізуючій та ілюзійністичній функції, що також зумовлює створення художнього образу у творі. Проспективна функція власних назв підсилює відчуття та емоції під час прочитання.

Власна назва функціонує у тексті і цим, у свою чергу, впливає на його функціонування. Однак, часто завдяки текстовому простору, самі ж власні назви можуть набувати нових значень та асоціацій. Відбувається взаємозв'язок на функціональному та смисловому рівнях. Проте є інформація,

що знаходиться за межами тексту, яка впливає на цю назву. Це зумовлено наявністю багатьох чинників, що позначаються на її відтворенні у цільовому тексті. І тому, кожного разу треба шукати індивідуальний алгоритм перекладу цих назв.

Ми проаналізували класифікації власних назв і з'ясували, що усі вони базувались на різних критеріях, серед яких поділ власних назв (включаються ті, що записані у реальному реєстрі) за принципом подібності об'єктів та здатністю цих назв їх ідентифікувати та індивідуалізувати, а також за наявністю вихідної семантики. У власних назв, що функціонують у художньому творі, критерії дещо інші: вони засновуються на наявності автора та залежать від його інтенцій та стилю. До них можуть входити реальні власні назви, але їх функціонування зумовлюється автором та жанровими особливостями твору.

Ми також спробували оцінити ці класифікації з точки зору перекладознавства і виявили, що усі вони суттєві для цієї галузі. На нашу думку, це спричинене тим, що адекватність перекладу досягається завдяки системному аналізу вихідного тексту, що передбачає і аналіз типології власної назви. Ми виявили, що усі класифікації цих назв, а відтак і критерії їх поділу, важливі для перекладацького процесу. Однак, якщо на доперекладацькому етапі практично будь-яка класифікація може опинитись у нагоді перекладачеві, на етапі власне перекладацькому найбільш суттєвою буде та, яка заснована на критерії наявності семантики у імені.

У роботі ми також спробували вирішити проблему термінопозначання групи власних назв, що функціонують у художньому тексті. Вона виникла через те, що імена, що є предметом нашої уваги, мають різне розуміння у термінологічному плані. Ми вияснили, що на позначення цього феномену існують такі терміни, як «фіктонім», «поетонім», «ім'я, що говорить» та «характерологічне ім'я». Ми вважаємо найрелевантнішим термін «ім'я, що говорить» і визначили його як власну назву (а відтак необхідно сприймати її як будь-яку власну назву, користуючись узагальненим визначенням) у

художньому тексті, вигадану або узятую з реального реєстру, що володіє більш менш помітною внутрішньою формою, а також часто має яскраву зовнішню форму, повідомляє про носія якусь інформацію (вигляд, походження, характер) та виражає авторський задум, провокуючи читацьку емпатію. Нами було з'ясовано, що, у свою чергу, імена, що говорять, поділяються ще й на алюзивні та okazіональні. Згідно до цього, ми також розглянули можливі способи відтворення власних назв у тексті перекладу.

Проаналізувавши твір Ф. Пуллмана "Northern Lights", ми прийшли до висновку, що усі власні назви у тексті поділяються на дві групи: нейтральні та, імена, що говорять. Перша група, найчисленніша (115 назв) створює атмосферу твору, вказує на ймовірний час та місця, що описуються у творі, а також створює реальну картину подій. Найчастіше такі імена виконують номінативну, референційну та дейктичну функцію. Ми розділили ці назви за об'єктом номінації і виділили топоніми (55), антропоніми (56), етніми (4) та фіктоніми (2), найменше виявилось ергонімів та теонімів, по одному на групу.

Їх особливість полягає у тому, що в основному вони узяті з реального реєстру, але їх вибір не обмежується у часі, адже поряд із сучасними назвами автор використовував архаїчні їх варіанти. У цьому разі необхідність перекладу зумовлювалась збереженням конотацій з об'єктом номінації. Такими чином, відтворення здійснювалось частіше за все шляхом: транскрипції, традиційної транскрипції, транслітерації. Це в основному зумовлювало однозначне сприйняття об'єкту номінації у мові перекладу.

Імена, що говорять, становлять помітну групу ономастикону вихідного тексту (50 імен). Вони, на нашу думку, стають завершальним елементом у створенні художнього образу. Здебільшого ці назви виконують характеризуючу, міфологізуючу та проспективну функції. Імена, що говорять було поділено за об'єктом номінації. Найбільшу кількість становлять антропоніми (24 назви), та фіктоніми (17 назв). Нами також було виявлено 6 топонімів, що говорять та 3 ергоніми, що говорять.

Ми також вияснили, що у творі функціонують як okazіональні, так і алюзивні назви, яких виявилось більше. Часто джерелом алюзії виступали біблійні тексти. Ще однією особливістю алюзивних назв виявилось те, що часто вони мали авторську внутрішню форму. Ця особливість зумовлювала необхідність відтворення власної назви зі збереженням як алюзії, так і авторської новації, закладеної в ім'я. Для досягнення адекватності перекладач використовував різні способи перекладу: транскрипцію, традиційну транскрипцію та транслітерацію. Загалом цільові варіанти виявились еквівалентними та адекватними.

Антропоніми, що говорять, частіше за все, номінують головних персонажів. Ми також виявили випадки, коли ім'я, що говорить належить другорядним персонажам, але їх номінація зумовлюється необхідністю підтвердити або пояснити значення імені головного героя. Автор використовує як алюзивні, так і okazіональні імена, які виконують характеризуючу, акцентуючу, проспективну та міфологізуючу функцію.

Фіктоніми, що говорять, також виявились цікавими для дослідження. У цю групу ми об'єднали назви, що належать як живим істотам, так і об'єктам неживої природи. У цьому випадку okazіональних власних назв було більше у порівнянні із групою антропонімів, що говорять, але алюзивні все ж таки переважили їх кількість і тут. Головною особливістю цієї групи стала взаємодія з антропонімами, що говорять. Фіктоніми у цьому випадку виявлялись вирішальним елементом у трактуванні як імен головних персонажів, так і їх ролі у творі. Найчастіше фіктоніми виконують характеризуючу та акцентуючу функцію.

Група топонімів, що говорять, є досить різноманітною: гідроніми, астіоніми, урбаноніми, хороніми, що говорять. Майже усі вони номінують місця, де відбувались основні події твору. Лише гідронім, що говорить, виявився епізодичною назвою у цій частині твору, проте не став нейтральним, адже підтверджував походження та функції інших власних назв. Основну кількість цієї групи склали алюзивні імена, що говорять, але майже усі вони

мали авторську внутрішню форму. Зазвичай про особливість назви говорила її формальна сторона, а відтак важливим стало дослідження і значення конститuentів оніму. У цьому випадку основними функціями топонімів виявились характеризуюча, дейктична та міфологізуюча.

Нами також було виявлено ергоніми, що говорять. Їх виявилось найменше. На текстовому рівні усі вони були пов'язані з Церквою і склали алюзивну групу імен, що говорять, з авторською внутрішньою формою. Один випадок ергоніму, що говорить, за своїм семантичним наповненням виявився непов'язаним з церковною доктриною. У цьому разі ергоніми, що говорять, виконували дейктичну та емпатичну функції.

Основні проблеми відтворення імен, що говорять, наступні:

а) необхідність збереження асоціацій, закладених автором, для цільової культури;

б) вплив жанру на вибір власних назв;

в) наявність в алюзивному імені, що говорить авторської внутрішньої форми;

г) необхідність виявити не тільки джерело алюзії, а й зв'язок з об'єктом номінації;

д) незвичність форми імені, що говорить.

Проаналізувавши текст, ми виявили, що частіше імена, що говорять, були відтворені за допомогою транскрипції. Таким чином зберігалась форма імені. У той час конститuentи власної назви, які були функціональними та зрозумілими для носіїв мови у вихідному тексті, у цільовій мові часто втрачали своє значення. Втім такий спосіб перекладу дозволяв зберегти хоча б частково спектр значень та асоціацій вихідної назви.

Виконані переклади загалом еквівалентні. Автору вдалося зберегти і форму, і зміст, як алюзивних, так і оказіональних імен, що говорять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение : уч. пособ. Москва : Академия, 2004. 128 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская Энциклопедия, 1966. 608 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 190 с.
4. Блинова Ю. А. Прецедентные имена собственные в немецком газетном дискурсе : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Самара, 2007. 160 с.
5. Бернштейн И. Английские имена в русских переводах. *Иностранная литература*, 1998, № 4. URL: <https://magazines.gorky.media/inostran/1998/4/anglijskie-imena-v-russkih-perevodah.html> (дата звернення: 6.03.2019).
6. Бромберже К. Етнологія Франції та нові об'єкти її дослідження. Криза, перші труднощі та становлення науки. *Нар. творчість та етнографія*. 2006. № 6 (спец. вип.). С. 13–27.
7. Булгаков С. Н. Философия имени. Париж : YMCA-PRESS 1958. 278 с.
8. Бюлер А. К. Теория языка. Репрезентативная функция языка. Москва : Прогресс, 1993. 502 с.
9. Валгина Н. С. Теория текста. Москва : Логос, 2003. 173 с.
10. Васильева Н. В. Собственное имя в мире текста. Москва : Акад. гуманитар. исслед, 2005. 224 с.
11. Васильева С. П., Ворошилова Е. В. Литературная ономастика : уч. пособ. Красноярск : гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева, 2009. 138 с.

12. Виноградов В. В. Введение в переводоведение. Москва : РАО, 2001. 224 с.
13. В. В. Виноградов. О языке художественной литературы. Москва : Гослитиздат, 1959. С. 167–258.
14. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 340 с.
15. Гиляревский Р. С., Старостин Б. А. Иностранные имена и названия в русском тексте : *Справочник. 3-е изд., испр. и доп.* Москва : Высш. Шк., 1985. 303 с.
16. Горпинченко А. Священна річка Йордан : місце хрещення Ісуса Христа : *УНІАН*. URL: <https://religions.unian.ua/holidays/1033294-svyaschenna-richka-yordan-mistse-hreschennya-isusa-hrista-ros.html> (дата звернення: 17.08.2019).
17. Денисовець І. Словотвірні та стилістичні особливості оказіональних власних імен відзоонімного походження в сучасній українській дитячій прозі. *Лінгвістика : комунікація. Освіта* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Луганськ : ЛДАКМ, 2014. С. 28–30.
18. Деревяго А. Н. Имя собственное в художественном тексте : уч. метод. пособие. Витебск : УО «ВГУ им. П. М. Машерова», 2008. 239 с.
19. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва : Р.Валент, 2001. 200 с.
20. Жапова Д. Н. Антропонимы как этноисторическое явление. *Бытие и язык*. Новосибирск, 2004. С. 216–219.
21. Зимовець Г. В. Семантичні особливості власних назв. *Наукові записки*. Київ : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАНУ. С. 250–256.
22. Леута О. Н. Ю. М. Лотман о трех функциях текста. 2009. URL: http://ec-dejavu.ru/1-2/Yuri_Lotman_text.html (дата звернення: 29.04.2019).
23. Лосев А. В. Философия имени. Москва : МГУ, 1990. 68 с.
24. Калинин В. М. Поэтика онама. Донецк : Юго-Восток, 1999. 404 с.

25. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2006. 336 с.
26. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе. *Филологические науки*, 1986. № 4. С. 34–40.
27. Комиссаров В. Н. Теория перевода. Москва : Высшая школа, 1990. 254 с.
28. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник для студентів філ. спец. ВНЗ. Київ : Академія, 2001. С. 186–187.
29. Кубрякова Е. С. Язык и знание : На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Рос. академия наук. Ин-т языкознания. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
30. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: учеб. пособ. «Иностр. яз.». 2-е изд., перераб. Москва : Просвещение, 1988. № 2103. 192 с.
31. Мезенин С. М. Образные средства языка : На материале произведений Шекспира. 2 изд. Тюмень : Тюм. гос. ун-т, 2002. 123 с.
32. Михайлов В. Н. Роль ономастической лексики в структурно-семантической организации художественного текста. *Русская ономастика* : сб. науч. тр. Одесса, 1984. С. 101–109.
33. Мухина В. С. Возрастная психология. Феноменология развития. 10-е изд., перераб. и доп. Москва : Академия, 2006. 608 с.
34. Нахимова Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации : монография. Екатеринбург : ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т»; Ин-т социального образования, 2007. 207 с.
35. Николаева Т. М. Имя : Семантическая аура. Москва : Языки славянских культур, 2007. 360 с.
36. Никонов В. А. Личные имена в прошлом, настоящем, будущем. Москва : Наука, 1970. 344 с.

37. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика : Очерки лингвистической теории перевода / Дополнения и комментарии Д. И. Ермоловича. 3-е изд., стереотип. Москва : Р.Валент, 2007. 240 с.

38. Рылов Ю. А. Имена собственные в европейских языках. Романская и русская антропонимика : курс лекций. Москва : АСТ. Восток Запад, 2006. 311 с.

39. Сеньків О. М. Індивідуально-авторська власна назва в англomовному дитячому фентезі. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. : Одеса, 2017. №27. Том 2. С. 121–125.

40. Суперанская А. В. Имя собственное как разряд специальной лексики : материалы к сер. *Народы и культуры* : Москва, 1993. № 25. С. 29–36.

41. Суперанская А. В. Аппеллятивация *Теория и методика ономастических исследований*. Москва : Наука, 1986а. С. 42–46.

42. Суперанская А. В. Заимствование собственных имен *Теория и методика ономастических исследований*. Москва : Наука, 1986б. С. 132–141.

43. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. 366 с.

44. США – США у першій половині XIX ст. URL: <https://геоmap.com.ua/uk-wh9/1230.html> (дата звернення: 20.11.2019).

45. Топорова Т. В. Культура в зеркале языка : древнегерманские двучленные имена собственные. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 253 с.

46. Трощинская-Степушина Т. Е. От реального имени к вымышленному : антропонимикон современной белорусской прозы (на материале произведений русскоязычных писателей). *Състояние и проблемы на българската ономастика* : Материали от Международна научна конференция “Славянска и балканска ономастика”. Велико Търново : Св. св. Кирил и Методий, 13–15 септември 2012. С. 88–106.

47. Флоренский П. А. Имеславие как философская предпосылка. У водоразделов мысли. URL: http://www.vehi.net/florensky/vodorazd/P_47.html (дата звернення: 10.02.2019).

48. Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте : учеб. пособ. Ленинград : Ленинград. гос. ун-т, 1990. 104 с.

49. Черепанова О. Л. Мифологическая лексика русского языка : автореф. дис. ... док. фил наук. 10.02.01. Петрозаводск, 1983, С. 151–180.

50. Щетинін Л. М. Слова, имена, вещи : очерки об именах. Ростов : Изд-во Ростовского Университета, 1966. 219 с.

51. Conforti J. Why 19th-Century Axe Murderer Lizzie Borden Was Found Not Guilty : *Smithsonian.com*. URL: <https://www.smithsonianmag.com/history/why-19th-century-axe-murderer-lizzie-borden-was-found-not-guilty-180972707/> (дата звернення: 4.11.2019).

52. FETJ – From Exeter to Jordan : *Oxford Today*. URL: <https://web.archive.org/web/20110527124635/http://www.oxfordtoday.ox.ac.uk/2001-02/v14n3/03.shtml> (дата звернення: 20.11.2019).

53. JCIRT – Jesus Christ is Risen Today : *Hymnary.org* URL: https://hymnary.org/text/jesus_christ_is_risen_today_our_tri (дата звернення: 5.10.2019).

54. Lizzie Borden : *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Lizzie_Borden (дата звернення: 4.11.2019).

55. Lu M. Milton's Image of the Tartar: 'Global Leviathan' vs. 'Global Commonwealth'. *Early Modern Literary Studies*. Toronto : University of Toronto, 2014. 30 p.

56. Nijhoff M. What is in a name? An inquiry into the semantics and pragmatics of proper names by Farhang Zabeeh. The Hague, Netherlands, 1968. 77 p.

57. Nicolaou E. Be Very Afraid Of The Gobblers In His Dark Materials : *Refinery29*. URL: <https://www.refinery29.com/en-us/2019/11/8727574/what-are-gobblers-his-dark-materials-golden-compass> (дата звернення: 14.11.2019).
58. Philip Pullman : *Fantastic Fiction* URL: <https://www.fantasticfiction.com/p/philip-pullman/> (дата звернення: 28.11.2019).
59. Pulgram E. *Theory of names*. Berkeley, California : American Name Society, 1954. 52 p.
60. Ridley P. J. *A Pragmatic View of Proper Name Reference*. London : King's College, 2016. 234 p.
61. Russel B. *Introduction to Mathematical Philosophy*. Based on the “second edition” (second printing) of April 1920. Online Corrected Edition version 2010. 207 p.
62. Schwartz A. *The Fallen Worlds of Philip Pullman : The New Yorker*. URL: <https://www.newyorker.com/culture/the-new-yorker-interview/the-fallen-worlds-of-philip-pullman> (дата звернення: 20.11.2019).
63. Soerensen H. S. *The meaning of proper names with a definiens formula for proper names in modern English*. Copenhagen, 1963. 117 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

64. ВСУМ – Всесвітній словник української мови. URL: <https://uk.worldwidedictionary.org> (дата звернення: 20.11.2019).
65. Рыбакин А. И. *Словарь английских личных имен*. Москва : Советская энциклопедия, 2000а. 222 с.
66. Рыбакин А. И. *Словарь английских фамилий*. Москва : Русский язык, 2000б. 576 с.

67. СЧС – Словник чужомовних слів, виразів і приповідок, що вживаються в українській мові. URL: https://archive.org/stream/skalozub1933/skalozub1933_djvu.txt (дата звернення: 12.11.2019).

68. ТСУМ – Тлумачний словник української мови URL: <https://www.slovyk.ua/> (дата звернення: 12.11.2019).

69. Behind the Name. URL: <https://www.behindthename.com/name/jordan> (дата звернення: 12.11.2019).

70. BD – Bible Dictionary. URL: <https://www.biblestudytools.com/dictionary/jotham/> (дата звернення: 12.11.2019).

71. Charactonym : *Encyclopaedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/art/charactonym> (дата звернення: 5.04.2019).

72. CED – Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 15.10.2019).

73. Daemonomicon. URL: <https://daemonomicon.tumblr.com/>. (дата звернення: 15.10.2019).

74. DM-W – Dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/brook> (дата звернення: 15.10.2019).

75. ED – Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 9.10.2019).

76. FDF – The Free Dictionary by Fralex. URL: <https://www.freethesaurus.com> (дата звернення: 15.10.2019).

77. House of Names. URL: <https://www.houseofnames.com/> (дата звернення: 20.11.2019)

78. HDM-F – His dark materials : *Fandom*. URL: https://hisdarkmaterials.fandom.com/wiki/His_Dark_Materials (дата звернення: 25.07.2019).

79. Irish Ancestor. URL: <https://www.johngrenham.com/> (дата звернення: 29.10.2019).

80. Last Names History : *House of Names*. URL: <https://www.houseofnames.com/> (дата звернення: 30.11.2018).
81. Myefe. URL: <https://myefe.ru/>. (дата звернення: 30.11.2018).
82. Nameberry. URL: <https://nameberry.com/>. (дата звернення: 30.11.2019).
83. OED – The Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oed.com/> (дата звернення: 29.10.2019).
84. Oh Baby Names. URL: <https://ohbabynames.com/> (дата звернення: 30.11.2019).
85. Old Norse Men's Names. URL: <http://www.vikinganswerlady.com/ONMensNames.shtml> (дата звернення: 12.10.2019)
86. Silver-tongued : *Gramatist*. URL: <https://grammarist.com/idiom/silver-tongued/> (дата звернення: 29.10.2019).
87. She Knows. URL: <https://www.sheknows.com/baby-names/> (дата звернення: 28.11.2019).
88. Sprakradet. URL: <https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=&bokmaal=+&ordbok=bokmaal> (дата звернення: 28.11.2019).
89. SurnameDB. URL: <https://www.mcging.org/basics.html> (дата звернення: 28.11.2019).
90. Think Baby Names. URL: <http://www.thinkbabynames.com/> (дата звернення: 16.09.2018).
91. Word Sense. URL: <https://www.wordsense.eu/sund/> (дата звернення: 11.12.2019).
92. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page (дата звернення: 09.08.2019).
93. Wiktionary. URL: <https://www.wiktionary.org/> (дата звернення: 09.08.2019).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

94. Керрол Л. Аліса в Країні Чудес. URL: http://www.aelib.org.ua/texts/carroll__alices_adventures_in_wonderland__ua.htm (дата звернення: 11.12.2019).
95. Пуллман Ф. Північне сяйво. пер. Н. Рябова. Харків : Книжковий клуб, 2006. 399 с.
96. Шекспір В. Гамлет. пер. Л. Гребінка. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2> (дата звернення: 11.12.2019).
97. Alighieri D. The Divine Comedy. URL: <http://www.gutenberg.org/files/8795/8795-h/8795-h.htm#link1> (дата звернення: 15.12.2019).
98. Carroll L. Alice in Wonderland. URL: <https://www.gutenberg.org/files/11/11-h/11-h.htm> (дата звернення: 11.12.2019).
99. Pullman P. Northern Lights. URL: <http://novelfreereadonline.com/the-golden-compass/chapter-one-68416> (дата звернення: 08.08.2019).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the proper names in the source artistic text.

The object of the work can be defined as the telling names in the Source and Target Texts of “Northern Lights” by Philipp Pullman.

The main aim of the paper consists in the description of the structural, semantic and functional features of the telling names in the Source Text of “Northern Lights” by Philipp Pullman and Target Text by Natalia Riabova.

It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis and systematization of the theoretical foundations of the theory of proper names;

- analysis of the telling names in the Source Text of “Northern Lights” by P. Pullman and characteristic of the expediency of their reproduction in the Target Text created by N. Riabova.

Proper names in the text of “Northern Lights” by Ph. Pullman are divided into neutrals that create an atmosphere of novel, and telling names that help complete the artistic image. The main functions of the first group include nominative, indicatory, and referential. It is represented by topomines, anthroponyms, fictonyms, ergonims, and theonyms. The second group performs characterizing, mythologizing and prospective functions. It is composed of anthroponyms, fictonyms, toponyms and ergonims, and they can also be divided into occasional and allusive ones, which often have the author's inner form. This necessitated the preservation of both the allusion and the particular form of the name. Transcription and transliteration techniques were used to reproduce proper names in the target text. Because of this, the semantics of proper names are often lost. The reason for the discrepancy between the lexical systems of the Source Language and the Target Language. Overall, the target options were adequate, but sometimes the author's internal form was lost.

Key-words: *proper names, telling names, artistic text, adequate translation, Source and Target Texts, Source Language, Target Language.*

ДОДАТОК А

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ФУНКЦІЙ ТЕКСТУ ТА ВЛАСНОЇ НАЗВИ

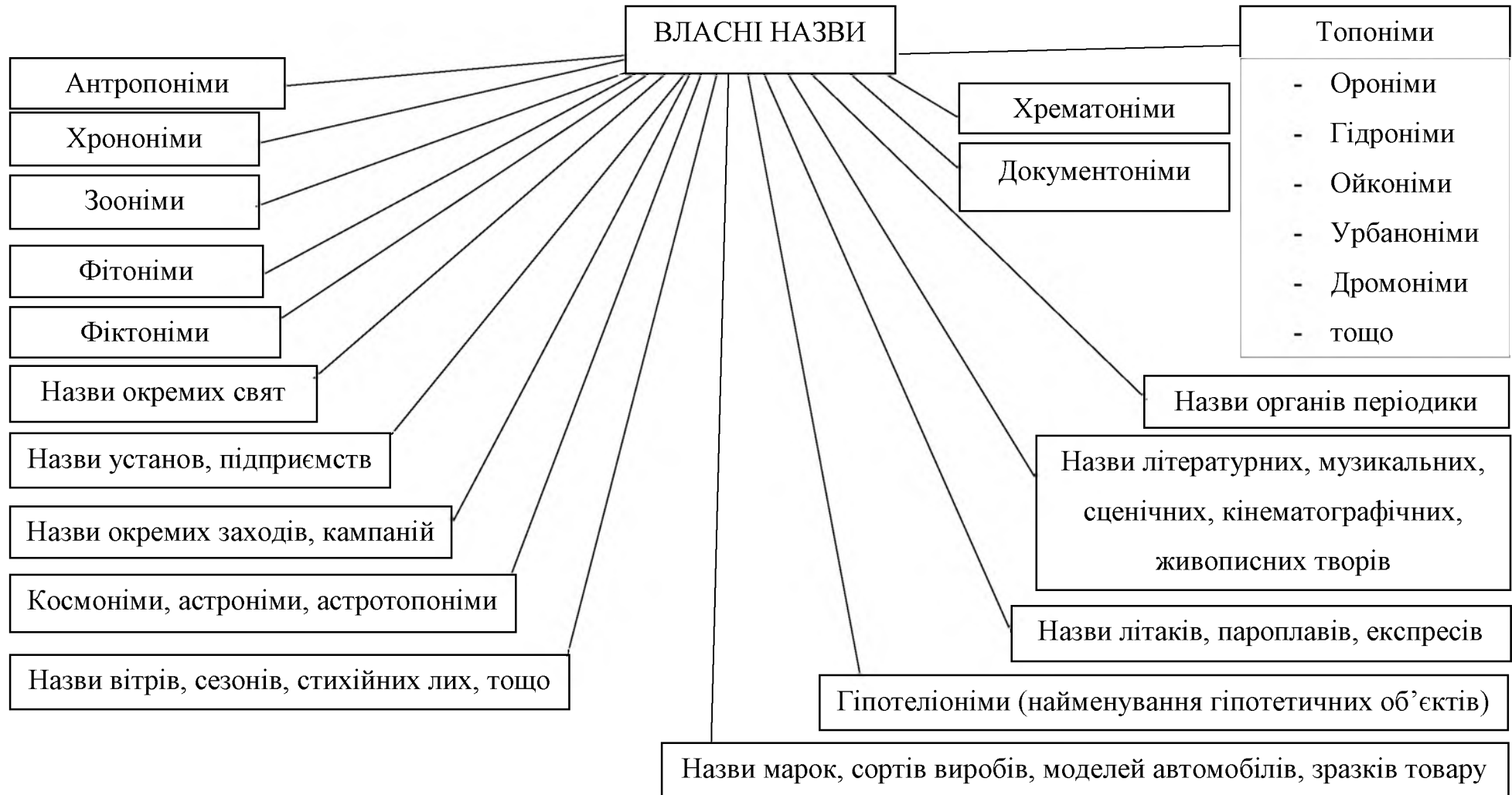
Власна назва	Функція	Текст
+	Класифікаційна	
+	Ідентифікаційна	+
+	Характерологічна	+
+	Репрезентивна	+
+	Номінативна	
+	Апелятивна	+
+	Інформативна	+
+	Експресивна	+
+	Функція пам'яті	+
	Продукуюча	+
	Міфопоетична	+
+	Екстенсіальна	+
	Іntenсіальна	+
+	Емотивна	+
+	Референційна	+
+	Емфатична	+
+	Репрезентативна	+
+	Дескриптивна	+
+	Ідеологічна	+
+	Дейктична	
	Смислопороджувальна	+
+	Акцентуюча	
+	Проспективна	
+	Ілюзійністична	
+	Естетична	
+	Міфологізуюча	

ТИПОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ, СТВОРЕНА М. П. КОЧЕРГАН:



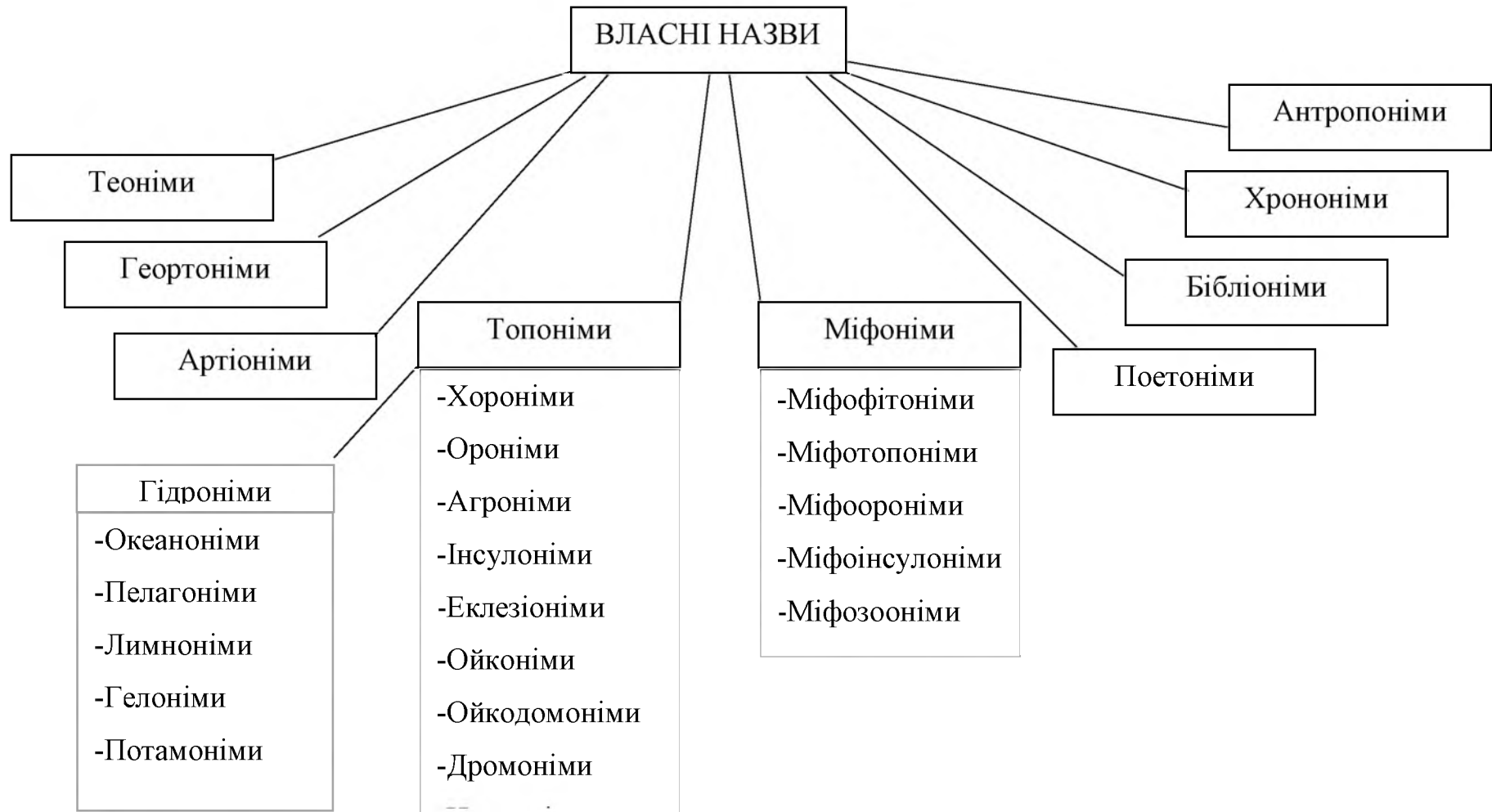
ДОДАТОК В

ТИПОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ, ЗАПРОПОНОВАНА О. В. СУПЕРАНСЬКОЮ:



ДОДАТОК Г

ТИПОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ, ВИДІЛЕНА А. Н. ДЕРЕВ'ЯГО:



ДОДАТОК Д

ІМЕНА, ЩО ГОВОРЯТЬ, У РОМАНІ Ф. ПУЛЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”

№ з/п	ВН у ВТ	ВН у ПТ	Об'єкт номінації	Етимологія ВН	Тип ВН у ХТ	Функція ВТ, що реалізується через ВН	Функція ВН у ВТ	Спосіб перекладу та ступінь адекватності
Антропоніми, що говорять								
1	Lyra	Ліра	Головна героїня твору, 12-річна дівчинка-сирота, що живе в Оксфорді.	“ <i>Lyra Davidica</i> ” (“ <i>harp of David</i> ”) – назва збірки гімнів Дж. Б. Уолша [Schwartz]; Назва сузір'я, узятє з ліри (струнного музичного інструмента) Орфея, персонажа Античної міфології; Співзвучне з англійським словом “ <i>lie</i> ” – «говорити неправду», «брехати».	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Емфатична	Характеризуюча, перспективна	Транслітерація/еквівалент
2	Belacqua	Белаква		Походження простежуємо з «Божественної комедії» Данте, який у «Пургаторію» зустрів Белакву, свого друга, що був флорентійським музикантом, який грав на лютні і славився своєю лінню. Він знаходився у Чистилищі серед тих, хто до смертної години зволікав з покайням. Зазначалось, що подібні душі знаходяться між двох світів, не знаючи, куди потраплять [Alighieri].	Алюзивний	Референційна, міфопоетична, функція пам'яті	Характеризуюча, номінативна	Традиційна транскрипція
3	Silvertongue	Красномовка	Ім'я, що дав Лірі Йорик Бернісон за те, що вона майстерно обманула	“ <i>Silvertongue</i> ” – “ <i>skillful at persuading</i> ” [CED] або “ <i>marked by eloquent expression</i> ” [DM-W].	Оказіональний	Експресивна	Характеризуюча, дейктична (вказує на поведінку, натуру)	Переклад, адаптація

			короля ведмедів, Йофура Рекнісона.					
4	Ma	Ма	Циганка, найшанованіша серед циган, вона була нянею Ліри, а одного разу врятувала її.	“Ma”, у мові шумерів, – “land”. У шумерській міфології – матір гір [Behind the Name]. “Ma” у китайській мові, “馬” (“mǎ”) – “horse” [Behind the Name].	Оказіональний	Емотивна, інформативна (передача константної інформації)	Акцентуюча (статус персонажа для Ліри), екстенсіальна, міфологізуюча	Транслітерація
5	Costa	Коста		“Costa” походить з латинського слова “costa”, що у романських мовах означає “the side of a river” [SurnameDB]. Також “costa” – це скорочення від слова “costermonger” – “a person who sells fruit, vegetables, etc, from a barrow” [CED].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Емотивна, інформаційна	Акцентуюча (рід занять), екстенсіальна, міфологізуюча	Транслітерація
6	Marisa	Маріса	Мати Ліри, голова спільноти, що викрадала дітей	“Marisa” – дериват від імені “Mary” (традиційна форма імені – “Maria”) [Рыбакин 2000а, с. 140]. Онім означає «гіркота, обурення, опір». Марія була дівочою з Назарету, заручена з Йосипом, проте він не був батьком її дитини, Ісуса Христа, адже зачаття було непорочне [Рыбакин 2000а, с. 142].	Алюзивний	Експресивна, референційна	Характеризуюча, проспективна, дейктична	Транслітерація
7	Coulter	Кольтер		“Coulter” – “a cutting tool (such as a knife or sharp disc) that is attached to the beam of a plow, makes a vertical cut in the surface, and permits clean separation” [DM-W].	Оказіональний	Експресивна, референційна	Характеризуюча, проспективна, міфологізуюча	Транскрипція
8	Serafina	Серафіна	Відьма з Лапландії. Королева Відьом, що живе близько 300 років. Колись	“Serafina” – це жіноча форма пізнього латинського імені, “Seraphina”, що походить від біблійного слова “seraphim”, яке було єврейським за	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Дескриптивна (натяк на вигляд, наявність крил, наближеність до неба),	Транслітерація

			була коханою Фардера Корама.	походженням і означало "burning ones". Серафими були ангелами, описані Ісаєю в Біблії, кожен мав по шість крил і були наближені до Господа [The Name Meaning].			міфологізуюча	
9	Peckala	Пекала		Назва є популярною у Фінляндії, з цього можемо зробити висновок, що ім'я підтверджує Лапландське походження відьми [Word Sense].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Дейктична (походження), ілюзійністична	Транскрипція
10	Lizzie	Лізі	Ім'я, яким назвала себе Ліра, прибувши до наукової станції, де тримали дітей.	"Lizzie" – це дериватив від імені "Elizabeth" – «мії Бог поклявся» або «клятва Бога» [Рыбакин 2000а, с. 78]. Lizzie Borden – американка, відома за підозру у скоєнні вбивства, чия вина не була доведена [Lizzie Borden].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Інформативна	Емфатична, ідеологічна, акцентуюча	Транскрипція
11	Brooks	Брукс		"Brooks" – це англізоване прізвище з єврейської мови, іврити, воно пішло від англійських євреїв Ашкеназі, і у початковому вигляді представляло собою слово "Boruch" – «благословенний» [Oh Baby Names]. "Brooks" – "dweller by the brook" [Oh Baby Names].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Інформативна	Емфатична, акцентуюча (місія Ліри)	Транскрипція
12	Alice	Еліс	Ліра назвалась цим ім'ям під час розмови з незнайомцем у барі, де зупинилась перекусити після втечі від Маріси Кольтер,	Можливо, алюзія на «Алісу в Країні Чудес» Л. Керрола [Керрол]. Ім'я було принесене в Англію норманами і змінило своє звучання з /alis/ на /ælis/. Старофранцузьке <i>Aliz</i> прийшло з германського (середнє	Алюзивний	Емфатична, експресивна, інформативна	Характеризуюча, міфологізуюча	Транскрипція Втратилась асоціація з Алісою Л. Керрола, проте для пересічного лондонця (у

				старовірхньонімецьке “ <i>adal</i> ” – «благородний» + “ <i>heit</i> ” (= староанглійське “ <i>had</i> ”) – «статок», «суспільний стан» – буквально «благородного походження» [Рыбакин 2000а, с. 31-32].				твори) його звучання (англійське) не викликає підозр.
13	Lord Asriel	Лорд Ізраель	Батько Ліри, що хотів відкрити прохід до інших світів та оголосити війну Богу і Церкві.	Ім'я означає «кому Бог допомагає». У мусульманських міфах “ <i>Asriel</i> ” – ангел смерті, один з чотирьох головних ангелів [Wikipedia]. За легендою це дароване янголом ім'я Якова, патріарха єврейського народу, яке він отримав під час боротьби з Богом. « <i>І сказав [ангел]: як ім'я твоє? Він сказав: Яків. І сказав [йому]: віднині ім'я тобі буде не Яків, а Ізраїль, бо ти боровся з Богом, і людей долати будеш</i> » (Книга Буття 32:28)» [Wikipedia].	Алюзивний	Референційна, емпатична	Проспективна, міфологізуюча	Еквівалент та адаптація
14	Thorold	Торольд	Служник Лорда Ізраеля.	Ім'я походить з давньоскандинавського імені “ <i>Thorvaldr</i> ”, де “ <i>Thorr</i> ” – це ім'я Тора (бога грому), а “ <i>valdr</i> ” означає «правитель» [Рыбакин 2000а, с. 186]. Значення імені також знаходимо у іншому джерелі, що пояснює “ <i>Thorold</i> ” – як “ <i>follower/servant of Thor</i> ” [Think Baby Names].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Акцентуюча, проспективна	Транслітерація
15	John	Джон	Він був головною фігурою у розвитку системи християнської теології, згодом	<i>John</i> – «бог дарував». У Біблії Іоан – ім'я хрестителя й апостола, який охрестив Христа у річці Йордан [Рыбакин 2000а, с. 118].	Алюзивний	Референційна	Міфологізуюча, ілюзійністична	Транскрипція

16	Calvin	Кельвін	названої кальвінізмом, в аспекти якої входить абсолютний суверенітет Бога в порятунку людської душі від смерті і вічного прокляття, в якому доктрини Кальвіна були під впливом августинівської та інших християнських традицій. Власне саме через кальвінізм церква у романі була перенесена до Женеви.	Жан Кальвін був реальним французьким богословом, пастором та реформатором у Женеві (куди він переніс резиденцію Папи під час свого правління) під час протестантської реформації. <i>Calvin</i> – «лисий, голий, гладкий» [Рыбакин 2000а, с. 103].	Алюзивний	Емфатична	Ілюзійністична, характеризує	Транскрипція
17	Roger	Роджер	Друг головної героїні, його родина працювала у коледжі Джордана у якості обслуги; хлопчик з кухні, якого також викрали.	“ <i>Roger</i> ” складається з таких елементів як “ <i>hrod</i> ”, що означає «слава» та “ <i>ger</i> ” – «спис» [Рыбакин 2000а, с. 169-170].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Експресивна	Дейктивна (вказує на можливе призначення персонажу), проспективна	Транскрипція
18	Parslow	Парслоу		“ <i>Parslow</i> ” – «перетинати воду» [Рыбакин 2000б, с. 348]	Алюзивний	Інформаційна	Прспективна, інформативна	Транскрипція
19	John	Джон	Правитель західних циган.	<i>John</i> – «бог дарував». У Біблії Іоан – ім'я хрестителя й апостола, який охрестив Христа у річці Йордан [Рыбакин 2000а, с. 118].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Міфологізуюча, ілюзійністична	Транскрипція
20	Faa	Фаа		<i>John Faa</i> був історичним персонажем, лідером циган з Шотландії, сучасником короля Джеймса V; він отримав листа з особистою королівською	Алюзивний	Емфатична	Міфологізуюча, ілюзійністична	Транслітерація

				печаткою, який визнавав його владу над усіма циганами Англії та закликав допомогти встановити справедливість у суспільстві [Wikipedia].				
21	Jotham	Джотем	Професор космології в Університеті Глостер, якого зустріла Ліра у в'язниці Свальбарду. На нього навів наклеп Трелані, через заздрощі, і Йофур Рекнісон, король броньованих ведмедів ув'язнив його.	"Jotham" дослівно «Бог праведний», «досконалий Єгова». Йотам або Джотем був царем Юдейського царства [Рыбакин 2000а, с. 120].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою. Якщо проаналізувати ім'я та історію професора, складається враження, що автор натякає нам на те, що це алюзія на Ісуса Христа. Його також зрадили; сам образ та те, як він був закований. Йофур Рекнісон спочатку прийняв його як науковця, але потім піддався на чутки та ув'язнив. Також згадувався надзвичайний збіг обставин: Ліра опинилась саме з ним, тим, хто міг їй	Апелятивна	Міфологізуюча, експресивна	Транскрипція, еквівалент
22	Santelia	Сантелія	Свальбарду. На нього навів наклеп Трелані, через заздрощі, і Йофур Рекнісон, король броньованих ведмедів ув'язнив його.	"Santelia" походить від біблійного імені "Elias" (від арамейського "Eliyáhūt" чи "Eliyah" – «справжній бог – Яхве (Єгова)», «Яхве – мій господь» [Wikipedia].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою. Якщо проаналізувати ім'я та історію професора, складається враження, що автор натякає нам на те, що це алюзія на Ісуса Христа. Його також зрадили; сам образ та те, як він був закований. Йофур Рекнісон спочатку прийняв його як науковця, але потім піддався на чутки та ув'язнив. Також згадувався надзвичайний збіг обставин: Ліра опинилась саме з ним, тим, хто міг їй	Передача константної інформації	Дейктична, експресивна	Транскрипція

					розповісти про ведмедів і знає Трелані, у той момент, коли вона цього потребувала. Проте він поводить себе надто нестримано, що все ж відображає його людську натуру. І коли ми дізнаємось про його деймона, змію, усе набуває сенс.			
23	Bridget	Бріджит	Дівчинка, що знаходилась у науково-дослідному центрі. Вона розповіла усім, що трапилось з Тоні Макаріусом, а також вона натякає на те, що робили з дітьми на цій станції.	Ірландське “ <i>Bright</i> ”, “ <i>Brigit</i> ” з кельтської “ <i>brigh</i> ” – «сила» [Рыбакин 2000а, с. 51-52]. Ім'я служниці Lizzie Borden, жінки, яка відома за підозру у вбивстві свого батька та мачухи [Conforti].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Апелятивна	Емфатична, репрезентивна	Транскрипція
24	McGinn	Макджин	також вона натякає на те, що робили з дітьми на цій станції.	Ірландське прізвище, спочатку з'явилося у гельській мові як “ <i>O’Finn</i> ” (« <i>O’Фінн</i> »), похідне від слова “ <i>fionn</i> ” – “ <i>fair</i> ”, “ <i>blond</i> ” [Irish Ancestors].	Алюзивний	Референційна	Експресивна	Транскрипція
Фіктоніми, що говорять								
25	Belisaria	Белізарія	Деймон-чайка капітана Рокбі	Жіноча форма від “ <i>Belisarius</i> ”. Латинізована форма від грецького “ <i>Βελισάριος</i> ” (“ <i>Belisarios</i> ”). Можливо зі слов'янської “ <i>Beli-tzar</i> ” – « <i>білий цар</i> », « <i>принц</i> » (елемент – “ <i>sarius</i> ” інтерпретували зі	Алюзивний	Референційна	Характеризуюча, дейктична	Транскрипція

				старослов'янського “ <i>tesar</i> ” чи “ <i>tesar</i> ”, похідні від “ <i>Caesar</i> ”, даючи, таким чином “ <i>Belisarius</i> ” конотацію « <i>величності</i> » [Daemopolicon]. Також ім'я відомого візантійського генерала та героя війни, Велізарія або Велісарія Флавія, полководця імператора Східної Римської імперії Юстиніана I Великого [Wikipedia].				
26	Iorek	Йорик	Ведмідь, що був вигнаний із царства ведмедів, але потім повернув свій трон, вбивши Йофура Рекнісона. Друг Ліри.	“ <i>Jar</i> ” – “ <i>battle</i> ” та “ <i>rek</i> ” – від староскандинавського/старогерманського “ <i>rikr</i> ” – “ <i>mighty</i> ”, “ <i>distinguished</i> ”, “ <i>ruler</i> ” [Nameberry].	Оказіональний	Екстенсіальна	Характеризуюча, експресивна	Транскрипція
27	Byrnison	Бернісон	деймон Лорда Ізраеля.	“ <i>Byrnison</i> ”, складається з частини “ <i>byrne</i> ”, староанглійського слова “ <i>byrne</i> ” що означає “ <i>coat of mail</i> ” [DM-W], що є типом броні та староанглійського елемента “ <i>son</i> ” – « <i>син</i> » [Wikipedia].	Оказіональний	Екстенсіальна	Характеризуюча, емфатична	Транскрипція
28	Stelmaria	Стелмарія	деймон Лорда Ізраеля.	“ <i>Stelmaria</i> ” (« <i>Стелмарія</i> ») – « <i>зірка моря</i> » або « <i>улюблена зірка</i> ». З латинської “ <i>Stella Maris</i> ”, інша назва Поляріса, Північної або Полярної зірки. З давніх часів ім'я використовувалось як титул Пресвятої Діви Марії, Богоматері, Зорі моря, у якості провідниці та захисниці тих, хто подорожує або шукає засоби для існування у океані [Wikipedia].	Алюзивний	Емфатична	Репрезентативна, перспективна	Транскрипція/ транслітерація

29	Hester	Хестер	Деймон Лі Скоресбі. Має вигляд арктичної зайчихи.	"Hester" – «мурт (рослина)», «наречена», «зірка» [Daemonomicon].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Характеризуюча, акцентуюча	Транскрипція
30	Ratter	Щуроловка	Деймон Тоні Макаріуса	"Ratter" – "one that catches rats", або "a rat-catching dog or cat" [DM-W].	Алюзивний	Референційна	Дейктична, екстенсіальна	Переклад та адаптація.
31	Kaisa	Каїса	Деймон Серафіні Пекали, що мав вигляд сірого гусака.	"Kaisa" від фінського жіночого імені "Kajsa". Спочатку ім'я, "Kajsa", "Kaisa" або "Cajsa" було варіантом імені "Karin", що у свою чергу було дериватом від "Katarina" ("Catherine") [Wikipedia]. Це зумовило його значення у МО – "pure" [She Knows]. "Catherine" від грецької назви "Εκατη" ("Hekate"), що походить від слова "εκας" ("hekas") та означає "far off" [Daemonomicon].	Алюзивний	Емфатична	Дейктична (вказує на властивість), акцентуюча	Транскрипція
32	Salcilia	Сальцилія	Деймон Роджера Парслоу	Від латинського слова "salsus", що позначає прикметник "salty" та дієслово – "preserve with salt", "sprinkle salt before a sacrifice". Друга частина "cilia" може походити з латинських елементів "-cil" та "āre", що об'єднані у "calāre" – "to summon", "to convoke". Фігуративно назва може означати "to call for the salt" – «кликати, щоб принесли сіль» [Daemonomicon].	Алюзивне з авторською внутрішньою формою	Емфатична	Репрезентивна, акцентуюча	Транскрипція
33	Iofur	Йофур	Був королем броньованих ведмедів та правив у Свальбарді.	"Ior" – похідний від староскандинавського "Jar" – «битва» [Nameberry]; Старошведське "Iuvur", старонорвезьке "Jofurr". Зі	Алюзивний	Екстенсіальна	Характеризуюча, емфатична	Транскрипція

				старонорвезького іменника “ <i>jofurr</i> ” – “ <i>wild boar</i> ”, пізніше “ <i>prince</i> ” [Old Norse Men’s Names].				
34	Raknison	Рекнісон		“ <i>Ragn-</i> ” з германського “ <i>ragina-</i> ”, з готського “ <i>ragin</i> ” – “ <i>counsel</i> ”, “ <i>decision</i> ”; старонорвезьке “ <i>rogn</i> ”, “ <i>regin</i> ” – “ <i>power</i> ”, “ <i>power of the gods</i> ” [Old Norse Men’s Names]. “ <i>Son</i> ” – «син», його батька могли звати <i>Rakni</i> .	Оказіональний	Референційна	Інформативна, екстенсіальна	Транскрипція
35	Soren	Сорен	Був королівським радником, але його переслідували під час правління Йофура Рекнісона, через те, що він був на стороні Йорика Бернісона, вигнанця.	“ <i>Soren</i> ” з данської мови – “ <i>stern</i> ” [Nameberry].	Алюзивний	Референційна	Характеризуюча, екстенсіальна	Транскрипція
36	Eisarson	Ейсарсон	Був королівським радником, але його переслідували під час правління Йофура Рекнісона, через те, що він був на стороні Йорика Бернісона, вигнанця.	“ <i>Eisar</i> ” з середньо верхньонімецького “ <i>isen</i> ”, стало германським “ <i>eisen</i> ” – «залізо». Таким чином, це ім’я, як правило, вважається професійним ім’ям для працівника металургійної справи [House of Names]. “ <i>Son</i> ” – «син», його батька могли звати “ <i>Eisar</i> ”.	Оказіональний	Референційна	Дейктична, екстенсіальна	Транскрипція
37	Alethiometer	алетіометр	Пристрій для читання символів, у вигляді компаса, який використовувався для спілкування з Пилом та пошуком правдивих відповідей на запитання. Було виготовлено лише шість алетіометрів.	Назва пішла з Грецької мови: “ <i>aletheia</i> ” – « <i>правда</i> » та “ <i>meter</i> ” – « <i>вимірювати</i> » [Pullman].	Оказіональний	Інформативна	Акцентуюча, екстенсіальна	Транслітерація
38	Panserbjorne		Вид розумних полярних ведмедів,	У перекладі з норвезької та датської “ <i>panserbjorne</i> ” –	Оказіональний	Екстенсіальна	Дейктична, класифікаційна	Не перекладено.

			які мали своє королівство на острові Свальбард. Вони могли розмовляти і їх важко обдурити.	“armoured bear” [HDM-F]. Елемент “panser” – «панцир», «броня» [Wikipedia], “bjorn” походить зі староанглійського слова “beorn” – «ведмідь» [HDM-F].				Аналогія з латинськими біологічними термінами, що не перекладають.
39	Dæmon	деймон	Зовнішній фізичний прояв душі людини. Мають форму тварин. Деймони дітей мають змінну форму, а у дорослих вона стала.	Форма “daemon” є архаїчним варіантом написання слова “demon”. Назва “daemon” запозичена з латинської мови, і походить з давньогрецького слова “δαίμων” (“daimōn”) – “a god, goddess, divine power, genius, guardian spirit” [Wiktionary].	Алюзивний	Екстенсіальна	Дейктична, класифікаційна	
40	Intercision	інтерсекція	Процес, від’єднання дітей від їхніх деймонів.	“Intercision” – «відрізання» [DM-W].	Алюзивний, з авторською внутрішньою формою.	Емфатична	Дейктична, екстенсіальна	Адаптація. Якщо у мові оригіналу назва асоціюється з процесом, то у мові перекладу відтворилось здебільшого із конструкцією апарату, за допомогою якого здійснювався процес.
41	Dust	Пил	Елементарна частинка, яка мала свідомість, і яка надавала свідомість певним видам, таким як людина. Його особливо приваблюють дорослі та	“In the sweat of thy face shalt thou eat bread, till thou return unto the ground; for out of it wast thou taken: for dust thou art, and unto dust shalt thou return”. Під Пилом у творі розуміється Прах, у який ми перетворимось після смерті, коли тіла наші будуть поховані у землі. Хоча	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Репрезентивна	Апелятивна, експресивна	Переклад. Варіант зберігає конотацію того, що Пил це те, що нас оточує, а також читач не плутає явище із

			предмети, створені ними.	уривок узятий лордом Ізраелем з дещо альтернативної Біблії Ліриного світу, значення і аналогія зрозуміла [Pullman].				Прахом, що асоціюється більше зі смертю, ніж життям.
Гідроніми, що говорять								
42	Enara	Енара	Озеро у Північній Лапландії. Місце розташоване навколо озера було домом для клану відьом Серафіни Пекали.	Озеро Енара відповідає Інарі, також озеро, у Фінляндії [HDM-F]. У фінській відоме як "Inarijärvi" – «озеро Інарі», "inari" – «озеро». "Enara" з баскської – «ластівка», «ковтати» [Behind the Name].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Референційна	Міфологізуюча, емфатична	Транскрипція/ транслітерація. У мові перекладу ім'я не несе жодної конотації, окрім імені та іноземного слова.
Урбаноніми, що говорять								
43	Bolvangar	Больвангар	Експериментальна станція, куди викрадачі відвозили дітей для проведення експериментів.	Зі старонорвезького 'bol' - «зло» та 'vangar' - «поле». Буквально «Поле зла» [Wikipedia].	Оказіональний	Референційна	Дейктична, екстенсіальна	Транскрипція. Звучання елемента «боль» в українській мові нагадує слово «болісний» або «боліти» + «ангар» - «споруда для зберігання технічного обладнання та ремонту»
44	Jordan College	Коледж Джордана	Був одним з 23 коледжів, що формували Оксфордський університет. Тут мешкала Ліра поки не поїхала з Марісою Кольтер.	Розташування та планування цього коледжу є аналогічним розташуванню коледжу Ексетер (Exeter College), альма-матері Ф. Пуллмана, який проте не є найбагатшим та найпрестижнішим серед університетів Оксфорду [FETJ].	Алюзивний	Міфопоетична	Характеризуюча, міфологізуюча,	Транскрипція та адаптація. Перекладач залишив звучання імені, але у цьому випадку змінилось його

			<p>Найбагатший та найбільший з коледжів.</p> <p>Найдавніші споруди були споруджені в середньовіччі, а найновіші в середині 18 століття. До кінця 20 століття коледж володів землею по всій Британії.</p> <p>До кінця 20 століття коледж був лідером у галузі експериментальної теології, як в Європі, так і в Новій Франції.</p>	<p>На івриті “Jordan” виглядає як “יַרְדֵּן”, а латиницею пишеться як “Yarden”, назва походить від слова “יָרַד” або “yarad”, що означає «спускатись» (“to descend”) або «стікати вниз» (“to flow down”) [Behind the Name].</p> <p>Згідно до «Нового Завіту», Іоанн Хреститель охрестив Ісуса Христа у водах річки Jordan («Йордан»). Пізніше, ім'я “Jordan” було прийнято в Європі у якості антропоніму після того, як хрестоносці принесли воду з цієї річки для хрещення своїх дітей [Behind the Name].</p>				<p>сприйняття. У оригіналі твору Коледж має назву/був названий в честь Джордана, а у перекладеному тексті складається враження, що Коледж належав Джордана, що зовсім не відображає реальної картини.</p>
Ергоніми, що говорять								
45	Gobblers	Гобліни	<p>Генеральне Облаткове братство – товариство, що викрадало дітей, аби удосконалити процес відділення від демонів та нівелювати вплив Пилу. Головою товариства була Маріса Кольтер. Магістрат підтримував та спонсорував їх.</p>	<p>“Gobbler” – це “a male turkey”, а також “one who consumes voraciously” [DM-W].</p>	Алюзивний, з авторською внутрішньою формою.	Екстенсіальна	Експресивна, емотивна, дейктична	<p>Переклад/еквівалент. Переклад зберігає конотацію чогось лихого або неприємного та небезпечного.</p>
46	General Oblation Board	Генеральне Облаткове братство	<p>Пилу. Головою товариства була Маріса Кольтер. Магістрат підтримував та спонсорував їх.</p>	<p>“General” – “holding superior rank”;</p> <p>“oblation” – “the act of making a religious offering”;</p> <p>“board” – “a group of persons having managerial, supervisory powers” [DM-W]</p>	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Емфатична	Дейктична, емотивна	<p>Переклад та адаптація. Перекладач зберіг початкові літери при перекладі, аби залишилась аббревіатура Г.О.Б.(G.O.B.).</p>

								з якої утворилась назва ГОБліни (<i>GOBblers</i>). Збережено також і церковні терміни, що хоча є незрозумілими для дітей, проте відображають картину твору. Тобто, на нашу думку, переклад адекватний, адже відповідає задуму автора
47	Consistorial Court of Discipline	Консиссторський Суд Благочестя	Організація, яка входила до складу Святої Церкви. Вона боролася з невірними та ересю.	Консиссторський суд, що діяв ще за часів Вільгельма Завойовника. До його юрисдикції входили релігійні питання та справи церкви. Інквізиція теж має місце у даному феномені, адже також стояла на захисті правильності церковного вчення [Wikipedia].	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Емфатична	Міфологізуюча, дейктична	Перекладач обрав еквівалентний переклад. Консиссторський суд існує і у наших реаліях. Проте «Благочестя» було обрано скоріше через своє значення, схоже зі значенням слова «discipline», але близьке до

								релігійного контексту.
Хороніми, що говорять								
48	Jericho	Єрихон	Набережна частина міста Оксфорд, з ринковою площею та блискучими пристанями. У декількох хвилинах ходьби від коледжів в Оксфорді. Це було місце зустрічі для багатьох циган. Поруч розташовувався порт Медоу.	<p>“Jericho” – ім’я на Івриті. “Yericho” зазвичай вважається похідним від ханаанського слова “reah” – «запахний»; існує версія, що воно походить від слова “yareah” - «місяць» або від імені місячного божества «Яриха», завдяки чому місто було раннім місцем культу [Behind the Name].</p> <p>Місто в Палестині, що розташоване на західному березі річки Йордан. Стародавній Єрихон, який, можливо і мається на увазі у творі, – одне з найдавніших міст людської цивілізації, також це місце найнижче щодо рівня світового океану з-посеред усіх населених пунктів світу. Місто розташоване на перехресті торгових шляхів, було центром поживленої торгівлі, а його жителі були єдиними торговцями сіллю Мертвого моря, що мала величезну популярність, з огляду на лікувальні властивості [Горпинченко].</p>	Алюзивний	Інформативна	Міфологізуюча, референційна, характеризує	Еквівалент. Переклад є адекватним, адже асоціації з місцем зображеним у творі збереглися.
49	Brytain	Британія	Острівна країна, де жила Ліра.	<p>Автор змінив літеру “i” на “y”, тим самим наголосивши, що не дивлячись на схожість у назвах та оточенні це дві різні країни. “Britain” – назва Британії реального світу, у той час як</p>	Алюзивний	Емотивна	Міфологізуюча, репрезентивна	Еквівалент. Межі між реальною Британією та вигаданою дешо руйнуються у

				“ <i>Brytain</i> ” – Британії Ліриного світу.				свідомості читача, що може призвести до непорозумінь, адже оригінальні написання різняться, тому і перекладач повинен був відобразити це у ПТ.
Астіоніми, що говорять								
50	Trollesund	Трольсанд	<p>Портове місто. Головний порт Лапландії. Ліра зустріла тут Йорика Бернісона, броньованого ведмедя та допомогла йому знайти обладунки. Також у цьому місті Фардер Корам зустрівся з консулом відьом Мартіном Ланселиусом, який розповів про те, що, згідно пророцтва, Ліра врятує усі світи.</p>	<p>“<i>Trollesund</i>” складається з двох елементів: “<i>trolle</i>”, що у норвезькій мові означає “<i>gjere trolldom</i>”, “<i>forhekse</i>” («чаклувати», «зачаровувати») [Sprakradet]. У англійській мові знаходимо варіант слова “<i>troll</i>”, що має значення “<i>fisherman lure</i>” [Word Sense]. “<i>Sund</i>” це староанглійське слово, що означає “<i>swimming</i>”; використовують у поезії на позначення “<i>sea</i>”, “<i>water</i>” [Word Sense]. Це слово також знаходимо у старонорвезькій мові, де “<i>sund</i>” – це “<i>strait</i>” або “<i>channel</i>” [Wikipedia].</p>	Алюзивний з авторською внутрішньою формою	Емфатична	Референційна, екстенсіальна	Транслітерація

ДОДАТОК Е

НЕЙТРАЛЬНІ ВЛАСНІ НАЗВИ У РОМАНІ Ф. ПУЛЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”

№ з/п	ВН у ВТ	ВН у ПТ	Об'єкт номінації	Етимологія/Джерело ВН	Функція ВТ, що реалізується через ВН	Функція ВН у ВТ	Спосіб перекладу та ступінь адекватності
Антропоніми Оксфорду							
1	Lonsdale	Лонсдейл	Домоправителька у коледжі Джордана, наглядала за Лірою.	Ім'я бере початок від місця проживання Ланкашир та південної частини Камбрії, назване давньоанглійською мовою як “ <i>Lunesdæl</i> ”, від назви річки “ <i>Lune</i> ” + “ <i>dæl</i> ” - «долина». Це ім'я стародавньої англійської річки [Рыбакин 2000б, с. 285].	Референційна	Номінативна	Транслітерація
2	Stanislaus	Станіслав	Відомий вчений та шаман.	“ <i>Stanislaus</i> ” – «славний табір» з польської, та «військова слава» зі слов'янської [Рыбакин 2000а, с. 180].	Емфатична	Дейктична	Еквівалент

3	Grumman	Груман		“Grum” з данської «похмурий» + “man” з англійської «чоловік» [DM-W].	Емфатична	Характеризуюча	Транскрипція
4	Trelawney	Трелані	Професор, що вивчав Пальмеріана (значення не пояснюється, але відомо, що це назва церкви).	“Trev” – «садиба», «селище» + “lan” – «церква» [Рыбакин 2000б, с. 460].	Референційна	Номінативна	Транслітерація
5	Cousins	Казинс	Лакей у коледжі Джордана.	Середньоанглійське “Cosine” – «споріднений», «родич» [Рыбакин 2000б, с. 130-131].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
6	Hannah	Ханна Рельф	Голова коледжу Св. Софії. Вивчала значення символів алетіометра.	Традиційне “Anna”. Давньоєврейське “Hannah”. У Європі отримало поширення “Anna-Ann-Anne” – мати пророка Самуїла. Означає «симпатична», «миловидна» [Рыбакин 2000а, с. 100].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
7	Relf			“Riulf” – німецьке (давньоверхньонімецьке “richi” – «могутній государ», «король», “wolf” – «вовк») [Рыбакин 2000б, с. 381]	Референційна	Дейктична	Транскрипція
8	Charles	Чарльз	Бібліотекар коледжу Джордана.	Німецького походження, “Karl” – «чоловік». Також може бути похідним від загального німецького іменного елемента “hari” – «військо», «воїн» [Рыбакин 2000а, с. 58].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
9	Wren	Рен	Лакей у коледжі Джордана.	Давньоанглійське слово “wrenna”, “wraenna”, “waerna” – «кропив’яник» [Рыбакин 2000б, с. 514]	Референційна	Номінативна	Транскрипція
10	Shuter	Шатер	Дворецький у коледжі Джордана.	“Shooter”, середньоанглійське “Chuter”, “Shoter” – «жолоб», «стрілець» [Рыбакин 2000б, с. 414].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
11	Hudson	Гудзон	Капітан, дослідник земель Ван Тірена.	“Hud” дериват імені “Hugh” (від середнього	Референційна	Емфатична	

				старовірхньонімецького <i>"hugu"</i> – «розум», «душа») та <i>"Richard"</i> (від середнього. старовірхньонімецького <i>"richi"</i> – «могутній володар» та <i>"hart"</i> – «сильний», «сміливий») + староанглійське <i>"sunu"</i> – «син» [Рыбакин 2000б, с. 244]			
12	Heyst	Хіст	Отець, заступник. Керував усіма службами коледжу, проповідував, молився, вислуховував сповіді.	Від старонорвезького <i>"haust"</i> , раніше <i>"haustr"</i> – «осінь» [Wiktionary].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
13	Jessie	Джесі	Перша дитина, яку викрали в Оксфорді.	Дериват від <i>"Jesse"</i> . Латинське слово з давньогрецької <i>"Jessai"</i> , зі старосврейської <i>"Yishay"</i> – «бог є, існує»/«дар божий» [Рыбакин 2000а, с. 116].	Референційна	Емфатична	Транскрипція
14	Reynolds	Рейнольдс		Староскандинавське <i>"Ragnaldr"</i> (середнє старовірхньонімецьке <i>"ragin"</i> – «рішення богів» + <i>"waltan"</i> – «правити», «володарювати») [Рыбакин 2000б, с. 382].	Референційна	Емфатична	Транскрипція
Антропоніми, пов'язані з Больвангаром							
15	Magnusson	Магнусон	Морський капітан, перевозив викрадених дітей на своєму кораблі.	Ім'я <i>"Magnus"</i> + давньоанглійське <i>"sunu"</i> – «син», «нащадок». Дослівно – «нащадок/син Магнуса» [Рыбакин 2000б, с. 304].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
16	Clara	Клара	Монахиня, яка працювала наглядачкою у науково-дослідному центрі, куди викрадачі привозили дітей.	Ім'я означає «ясна, світла, славна, знаменита». XII століття Сент-Клар (або Клара) Ассізі заснувала <i>"The Poor Clares order of nuns"</i> [Рыбакин 2000а, с. 60].	Експресивна	Дейктична	Транскрипція, еквівалент
17	Annie	Енні	Висока, рудоволоса дівчинка з різкими нервовими рухами і сильним англійським	Ім'я означає «симпатична, миловидна». У Біблії Анна – 1) мати пророка Самуїла, 2) пророчиця, що була присутня,	Референційна	Характеризуюча	Транскрипція

			акцентом, що знаходилась у науково-дослідному центрі.	згідно «Святому благовестованню от Луки», під час звершення Симеоном обряду над немовлям Ісусом [Рыбакин 2000а, с. 38].			
18	Bella	Белла	Доброзичлива, темноволо-са, повненька дівчинка, що знаходи-лась у науково-дослідному центрі.	Ім'я означає «красива», також дериват від латинського “Annabelle” чи “Arabella” – «та, що уважно слухає молитву» [Рыбакин 2000а, с. 47]	Референційна	Характеризуюча	Транскрипція
19	Martha	Марта	Тоненька дівчинка, що знаходилась у науково-дослідному центрі.	Ім'я означає «пані». У Біблії Марфа – сестра Лазаря і Марії, що приймала Ісуса у своєму домі [Рыбакин 2000а, с. 141].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
Антропоніми циган							
20	Michael	Майкл	Повинен був координувати роботу скарбничого, шпигуна та зброяра та стати на заміну короля циган, у разі його смерті.	“Michael” – «той хто подібний до Бога», - архангел, який воював на чолі ангелів, на небі, проти Сатани, також персонаж поеми Дж. Мілтона «Втрачений Рай» [Рыбакин 2000а, с. 146].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
21	Canzona	Канзона		“Canzona” – ліричний вірш у строфічній формі, що спочатку був куртуазною піснею [Wikipedia].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
22	Ruud	Руд	Хлопчик, якого колись врятував Лорд Ізраель.	“Ruud” – голландське чоловіче ім'я, що означає «знаменитий вовк» [Wikipedia]	Референційна	Номінативна	Транскрипція
23	Koopman	Купман		“Koopman” – голландська: професійне ім'я для покупця чи продавця [Wikipedia].	Інформативна		Транскрипція
24	Nicholas	Ніколас	Відповідальний за судно та командування ним під час експедиції.	“Nicholas” – «перемога» + “laos” – «люди», «народ» [Рыбакин 2000а, с. 152].	Референційна	Проспективна	Транскрипція

25	Rokeby	Рокбі		“Rokeby” – прізвище, вперше зустрічається у Йоркширі, Англія [Рыбакин 2000б, с. 388].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
26	Roger	Роджер	Відповідальний за провізію під час експедиції.	“Roger” – “hrod” – «слава» + “ger” – «спис» – «знаменитий спис» або «відомий вождь» [Рыбакин 2000а, с. 169].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
27	van Poppel	ван Попел		З нідерландської приставка “van” означає «з». “Poppel” – це топографічне прізвище для того, хто жив на тлі тополевих дерев або однієї тополі [Wikipedia].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
28	Adam	Адам	Назначений зброярем у подорожі.	“Adam” – «з червоної глини» [Рыбакин 2000а, с. 26-27]	Референційна	Дейктична	Транскрипція. Еквівалент
29	Stefanski	Стефанськи		“Stefanski” – ім’я польського походження, що означає приналежність до місця проживання, «Стефаново» [Wikipedia].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
30	Billy	Біллі	Син Ма Кости, друг Ліри, один з дітей, кого викрали.	Дериват від “William”, де “willo” – «воля, бажання» + “heim” – «шолом, захист» [Рыбакин 2000а, с. 195]	Референційна	Номінативна	Транслітерація
31	Costa	Коста		“Costa” походить з латинського слова “costa”, що у романських мовах означає “the side of a river” [SurnameDB]. Також “costa” – це скорочення від слова “costermonger” – “a person who sells fruit, vegetables, etc, from a barrow” [CED].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція/ транслітерація
32	Benjamin	Бенджамін	Один із голів циганських сімей, якого король назначив шпигуном на час подорожі.	Ім’я “Benjamin” означає «син правої руки або улюблений син». У Біблії – молодший син Якова від Рахілі, брат Йосифа [Рыбакин 2000а, с. 47].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
33	de Ruyster	де Райтер		“De” говорить про місце походження, означає «родом з», ця	Референційна	Дейктична	Транскрипція

				частка здебільшого ставиться у французькій мові. “ <i>Ruyter</i> ” – професійне ім'я для вершника, кавалериста. Також назва може походити від німецького “ <i>ruiten</i> ” – « <i>грабунок</i> » [House of Names].			
34	Nellie	Нелі	Дитина, під час потопу врятував Лорд Азріель.	Дериват від “ <i>Helen</i> ”, з грецької – « <i>сяюче світло</i> », « <i>найгарніша жінка</i> » [Рыбакин 2000а, с. 102].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
35	Koorman	Купман		“ <i>Koorman</i> ” – голландська: професійне ім'я для покупця чи продавця [Wikipedia].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція
36	Margaret	Маргарет	Жінка, що дискутувала з циганським бароном про те, чи потрібні жінки у поході на Північ.	Грецьке ім'я “ <i>Margarites</i> ” зі староперського слова “ <i>margārīta</i> ” (у порівнянні із сучасною перською “ <i>morvārīd</i> ” – « <i>перлина</i> »). Перська споріднена із Санскритом “ <i>मञ्जरी</i> ” (“ <i>mañjarī</i> ”) – « <i>перлина</i> », « <i>скупчення цвітіння</i> » [Рыбакин 2000а, с. 139].	Референційна	Номінативна	Транскрипція. Еквівалент
37	Tony	Тоні	Старший син Ма Кости.	“ <i>Tony</i> ” – « <i>високо похвально</i> » або « <i>над похвалою</i> » [Рыбакин 2000а, с. 188]	Референційна	Характеризуюча	Транскрипція
38	Costa	Коста		“ <i>Costa</i> ” походить з латинського слова “ <i>costa</i> ”, що у романських мовах означає “ <i>the side of a river</i> ” [SurnameDB]. Також “ <i>costa</i> ” – це скорочення від слова “ <i>costermonger</i> ” – “ <i>a person who sells fruit, vegetables, etc, from a barrow</i> ” [CED].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція/ транслітерація
39	Dirk	Дірк	Запитав у Джона Фаа, куди забирають дітей викрадачі.	“ <i>Derek</i> ” – голландське; від пізнолатинського “ <i>Theodoricus</i> ”, “ <i>Theodericus</i> ” – ім'я готського походження, буквально « <i>правитель народу</i> », « <i>вождь народу</i> » [Рыбакин 2000а, с. 70].	Референційна	Номінативна	Транскрипція/ транслітерація
40	Vries	Райс		Датське прізвище, має географічне походження. “ <i>Vriesland</i> ” – стара	Референційна	Дейктична	Транскрипція

				вимова Датської провінції “Friesland” (Frisia) [Wikipedia].			
41	Raymond	Реймонд	Голова сімейства циган.	“Raymond” – «рішення долі», «богів» + «захист» [Рыбакин 2000б, с. 379].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
42	van Gerrit	ван Геріт		З нідерландського приставка “van” означає «з». “Gerrit” – походить від “Gerard” чи “Gerald”. “Gerard” – «спис», «хоробрий», “Gerald” – «спис», «правити» [Wikipedia].	Референційна	Дейктична	Транскрипція
43	Farder	Фардер	Радник короля циган, Джона Фаа.	Зі старонорвезького “ferþ”, зі старонорвезьського “ferð”, із прото-германського “fardiz” – «подорож» [Wikipedia].	Референційна	Емфатична	Транскрипція/ транслітерація
44	Coram	Корам		Був названий на честь благодійника 18-го століття Томаса Корама (1668-1751), особливе значення мала його благодійна робота для дітей-сиріт; засновник лікарні; Фонд Томаса Корама для дітей діє і до сьогодні [Wikipedia].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція/ транслітерація
Окремі випадки антропонімів							
45	Edward	Едвард	Політик, наблизений радник короля, чоловік Маріси Кольтер, якого вбив Лорд Израель.	“Edward” – «власність» + «страж», «захист» [Рыбакин 2000а, с. 75].	Референційна	Номінативна	Транскрипція/ транслітерація
46	Coulter	Кольтер		“Coulter” – “a cutting tool (such as a knife or sharp disc) that is attached to the beam of a plow, makes a vertical cut in the surface, and permits clean separation” [DM-W].	Референційна	Номінативна	Транскрипція
47	Lee	Лі	Аеронавт, учасник походу на Больвангар (науково-дослідницький центр, що знаходився на Півночі, куди	“Lee” з кельтської – «цїлитель»; з латинської – «лев»; з ірландської – «поетичний»; з англійської – «дуг» або «деревина». Зі слів самого автора, “Lee” – ім’я американського актора Лі Ван	Інформативна	Характеризуюча	Транскрипція

			привозили викрадених дітей).	Кліфа, на якого і став схожий персонаж [HDM-F].			
48	Scoresby	Скоресбі		“Scoresby” – прізвище належить історичній особі, досліднику Арктики Вільяму Скоресбі [HDM-F].	Інформативна	Дейктична	Транслітерація
49	Tony	Тоні	Хлопчик, якого власноруч викрала Маріса Кольтер і якого потім Ліра знайшла у селищі, по дорозі на Північ, відрізаного від свого деймона.	“Tony” – «високо похвально» або «над похвалою» [Рыбакин 2000а, с. 188]	Референційна	Номінативна	Транскрипція/ транслітерація
50	Makarios	Макаріос		“Makarios” походить з грецької мови і означає «благословенний» [Wikipedia].	Референційна	Дейктична	Транскрипція/ транслітерація
51	Adele	Адель	Журналістка, що безпосередньо натякає головній героїні на її мати.	“Adele” – «благородний» [Рыбакин 2000а, с. 27].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція
52	Starminster	Стармінстер		“Star” – «зірка», «головний», «нагороджувати зіркою»; “minster” – “a large or important church often having cathedral status” [DM-W].	Інформативна	Дейктична	Транскрипція
Фіктоніми							
53	Pantalaimon	Пантелеймон	Деймон Ліри, змінюється, улюблена форма – горностай.	З грецької “пан” (“pan”) – «все» і “ελεημων” (“eleemon”) – «всемилостивий». Альтернативне “пантелеіа” (“panteleia”) – «досконалість», «завершеність». Святий Пантолеон або Пантелеймон Цілитель – святий і цілитель, великомученик християн [Даємопомісон].	Емотивна	Характеризуюча	Транскрипція
54	Kyrillion	Кириліан	Деймон Енні.	З грецького імені “Κυριλλος” (“Kyrillos”) від грецького слова “κυριος” (“kyrios”) – «лорд», слово, що часто використовувалось у Грецькій Біблії по відношенню до Бога або Ісуса [Даємопомісон].	Референційна	Екстенсіальна	Транскрипція
Теоніми							

55	Yambe-Akka	Ямбі-Акка	Бог смерті у відьом.	<p>“<i>Yamber</i>” варіант імені “<i>Umber</i>”, що означає «<i>тінь</i>».</p> <p>“<i>Yambe-Akka</i>” або “<i>Jambe-Akka</i>” – божество підземного світу у Саамів, Філіпінців. Ім’я означає “<i>The Old Woman of the Dead</i>”</p> <p>[Wikipedia]</p>	Репрезентивна	Міфологізуюча, характеризуюча	Транскрипція/транслітерація
----	------------	-----------	----------------------	--	---------------	-------------------------------	-----------------------------

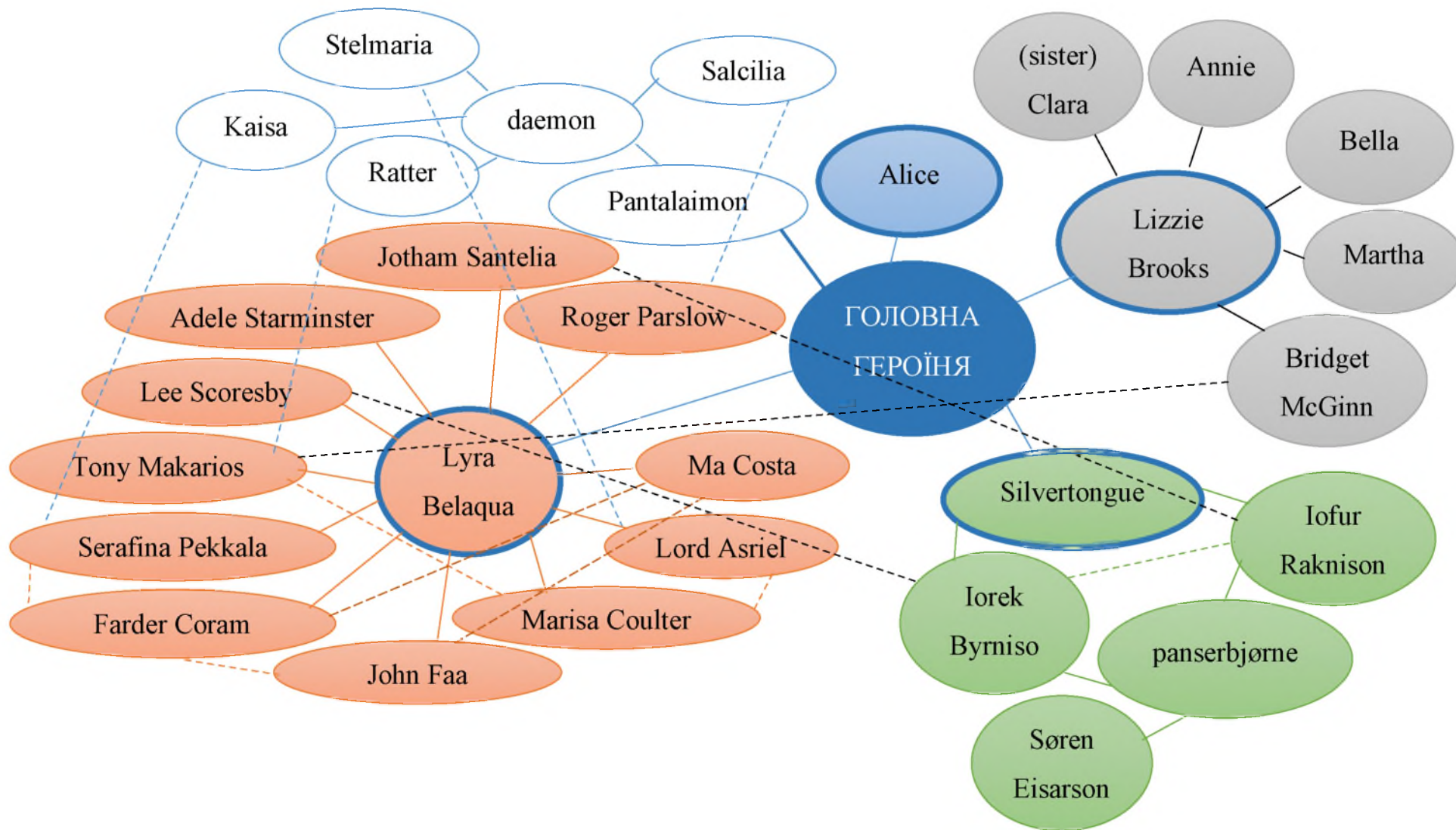
ДОДАТОК Ж

ДОПОМІЖНІ ВЛАСНІ НАЗВИ У РОМАНІ Ф. ПУЛЛМАНА
“NORTHERN LIGHTS”

№ з/п	ВН у ВТ	ВН у ПТ	№ з/п	ВН у ВТ	ВН у ПТ
Хороніми					
1	Siberia	Сибір	10	New Denmark	Нова Данія
2	Europe	Європа	11	Kazakhstan	Казахстан
3	Van Tieren's Land	Земля Ван Тірена	12	Lapland	Лапландія
4	High Brazil	Гірська Бразилія	13	Clerkenwell	Клеркенвель
5	Muscovy	Московія	14	Mortlake	Мортлейк
6	Holland	Голландія	15	Limehouse	Лаймхауз
7	Texas	Техас	16	Falkshall	Фолкшел
8	Morocco	Марокко	17	Godstow	Годстоу
9	New France	Нова Франція	18	Meadow	Медоу
Астіоніми					
1	London	Лондон	9	Henley	Хенлі
2	St. Petersburg	Санкт-Петербурґ	10	Maidenhead	Мейденхед
3	Manchester	Манчестер	11	Teddington	Тедінґтон
4	Oxford	Оксфорд	12	Stratford	Стредфорд
5	Bristol	Брістоль	13	Geneva	Женева
6	Norwich	Норідж	14	Gloucester	Глостер
7	Sheffield	Шефілд	15	Colby	Колбі
8	Northampton	Нортгемптон	16	Berlin	Берлін

Годоніми					
1	Denmark Street	Денмаркстріт	4	Turl-Street	Тарл-стріт
2	Pie Street	Пай-стріт	5	Clarice walk	бульвар Кларіс
3	Langlokur Street	Вулиця Ленглокур			
Гідроніми					
1	Great North Ocean	Великий Північний океан	4	German Ocean	Германський океан
2	River Cole	річка Коул	5	Yenisei River	річка Єнисей
3	Baltic Sea	Балтійське море	6	Isis	Айсиз
Інсулоніми					
1	Nova Zembla	Нова Зембла	2	Svalbard	Свольбард
Урбаноніми					
1	St. Barnabas the Chynist	Молитовня Св. Варнави	5	Shot Tower	Стріляюча башта Шот
2	St. Michael's College	Коледж Святого Михайла	6	St. Caterine's Oratory	Молитовні Святої Катерини
3	Sheldon Building	будівля Шелдона	7	Hangman's Whart	верф Ката
4	Pilgrim's Tower	башта Пілігримів	8	Palmer Tower	башта Палмера
Ергоніми					
1	The Magisterium	Магістрат			
Етноніми					
1	Gyptians	Цигани	3	Scraelings	Скролінги
2	Tartars	Татари	4	Tungusks	Тунгуси

СХЕМА ВЗАЄМОДІЇ ВЛАСНИХ НАЗВ У РОМАНІ Ф. ПУЛІМАНА “NORTHERN LIGHTS”



ДОДАТОК И

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІМЕН, ЩО ГОВОРЯТЬ, В
ОРИГІНАЛІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ
Ф. ПУЛМАНА “NORTHERN LIGHTS”: ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

1. ВТ: “...for what was above ground was only a small fraction of the whole. Like some enormous fungus whose root system extended over acres, Jordan had begun, sometime in the Middle Ages, to spread below the surface. Tunnels, shafts, vaults, cellars, staircases had so hollowed out the earth below Jordan and for several hundred yards around it that there was almost as much air below ground as above; Jordan College stood on a sort of froth of stone” [Pullman].

ПТ: «...те, що знаходилося над землею, було лише маленькою частиною цілого. Подібно до гігантських рослин, чия коренева система тягнеться на цілі акри, Джордан почав колись у середні віки розширюватися під землею. Тунелі, шахти, арки, підвали, сходинки заглибились під Джордан та розрослися там на стільки ярдів, що внизу Коледж займав майже такий самий простір, як і на поверхні» [Пуллман 2006, с. 50].

2. ВТ: “But here was Ma Costa, a queen among the gyptians, in a terror for a missing child. What was going on? Ma Costa looked half-blindly over the little group of children and turned away to stumble through the crowd on the wharf, bellowing for her child. At once the children turned back to one another, their feud abandoned in the face of her grief” [Pullman].

ПТ: «Але тут була Ма Коста — королева серед циган, нажахана тим, що зникла її дитина. Що ж воно відбувалося? Ма Коста глигнула невидячим поглядом на групу дітей та пошкандибала через натовп на причал, голосячи за своїм сином. Одразу ж діти обернулися одне до одного, забувши про ворожнечу з поваги до її горя» [Пуллман 2006, с. 58].

3. BT: *“On the afternoon of the cocktail party, Mrs. Coulter took Lyra to a fashionable hairdresser's, where her stiff dark blond hair was softened and waved, and her nails were filed and polished, and where they even applied a little makeup to her eyes and lips to show her how to do it. Then they went to collect the new dress Mrs. Coulter had ordered for her, and to buy some patent-leather shoes, and then it was time to go back to the flat and check the flowers and get dressed”* [Pullman].

ПТ: «У день, коли мала відбутися коктейль-вечірка, Пані Кольтер відвезла Ліру до модної перукарні, де її неслухняне русяве волосся завили й зачесали, а на її очі й губи навіть наклали легкий макіяж, показавши, як це робиться. Потім вони поїхали забрати нову сукню, яку пані Кольтер замовила для неї, і купили нові лаковані туфлі, а після цього повернулися додому перевірити, чи доставлено квіти, і перевдягнутися» [Пуллман 2006, с. 88].

4. BT: *“Lyra turned her back and closed her eyes. But what Pantalaimon said was true. She had been feeling confined and cramped by this polite life, however luxurious it was. She would have given anything for a day with Roger and her Oxford ragamuffin friends, with a battle in the claybeds and a race along the canal”* [Pullman].

ПТ: «Ліра повернулася до нього спиною й заплющила очі. Адже Пантелеймон мав рацію. Вона була обмежена й затиснута цим ввічливим життям, яким би розкішним воно не було. Вона б віддала будь-що лише за день з її оксфордськими вуличними друзями, з їхніми бійками в Клейбедсі та біганиною вздовж каналу» [Пуллман 2006, с. 88].

5. BT: *“Gobblers? said the young woman. What a peculiar name! Why do they call them Gobblers? Lyra was about to tell her one of the bloodcurdling stories she'd made up to frighten the Oxford kids with, but the man was already speaking. From the initials, d'you see? General Oblation Board”* [Pullman].

ПТ: «— Гобліни? — перепитала молода жінка. — Яке дивне ім'я. Чому вони називають їх гоблінами? Ліра вже хотіла розповісти одну зі своїх кривавих історій, які вона вигадала, щоб лякати оксфордських дітей, але

чоловік її випередив. — За першими літерами, зрозуміло? Головне Облаткове братство» [Пуллман 2006, с. 92-93].

6. ВТ: *“Very old idea, as a matter of fact. In the Middle Ages, parents would give their children to the church to be monks or nuns. And the unfortunate brats were known as oblates. Means a sacrifice, an offering, something of that sort. So the same idea was taken up when they were looking into the Dust business...”* [Pullman].

ПТ: *«Насправді, це стара ідея. За часів середньовіччя батьки віддавали своїх дітей у монахи чи монахині. А нещасні вуличні діти теж присвячували себе церкві. Тобто жертували собою в певному розумінні. Отже, та сама ідея була покладена в основу, коли вони взялися за справу з Пилом...»* [Пуллман 2006, с. 93].

7. ВТ: *“So anyway, John Faa went on, we heard about you going away from Jordan College, and how it came about at a time when Lord Asriel was imprisoned and couldn't prevent it. And we remembered what he'd said to the Master that he must never do, and we remembered that the man your mother had married, the politician Lord Asriel killed, was called Edward Coulter. Mrs. Coulter? said Lyra, quite stupefied. She en't my mother? She is. And if your father had been free, she wouldn't never have dared to defy him, and you'd still be at Jordan, not knowing a thing”* [Pullman].

ПТ: *«— Отже, як би там не було, — розповідав далі Джон Фаа, — ми чули, що ти залишаєш Коледж Джордана і, як не дивно, саме тоді, коли лорда Ізраеля ув'язнили і він не міг протистояти цьому. А ми пам'ятали, що він наказував Ректорові ніколи не відпускати тебе, і також пам'ятали, що чоловіка, з яким була одружена твоя мати, політика, якого убив лорд Ізраель, звали Едвард Кольтер. — Пані Кольтер? — вимовила Ліра приголомшено. — Вона моя мати? — Твоя. І якби твій батько був вільний, вона б ніколи не насмілилася суперечити йому і ти б усе ще була у Джордані, не знаючи нічого»* [Пуллман 2006, с. 126].

8. ВТ: *“If only she knew London as well as she knew Oxford! Then she would have known which streets to avoid; or where she could scrounge some food; or, best*

of all, which doors to knock on and find shelter. In that cold night, the dark alleys all around were alive with movement and secret life, and she knew none of it” [Pullman].

ПТ: «Якби лише вона знала Лондон так, як Оксфорд! Тоді б вона не мала сумніву в тому, які вулиці слід обминати, або де можна вкрати трохи їжі, або – що найкраще – в які двері можна постукати, щоб переночувати. Тієї холодної ночі всі темні алеї були повні руху й таємного життя, якого вона зовсім не знала» [Пуллман 2006, с. 101].

9. ВТ: “*My uncle, right, Lord Asriel. I heard them talking about his journeys to the North, and I don't reckon he's got anything to do with the Gobblers. Because I spied on the Master and the Scholars of Jordan, right, I hid in the Retiring Room where no one's supposed to go except them, and I heard him tell them all about his expedition up north, and the Dust he saw...*” [Pullman]

ПТ: «Мій дядько — лорд Израель. Я чула, як вони розмовляли про його подорожі на північ, і я впевнена, він збирався щось зробити із гоблінами. Тому що я шпигувала за Ректором і вченими в Джордані, я сховалася у вітальні, куди нікому не дозволялося заходити, і чула, як дядько розповідав усім про свою експедицію на північ і про Пил» [Пуллман 2006, с. 121].

10. ВТ: “*The Master was given a charge by Lord Asriel to look after you and keep you safe from your mother. And that was what he did, for ten years or more. Then Mrs. Coulter's friends in the Church helped her set up this Oblation Board, for what purpose we don't know, and there she was, as powerful in her way as Lord Asriel was in his. Your parents, both strong in the world, both ambitious, and the Master of Jordan holding you in the balance between them*” [Pullman].

ПТ: «Лорд Израель зобов'язав Ректора наглядати за тобою і берегти тебе від матері. Він так і робив близько десяти років. Потім друзі пані Кольтер з Церкви допомогли їй організувати Облаткове братство, з якою метою — ми не знаємо, але вона стала так само могутньою зі свого боку, як лорд Израель зі свого. Твої батьки обоє відомі й могутні, обоє цілеспрямовані,

а Ректор Джордана тримав тебе посередині між ними» [Пуллман 2006, с. 129].

11. BT: *“The witches have talked about this child for centuries past,» said the consul. «Because they live so close to the place where the veil between the worlds is thin, they hear immortal whispers from time to time, in the voices of those beings who pass between the worlds. And they have spoken of a child such as this, who has a great destiny that can only be fulfilled elsewhere—not in this world, but far beyond”* [Pullman].

ПТ: «—Відьми говорять про цю дитину вже кілька століть, — розповідав Консул. — Вони живуть у тих місцях, де завіса між світами дуже тонка, і вони чули вічні голоси час від часу, голоси тих створінь, які мандрують між світами. Вони говорили про дитину, саме таку, як ця, вона має особливе призначення, яке вона виконає, але не тут — не в цьому світі, а десь поза ним» [Пуллман 2006, с. 176].

12. BT: *“Lyra's heart was thumping hard, because something in the bear's presence made her feel close to coldness, danger, brutal power, but a power controlled by intelligence; and not a human intelligence, nothing like a human, because of course bears had no daemons”* [Pullman].

ПТ: «Серце Ліри швидко билося, щось у присутності ведмедя примушувало відчувати її близькість холодної, небезпечної, брутальної сили, але сили, що контролювалася розумом — не людським розумом, нічого схожого на людину, тому що у ведмедів, звичайно, не було деймонів» [Пуллман 2006, с. 179].

13. BT: *“They have put up buildings of metal and concrete, and some underground chambers. They burn coal spirit, which they bring in at great expense. We don't know what they do, but there is an air of hatred and fear over the place and for miles around. Witches can see these things where other humans can't. Animals keep away too. No birds fly there; lemmings and foxes have fled. Hence the name Bolvangar: the fields of evil. They don't call it that. They call it 'the station.' But to everyone else it is Bolvangar”* [Pullman].

ПТ: *“Вони побудували будинки з металу й бетону і житло під землею. Вони палять вугільний спирт, що привезли у великій кількості. Ми не знаємо, що вони роблять, але все навколо просочене ненавистю й страхом. Відьми бачать такі речі, на відміну від людей. Тварини також пішли звідти. Там не літають птахи, лемінги, втекли лисиці. Звідси й така назва Больвангара — поле зла. Вони не називають його так. Вони називають його Станція. Але для всіх інших це — Больвангар”* [Пуллман 2006, с. 187].

14. ВТ: *“She was half expecting questions about where she had come from and how she had arrived, and she was preparing answers; but it wasn't only imagination the nurse lacked, it was curiosity as well. Bolvangar might have been on the outskirts of London, and children might have been arriving all the time, for all the interest Sister Clara seemed to show”* [Pullman].

“Yes, we won't take it away from you, dear,” said Sister Clara, “unfolding the black velvet. “That's pretty, isn't it, like a compass. Into the shower with you,” she went on, putting the alethiometer down and whisking back a coal-silk curtain in the corner” [Pullman].

ПТ: *“Вона очікувала питання про те, звідки вона і як тут опинилася, тому підготувала відповіді, але сестра була позбавлена не лише уяви, але й цікавості. Больвангар був далеко від Лондона, а діти, мабуть, постійно потрапляли» сюди, що було зрозуміло з того, що сестра Клара зовсім не виглядала здивованою”* [Пуллман 2006, с. 240].

“Так, ми не станемо забирати її у тебе, любя, — запевнила сестра Клара, розгортаючи чорний оксамит. — Яка вона гарна, схожа на компас. Іди в душ, — продовжувала вона, відкладаючи алетіометр, і відгорнула завіску з вугільного шовку в кутку кімнати” [Пуллман 2006, с. 241].

15. ВТ: *“From London... With my father... We come with a load of New Danish smokeleaf and we was buying furs... There was my uncles and all, and some other men... two years ago he brung my brother and he says he'll bring me next, only he never. So I kept asking him, and then he did”* [Pullman]

ПТ: «З Лондона... Я приїхала з батьком... Ми привезли листя для куріння з Нової Данії і купували тут хутро... Ми були також з моїми дядьками та іншими чоловіками... два роки тому він брав мого брата і сказав, що наступного разу візьме мене, але не взяв. Отож я дуже просила його, і він погодився» [Пуллман 2006, с. 243–244].

16. ВТ: *“The blond girl went on: Tony wanted to know what they was gonna do with Ratter, see. And the nurse says, Well, she's going to sleep too, just like when you do. And Tony says, You're gonna kill her, en't yer? I know you are. We all know that's what happens. And the nurse says, No, of course not. It's just a little operation. Just a little cut. It won't even hurt, but we put you to sleep to make sure”* [Pullman].

ПТ: «Білява дівчинка продовжувала: Тоні хотів знати, що вони збираються зробити з Щуроловкою, розумієте? Сестра відповіла: «її ми також приспимо, так само, як і тебе». А Тоні спитав: «Ви вб'єте її, чи не так? Я знаю, що ви так і зробите. Ми всі знаємо, що відбувається». А сестра сказала: «Ні, звісно, ні. Це лише маленька операція. Невеличкий надріз. Це навіть не боляче, але про всяк випадок ми тебе приспимо» [Пуллман 2006, с. 252-253].

17. ВТ: *“Perhaps you haven't heard, said Mrs. Coulter. Lord Asriel is under suspended sentence of death. One of the conditions of his exile in Svalbard was that he give up his philosophical work entirely. Unfortunately, he managed to obtain books and materials, and he's pushed his heretical investigations to the point where it's positively dangerous to let him live. At any rate, it seems that the Vatican Council has begun to debate the question of the sentence of death, and the probability is that it'll be carried out”* [Pullman].

ПТ: «— Мабуть, ви не чули, — відповіла пані Кольтер. — Йдеться про смертний вирок лордові Ізраелю. Одна з умов його ув'язнення у Свольбарді була така, що він повністю відмовиться від філософської праці. На жаль, йому пощастило дістати книги та матеріали, і його єретичні дослідження досягли того рівня, коли вже небезпечно залишати його живим. У будь-якому разі

Консистерський Суд Благочестя розпочав обговорювати питання про смертний вирок, швидше за все його буде здійснено» [Пуллман 2006, с. 274].

18. BT: *“So we've developed a kind of guillotine, I suppose you could say. The blade is made of manganese and titanium alloy, and the child is placed in a compartment — like a small cabin — of alloy mesh, with the daemon in a similar compartment connecting with it. While there is a connection, of course, the link remains. Then the blade is brought down between them, severing the link at once. They are then separate entities”* [Pullman].

ПТ: *«Отже, ми створили щось на зразок гільйотини. Лезо зроблено зі сплаву марганцю і титану. Дитину розміщують у відсіку кабінки, зробленої зі сплаву, а деймона саджають в такий самий відсік, з'єднаний із дитячим. Поки є це поєднання, звичайно ж, існує і зв'язок. Потім між ними падає лезо, одразу ж відокремлюючи зв'язок. Після цього вони є двома відокремленими цілими частинами»* [Пуллман 2006, с. 274-275].

19. BT: *“There is a curious prophecy about this child: she is destined to bring about the end of destiny. But she must do so without knowing what she is doing, as if it were her nature and not her destiny to do it. If she's told what she must do, it will all fail; death will sweep through all the worlds; it will be the triumph of despair, forever. The universes will all become nothing more than interlocking machines, blind and empty of thought, feeling, life... ”* [Pullman].

ПТ: *«Існує дивне пророцтво про цю дитину: їй призначено перервати приреченість. Але вона повинна зробити це, не усвідомлюючи, що саме вона робить, ніби це її власна воля, а не призначення. Якщо їй сказати, що вона повинна робити, нічого не вийде — смерть охопить усі світи, це буде тріумф відчаю назавжди. Всесвіти стануть лише взаємопов'язаними механізмами, сліпими та позбавленими думок, почуттів, життя... »* [Пуллман 2006, с. 310].

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the proper names in the source artistic text.

The object of the work can be defined as the telling names in the Source and Target Texts of “Northern Lights” by Philipp Pullman.

The main aim of the paper consists in the description of the structural, semantic and functional features of the telling names in the Source Text of “Northern Lights” by Philipp Pullman and Target Text by Natalia Riabova.

It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis and systematization of the theoretical foundations of the theory of proper names;

- analysis of the telling names in the Source Text of “Northern Lights” by P. Pullman and characteristic of the expediency of their reproduction in the Target Text created by N. Riabova.

Proper names in the text of “Northern Lights” by Ph. Pullman are divided into neutrals that create an atmosphere of novel, and telling names that help complete the artistic image. The main functions of the first group include nominative, indicatory, and referential. It is represented by topomines, anthroponyms, fictonyms, ergonims, and theonyms. The second group performs characterizing, mythologizing and prospective functions. It is composed of anthroponyms, fictonyms, toponyms and ergonims, and they can also be divided into occasional and allusive ones, which often have the author's inner form. This necessitated the preservation of both the allusion and the particular form of the name. Transcription and transliteration techniques were used to reproduce proper names in the target text. Because of this, the semantics of proper names are often lost. The reason for the discrepancy between the lexical systems of the Source Language and the Target Language. Overall, the target options were adequate, but sometimes the author's internal form was lost.

Key-words: *proper names, telling names, artistic text, adequate translation, Source and Target Texts, Source Language, Target Language.*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Процько Ольга Максимівна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти neka3452@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Імена, що говорять, в оригіналі і перекладі роману Ф. Пулмана “Northern Lights”» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Процько О. М.